

บทที่ 3

กระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการรัฐสภาสามัญ

ในบทก่อนได้ศึกษาถึงเรื่องกระบวนการสอบสวนเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยทั่วไปและของต่างประเทศมาแล้ว ในบทนี้จะได้ศึกษาถึงกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการรัฐสภาสามัญ โดยจะได้ศึกษาถึงกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการรัฐสภาสามัญก่อนมีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) และกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการรัฐสภาสามัญในปัจจุบัน ทั้งนี้ เพื่อจะได้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการรัฐสภาสามัญ และนอกจากนี้ยังศึกษาถึงกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการตุลาการกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการอัยการเพื่อเปรียบเทียบว่ากระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการรัฐสภาสามัญ ในปัจจุบันนั้น ได้บัญญัติไว้มีหลักการแตกต่างกับกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการตุลาการและกระบวนการสอบสวนเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการอัยการหรือไม่อย่างไร และได้บัญญัติไว้สอดคล้องกับกระบวนการสอบสวนเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยทั่วไป และของต่างประเทศหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะแก้ไขในบทต่อไป

**ก. กระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการ
รัฐสภาสามัญก่อนมีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518
(แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535)**

ตั้งที่ได้ศึกษามาในบทที่ 2 แล้วว่าข้าราชการซึ่งปฏิบัติหน้าที่ใน
กรมเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งก็คือข้าราชการรัฐสภาสามัญในปัจจุบันนั้นได้
เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2476 ภายหลังจากที่ได้มีการเสนอกฎหมายจัดตั้งกระทรวง
ทบวง และกรม แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2476 จัดตั้งกรมเลขาธิการสภาผู้แทน-
ราษฎร ซึ่งก็คือสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทน-
ราษฎรในปัจจุบันขึ้นมา ซึ่งฐานะของข้าราชการผู้ปฏิบัติหน้าที่ในกรมเลขาธิการ-
สภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวก็มีฐานะเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญเช่นเดียวกันกับ
ข้าราชการพลเรือนสามัญในกระทรวง ทบวง กรมอื่น ดังนั้นกระบวนการ
สอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยข้าราชการ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในกรมเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎรนั้นก็ต้องถือปฏิบัติตามกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทาง
วินัยของข้าราชการพลเรือนสามัญที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ
พลเรือนด้วย ซึ่งในขณะเมื่อแรกตั้งกรมเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรนั้น
พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนที่ได้ประกาศใช้คือพระราชบัญญัติ-
ระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471 อันเป็นพระราชบัญญัติระเบียบ
ข้าราชการพลเรือนฉบับแรก และนับแต่มีข้าราชการซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในกรม-
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ. 2476 จนกระทั่งถึงก่อนมีการแยก
ข้าราชการดังกล่าวออกจากข้าราชการพลเรือนมาเป็นข้าราชการรัฐสภาสามัญ
ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม
พ.ศ. 2535) นั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนที่ใช้บังคับแก่
ข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ในกรมเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรด้วยนั้น มีด้วยกันทั้งสิ้น
7 ฉบับคือ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2471 พระราชบัญญัติ-
ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2476 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ-

พลเรือน พ.ศ. 2479 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2482 พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2485 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2495 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2497 ซึ่งการดำเนินการทางวินัยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนฉบับต่าง ๆ ดังกล่าวคือ กระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยนั้นได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปคือ

1. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2471

ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2471 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2471 อันเป็นพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนฉบับแรกนั้น มิได้บัญญัติถึงเรื่องกระบวนการสอบสวนทางวินัยข้าราชการไว้แต่ประการใด เพียงแต่กำหนดไว้ว่าเมื่อข้าราชการพลเรือนผู้ใดมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยที่มีโทษถึงไล่ออกนั้น ถ้าเจ้ากระทรวงเห็นว่าหากให้คงอยู่ในหน้าที่ราชการระหว่างที่มีการไต่สวนหรือพิจารณาจะเป็นการเสียหายแก่ราชการจะสั่งพักราชการระหว่างนั้นก็ได้¹ แต่การไต่สวนนั้นจะไต่สวนที่ไหนอย่างไรไม่ได้บัญญัติไว้

อย่างไรก็ตามได้มีความเห็นของเสนาบดีต่อร่างระเบียบข้าราชการพลเรือนของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ และร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการลงโทษข้าราชการพลเรือนของนายอาร์ กียอง ที่ปรึกษาการร่างกฎหมาย ซึ่งได้ร่างทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ให้เสนาบดีพิจารณาออกความเห็นก่อน

¹พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2471 มาตรา 44

ส่งไปอภิรัฐมนตรี ซึ่งร่างทั้งสองได้เป็นต้นร่างของพระราชบัญญัติระเบียบ-
ข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471 ดังนี้

1) หนังสือเสนาบดีกระทรวงกลาโหม ที่มีถึงเจ้าพระยา-
มหิธรราชเลขาธิการ ลงวันที่ 19 ตุลาคม พุทธศักราช 2469 ว่าได้พิจารณาร่าง
พระราชบัญญัติว่าด้วยการลงโทษข้าราชการพลเรือนของนายอาร์ กียอง ที่ปรึกษา
การร่างกฎหมายที่ร่างถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว มีความเห็น
ว่าการตั้งกรรมการไต่สวนระบุมั่วไว้นั้นเห็นว่าให้ตั้งขึ้นทางกระทรวงที่กรุงเทพฯ นั้น
เห็นว่าไม่ควรจำกัดหลักแหล่ง ควรจะสั่งให้ตั้งกรรมการในที่ใด ๆ ก็ได้ เพราะถ้า
จำกัดเอากรุงเทพฯ หากผู้รับโทษรับราชการอยู่หัวเมืองไกลจะต้องเข้ามาแก้คดีก็
จะบังเกิดความสิ้นเปลือง ทั้งเป็นความลำบากอย่างยิ่งในการที่กรรมการนั้นจะ
เรียกสืบพยานด้วย และว่าโดยนัยนี้ ตัวผู้ที่เป็นกรรมการก็ไม่ควรที่จะจำกัดว่าต้อง
เป็นข้าราชการชั้นสูง²

2) บันทึกความเห็นของเสนาบดีกระทรวงกลาโหม
ปรารภบันทึกเรื่องระเบียบข้าราชการพลเรือนของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระดำรงราชานุภาพแนบมาตามหนังสือเสนาบดีกระทรวงกลาโหม
ที่ 76/19877 ลงวันที่ 8 ธันวาคม พุทธศักราช 2469 แจ้งความไปยัง
เจ้าพระยามหิธร ความว่าในส่วนอาญาของกระทรวงสำหรับลงโทษข้าราชการ
พลเรือนในฐานะละเมิดวินัยข้าพเจ้าได้ทูลเกล้าฯ ถวายร่างของกรมร่างกฎหมาย
พร้อมด้วยความเห็นโดยหนังสือที่ 59/15626 ลงวันที่ 19 ตุลาคม ศกนี้นั้น แล้ว
ยังคงมีความเห็นอยู่ตามท่านองนั้น หากจะแก้ไขไปจากนั้นบ้าง ก็คงจะไม่สู้มีข้อ

²ประวัติ ก.พ. และการร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน
พุทธศักราช 2471 (พระนคร : อักษรสารการพิมพ์, 2507), หน้า 28.

ขัดข้องนัก แต่ในส่วนที่กรมพระदारงฯ ทรงมานี้ มีถ้อยคำบางประการที่ใครจะ
 ทักท้วง เพราะเหตุว่าอาจเป็นหลักการเฉพาะเรื่อง ได้ตั้งจะกล่าวต่อไปนี้

ในข้อ 19 มีความว่า "ปลดออกจากราชการ สำหรับ
 ลงโทษผู้ซึ่ง ไม่สมควรจะอยู่ในตำแหน่งราชการ เพราะไม่สามารถจะรับราชการ
 ต่อไป ฯลฯ" นั้น เห็นขัดกันอยู่ เพราะความสามารถในราชการอันเนื่องแต่
 งามเขลาเบาปัญญาที่ดี ใจคออ่อนแอไม่หนักแน่นก็ดี กาย ใจ พุผลภาพก็ดี เหล่านี้
 เป็นความบกพร่องโดยสภาพธรรมดา มิใช่ความคิด แม้จะเอาออกจากราชการ
 จะเรียกว่าลงโทษนั้นหาควรไม่

ในข้อ 20 การกำจัดหรือปลดข้าราชการ ต้องมี
 คำพิพากษาของศาลหรือมีกรรมการไต่สวนก่อนนั้นก็เป็นการดีอยู่ แต่ถ้าเกี่ยวด้วย
 ออกเพราะไร้ความสามารถ ก็ดูเป็นการยากที่จะไต่สวนย่อมอยู่แก่ความวินิจฉัย
 ของผู้บังคับบัญชายิ่งกว่า³

3) ตามหนังสือเสนาบตีกระทรวงทหารเรือถึง

เจ้าพระยามหิธร ลงวันที่ 15 ธันวาคม พุทธศักราช 2469 แจ้งว่าได้พิจารณา
 ร่างระเบียบข้าราชการพลเรือนของกรมพระदारงราชานุภาพแล้ว มีความเห็น
 ว่า ข้อ 20 ที่ว่าอาญากำจัดข้าราชการก็ดี หรือปลดข้าราชการก็ดี ต้องอาศัย
 คำพิพากษาศาล หรือมีรายงานการไต่สวนของกรรมการในกระทรวงไม่น้อย
 กว่า 3 คนเป็นหลัก ถ้าแลเป็นผู้ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรบรรดาศักดิ์ต้องได้
 รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อนเสนาบตีเจ้ากระทรวงจึงจะสั่งได้เป็น
 ได้คขาด

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 67-68.

การกำจัดนั้น คงไม่มีปัญหาอย่างใด เพราะผู้กำจัด
ต้องถอดยศแลบรรดาศักดิ์จำเป็นต้องนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอ
พระราชทานพระบรมราชานุญาตอยู่แล้ว

แต่ส่วนผู้ที่จะปลดออกจากราชการซึ่งไม่สิ้นสิทธิที่จะ
ได้รับบำเหน็จบำนาญ และมียศศักดิ์คงอยู่ ในกรณีเลิกตำแหน่งถึงอายุขัยตาม
พระราชบัญญัติ เกิดเหตุสภาพไม่สามารถจะรับราชการให้สมตำแหน่ง ประพฤติตน
ไม่สมควรอยู่ในราชการ หรือตกอยู่ในฐานะอันไม่สมควรเป็นข้าราชการนั้น ตาม
นิติธรรมแห่งกระทรวง มีกระทรวงทหารเรือ เป็นต้น ถือสิทธิแห่งความวินิจฉัย
ของผู้บังคับบัญชา ถ้าเห็นสมควรก็ปลดไป ทาต้องจำเป็นอาศัยคำพิพากษาศาล
หรือรายงานได้สวนของกรรมการไม่ แลก็ได้ไม่ต้องอยู่ในเกณฑ์ที่จำต้องขอพระราช-
ราชานุญาต เว้นแต่บุคคลนั้นรับราชการในตำแหน่งชั้นที่ตั้งขึ้นโดยกระแส
พระบรมราชโองการ คือ ชั้นหัวหน้ากรม เป็นต้น

เพราะฉะนั้นถ้าอาญาการกำจัดข้าราชการ แลปลด
ข้าราชการไม่แยกไว้เสียเป็นคนละข้อความจักเคลือบคลุม และจะทำให้การปลด
ข้าราชการทุกคราวต้องอาศัยคำพิพากษาศาล หรือรายงานได้สวนของกรรมการ
ในกระทรวงไม่น้อยกว่า 3 คน แลจำต้องขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต
ก่อนทุกครั้งไป ซึ่งจะเป็นการเพิ่มพูนพระราชภาระขึ้นอีกโดยไม่จำเป็นเพราะ
ข้าราชการชั้นสัญญาบัตรมีจำนวนเป็นอันมาก ทั้งจะเป็นการเปลี่ยนลักษณะปกครอง
ในบัดนี้ไปอีกรูปหนึ่งมีกระทรวงทหาร เป็นต้น เห็นว่าจะก่อความลำบากขึ้น เช่นว่า
จะปลดรองอำมาตย์โทคนหนึ่งในกระทรวงทหารเรือ เมื่อผู้บังคับบัญชาเห็นไม่
สมควรต้องในลักษณะข้อ 37 ประการหนึ่งกระการใดก็ต้องทำการได้สวนแล
ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อนจึงจะปลดได้ ซึ่งเดี๋ยวนี้ถ้าเสนาบดี
พิจารณาเห็นพ้องด้วยกันผู้บังคับบัญชาชั้นสูงก็ปลดไปทีเดียว⁴

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 73-74.

นอกจากนี้ยังมีหนังสือของกรมการรักษาราช-
 บัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนได้กราบบังคมทูลต่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2471 เพื่อถวายร่างพระราช-
 บัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2471 ซึ่งกรมการรักษาราช-
 บัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ได้ยกร่างจากระเบียบข้าราชการพลเรือน
 ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ และร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการลงโทษ
 ข้าราชการพลเรือนของนายอาร์ กียอง เสร็จแล้ว มีความตอนหนึ่งว่า ในร่าง
 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2471 ภาคที่ 3 ว่าด้วยวินัย
 แห่งข้าราชการพลเรือน ภาคที่ 4 ว่าด้วยการลงโทษข้าราชการพลเรือน ภาค
 ที่ 5 ว่าด้วยการให้พักราชการและลาออกจากราชการนั้น ได้ประกอบขึ้นจาก
 บันทึกราชการของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพเป็นส่วนใหญ่
 แต่กรมการได้ตัดทอนและเพิ่มเติมข้อความและบทบัญญัติขึ้นเป็นอนุกรรมการ
 ได้พิเคราะห์และเจรจาโดยละเอียดทุกข้อ จึงเห็นด้วยเกล้าฯ ว่าเป็นบทบัญญัติ
 ที่พึงวางไว้เป็นค้ำคูณได้⁵

จากความเห็นของเสนาบดีและหนังสือของ

กรมการรักษาราชบัญญัติประกอบกับมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ
 ข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471 ซึ่งมีบัญญัติไว้ว่าเมื่อข้าราชการพลเรือน
 ผู้ใดมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยที่มีโทษถึงไล่ออกนั้น ถ้าเจ้ากระทรวงเห็น
 ว่าหากให้คงอยู่ในหน้าที่ราชการระหว่างที่มีการไต่สวนหรือพิจารณาจะเป็นการ
 เสียหายแก่ราชการจะสั่งพักราชการระหว่างนั้นก็ได้แล้ว จึงน่าจะอนุมานได้ว่า
 ข้าราชการพลเรือนผู้ใดถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยที่มีโทษถึงไล่ออกนั้น ก่อนที่
 เจ้ากระทรวงสั่งไล่ออกได้นั้น จะต้องมีการไต่สวนโดยคณะกรรมการ

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 351-353.

เสียก่อน เพื่อที่จะได้ทราบว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดวินัยอย่างไรหรือไม่เพื่อประกอบการพิจารณาของผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ และในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนนั้น จะแต่งตั้งคณะกรรมการในกระทรวงที่กรุงเทพฯ หรือจะแต่งตั้งขึ้นในต่างจังหวัดก็ได้ โดยจะต้องประกอบด้วยกรรมการไม่น้อยกว่า 3 คนจึงจะเป็นคณะกรรมการได้ ส่วนการกระทำผิดวินัยที่ไม่ถึงกับจะต้องถูกลงโทษไล่ออกนั้น ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษสามารถที่จะใช้ดุลพินิจสั่งลงโทษ ลดตำแหน่งหรือลดขั้น ตัดเงินเดือน หรือต่าหนีโทษเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ผู้กระทำผิดวินัยได้ตามแต่จะเห็นสมควร โดยไม่จำเป็นต้องตั้งคณะกรรมการขึ้นทำการสอบสวนเสียก่อน

สำหรับเรื่องการพิจารณาโทษทางวินัย ในกรณีที่

ข้าราชการพลเรือนกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2471 ได้บัญญัติโทษไว้สถานเดียวคือไล่ออก ซึ่งผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ คือ เจ้ากระทรวง หรือหัวหน้ากรมซึ่งได้รับมอบอำนาจ แต่ถ้าข้าราชการพลเรือนผู้ที่จะถูกสั่งลงโทษนั้นมีตำแหน่งที่เทียบชั้นเจ้ากรมขึ้นไป ถ้าจะสั่งไล่ออกจะต้องได้รับพระบรมราชานุญาตก่อน แต่ถ้าเป็นกรณีที่ข้าราชการพลเรือนกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2471 ได้บัญญัติโทษไว้ 3 สถานคือ ลดตำแหน่ง ลดขั้น ตัดเงินเดือน ต่าหนีเป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งผู้มีอำนาจลงโทษคือ เจ้ากระทรวงหรือหัวหน้ากรมผู้ได้รับมอบอำนาจ ทั้งนี้การจะลงโทษสถานใดนั้นแล้วแต่ความหนักเบาแห่งการกระทำผิดวินัยและอยู่ในดุลพินิจของเจ้ากระทรวงหรือหัวหน้ากรมผู้รับมอบอำนาจ แต่การลงโทษฐานผิดวินัยดังกล่าว เจ้ากระทรวงหรือหัวหน้ากรมผู้รับมอบอำนาจจะลงโทษลดตำแหน่งหรือลดขั้นมากกว่าตำแหน่งหนึ่งหรือชั้นหนึ่ง หรือตัดเงินเดือนมากกว่าเดือนหนึ่งมิได้

2. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2476

ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2476 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2477 นั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้ก็มีได้บัญญัติกำหนดกระบวนการสอบสวนทางวินัยข้าราชการไว้ชัดเจนแต่ประการใด เพียงแต่กำหนดไว้ว่าเมื่อข้าราชการพลเรือนผู้ใดถูกไต่สวนเพื่อไล่ออกหรือปลดออกจากราชการ ถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่ข้าราชการผู้นั้นสังกัดเห็นว่าจะให้คงอยู่ในหน้าที่ระหว่างไต่สวนหรือพิจารณาจะเป็นการเสียหายแก่ราชการ จะสั่งพักราชการชั่วคราวก็ได้ ดังนั้นกระบวนการสอบสวนทางวินัยข้าราชการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้คงถือปฏิบัติเช่นเดียวกันกับที่เคยถือปฏิบัติในขณะเมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2471

สำหรับเรื่องการศึกษาโทษทางวินัย ในกรณีที่ข้าราชการพลเรือนกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2476 ได้บัญญัติโทษไว้สถานเดียวคือไล่ออก ซึ่งผู้มีอำนาจลงโทษ คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเจ้าสังกัด โดยก่อนที่จะไล่ออกนั้นกระทรวงเจ้าสังกัดของข้าราชการผู้กระทำผิดวินัยจะต้องรายงานไปที่ ก.พ. ก่อน เมื่อได้รับอนุมัติแล้วรัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่ข้าราชการผู้นั้นสังกัดอยู่จึงจะสั่งให้ไล่ออกได้ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ข้าราชการพลเรือนกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2476 ได้บัญญัติโทษไว้ 3 สถานคือ ลดขั้นเงินเดือน ตัดเงินเดือน ต่าหนโทษเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งผู้มีอำนาจลงโทษคือผู้บังคับบัญชาที่เหนือข้าราชการพลเรือนผู้กระทำผิดวินัยซึ่งผู้บังคับบัญชาจะสั่งลงโทษสถานใดนั้นแล้วแต่ความหนักเบาแห่งการกระทำผิดวินัย เมื่อผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษแล้วต้องรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปตามลำดับ ซึ่งผู้บังคับบัญชาที่เหนือขึ้นไปไปดังกล่าวมีอำนาจที่จะสั่งให้เพิ่ม ลดหรือยกโทษให้ได้ เมื่อผู้บังคับบัญชาดังกล่าวได้พิจารณาลงโทษไปเป็นประการใดแล้ว ก็ต้องรายงานต่อ

ไปตามลำดับจนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวง และเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
สั่งประกาศใดแล้ว ต้องรายงานไปยัง ก.พ.

3. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2479

ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2479
ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2479 นั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้ก็มิได้
บัญญัติกำหนดกระบวนการสอบสวนทางวินัยของข้าราชการพลเรือนไว้ชัดเจน เช่น
กัน แต่ได้กำหนดให้ ก.พ. เป็นผู้สอบสวนทางวินัยข้าราชการพลเรือนผู้ถูกกล่าวหา
ว่ากระทำผิดวินัย ซึ่งมีโทษถึงไล่ออก และปลดออกจากราชการส่วนกระบวนการ
สอบสวนนั้นไม่ปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงแต่ประการใด

ในเรื่องการพิจารณาโทษทางวินัยนั้น ในกรณีที่ข้าราชการ
พลเรือนกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน
พ.ศ. 2479 ได้บัญญัติโทษไว้สถานเดียวคือไล่ออก ซึ่งผู้มีอำนาจพิจารณาลงโทษ
คือ ก.พ. โดยเมื่อข้าราชการพลเรือนผู้ใดกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง กระทรวง
เจ้าสังกัดต้องรายงานไปยัง ก.พ. เพื่อสอบสวนพิจารณา เมื่อ ก.พ. สอบสวน
และพิจารณาเห็นสมควรให้ไล่ออกจากราชการก็รายงานไปยังเจ้ากระทรวงเพื่อสั่ง
ไล่ออก แต่ถ้าเป็นกรณีที่ข้าราชการพลเรือนกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงนั้น พระราช-
บัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2479 ได้มีบัญญัติโทษไว้ 4 สถานคือ
ปลดออก ตัดเงินเดือน ต่าหนีโทษ ภาคทัณฑ์ ซึ่งการที่ผู้บังคับบัญชาจะพิจารณา
ลงโทษข้าราชการพลเรือนผู้กระทำผิดวินัยสถานใดนั้น ขึ้นอยู่กับความหนักเบาของ
การกระทำผิด สำหรับโทษปลดออกนั้นผู้มีอำนาจลงโทษ คือ ก.พ. โดยเมื่อ
ข้าราชการพลเรือนผู้ใดกระทำผิดวินัยยังไม่ร้ายแรงถึงกับจะต้องถูกไล่ออกจาก
ราชการ กระทรวงเจ้าสังกัดต้องรายงานไปยัง ก.พ. เพื่อสอบสวนพิจารณา เช่น
เดียวกับกรณีความผิดวินัยร้ายแรง เมื่อ ก.พ. สอบสวน และพิจารณาแล้วเห็น

สมควรให้ปลดออกจากราชการก็รายงานไปยังเจ้ากระทรวงเพื่อสั่งปลดออก แต่
ถ้าเป็นโทษตัดเงินเดือน ซึ่งโทษนี้ใช้กับข้าราชการพลเรือนตั้งแต่ตำแหน่งอธิบดีลง
มา โทษการต่าหนีโทษและภาคทัณฑ์ ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ คือ ผู้บังคับบัญชาเหนือ
ข้าราชการผู้กระทำผิดวินัย เมื่อผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษแล้วต้องรายงานไปยัง
ผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปตามลำดับ ซึ่งผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปดังกล่าวมีอำนาจ
สั่งให้เพิ่มลดหรือยกโทษได้ เมื่อผู้บังคับบัญชาดังกล่าวลงโทษไปอย่างไรแล้วต้อง
รายงานไปตามลำดับจนถึงเจ้ากระทรวง กระทรวงสั่งอย่างไรต้องรายงานไปยัง
ก.พ.

4. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2482

ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2482
ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2482 นั้น ในเรื่องการสอบสวนทางวินัย
พระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ยังไม่มีการบัญญัติกำหนดกระบวนการสอบสวนทางวินัยของ
ข้าราชการพลเรือนไว้เป็นพิเศษให้แตกต่างไปจากพระราชบัญญัติระเบียบ
ข้าราชการพลเรือนฉบับก่อน ๆ แต่ประการใด เพียงแต่ได้ลดอำนาจการสอบสวน
ของ ก.พ.ลง ซึ่งเดิม ก.พ.มีอำนาจสอบสวนข้าราชการพลเรือนทุกชั้นซึ่งถูกกล่าว
หาว่าการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง เป็นให้ ก.พ.มีอำนาจสอบสวนทางวินัย
เฉพาะข้าราชการพลเรือนชั้นเอก และชั้นพิเศษ ส่วนชั้นโทและชั้นตรี ชั้นจัตวาใน
ส่วนกลางและจัตวาในต่างจังหวัด เป็นอำนาจของ อ.ก.พ.กระทรวง อ.ก.พ.
กรม และ อ.ก.พ.จังหวัดแล้วแต่กรณีที่จะสอบสวน ซึ่งการสอบสวนดังกล่าวต้อง
กระทำในรูปคณะกรรมการ เช่นแต่ก่อน

ในเรื่องการพิจารณาโทษทางวินัยนั้น กรณีที่ข้าราชการ
พลเรือน กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน
พ.ศ. 2482 ได้กำหนดโทษไว้ 2 สถานคือ ไล่ออก และปลดออก ซึ่งผู้มีอำนาจ
พิจารณาโทษคือ ก.พ. สำหรับข้าราชการพลเรือนชั้นพิเศษ และชั้นเอก อ.ก.พ.

กระทรวงสำหรับข้าราชการชั้นโทและชั้นตรี อ.ก.พ. กรม และ อ.ก.พ. จังหวัด สำหรับข้าราชการชั้นจัตวาในส่วนกลางและในส่วนภูมิภาคแล้วแต่กรณี ซึ่งเมื่อผู้มีอำนาจดังกล่าวพิจารณาเห็นสมควรลงโทษไล่ออกหรือปลดออกประการใด ก็ให้แจ้งไปยังกระทรวงหรืออธิบดีผู้บังคับบัญชาแล้วแต่กรณี เพื่อสั่งไล่ออกต่อไป แต่ถ้าเป็นกรณีที่ข้าราชการพลเรือนกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2482 ได้กำหนดโทษไว้ 3 สถาน คือ ตัดเงินเดือน ต่าหนีโทษ ภาคทัณฑ์ ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษคือผู้บังคับบัญชาเหนือข้าราชการพลเรือนผู้กระทำผิดวินัย ซึ่งผู้บังคับบัญชาจะสั่งลงโทษสถานใดแล้วแต่ความหนักเบาแห่งการกระทำผิดวินัยและเมื่อผู้บังคับบัญชาได้สั่งลงโทษ ข้าราชการพลเรือนผู้กระทำผิดวินัยไปเป็นประการใดแล้วต้องรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน

5. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2485

ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2485 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2485 นั้น ในเรื่องกระบวนการสอบสวนทางวินัยข้าราชการพลเรือนพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการบัญญัติกำหนดให้การสอบสวนทางวินัยข้าราชการพลเรือนนั้นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการในกฎ ก.พ. แต่ก็ปรากฏว่า ก.พ. มิได้ออกกฎ ก.พ. เกี่ยวกับการนี้แต่ประการใด ดังนั้นเมื่อข้าราชการพลเรือนถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยร้ายแรง ก็ต้องมีการสอบสวนโดยคณะกรรมการ เช่นเดียวกับที่เคยปฏิบัติในขณะที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนฉบับก่อน ๆ ซึ่งกระบวนการสอบสวนดังกล่าวพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้คณะกรรมการสอบสวนต้องทำการโดยเร็วภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ด้วย อนึ่งตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ให้อำนาจแก่เจ้ากระทรวงที่จะสั่งไล่ออกหรือปลดข้าราชการพลเรือนผู้ใดออกจากราชการได้โดยมิต้องทำการสอบสวน หากกรณีเป็นการกระทำผิดซึ่งเป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งดังนี้

- (1) ท้าความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการและให้ถ้อยคำรับสารภาพต่อผู้บังคับบัญชา
- (2) ท้าความผิดต้องรับโทษอาญาจำคุกโดยคำพิพากษาโทษจำคุก เว้นแต่ความผิดในลักษณะฐานลหุโทษหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท
- (3) ต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเพราะท้าหนี้สินขึ้นด้วยความทุจริต
- (4) ละทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรเป็นเวลาเกินกว่า 15 วันขึ้นไป

ในเรื่องการพิจารณาโทษทางวินัยนั้น ในกรณีที่ข้าราชการพลเรือนกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2485 ได้บัญญัติโทษไว้ 2 สถานคือ ไล่ออก และปลดออก ซึ่งผู้มีอำนาจพิจารณาโทษ คือ ก.พ. โดยมีอำนาจพิจารณาโทษสำหรับข้าราชการพลเรือนผู้กระทำผิดวินัยทุกชั้น เมื่อ ก.พ. พิจารณาเห็นสมควรประการใดแล้วก็ให้แจ้งไปยังเจ้ากระทรวงหรือผู้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบหมายจากเจ้ากระทรวงเพื่อมีคำสั่งต่อไป แต่ถ้าเป็นกรณีที่ข้าราชการพลเรือนกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2485 ได้กำหนดโทษไว้ 3 สถานคือ ลดอันดับเงินเดือน ตัดเงินเดือน ภาคทัณฑ์ ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษคือผู้บังคับบัญชาเหนือข้าราชการพลเรือนผู้กระทำผิดวินัย ซึ่งผู้บังคับบัญชาจะสั่งลงโทษสถานใดแล้วแต่ความหนักเบาแห่งการกระทำผิดวินัย เมื่อผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษแล้วต้องรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไป

6. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2495

ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2495 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2495 นั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติกำหนดในเรื่องกระบวนการสอบสวนความผิดทางวินัยร้ายแรงของข้าราชการพลเรือนไว้ว่า ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ. ซึ่ง ก.พ. ก็ได้ออกกฎ ก.พ. ฉบับที่ 82 (พ.ศ. 2495) ซึ่งว่าด้วยการสอบสวนทางวินัยโดยในกฎ ก.พ. ดังกล่าวได้กำหนดให้กระบวนการสอบสวนความผิดทางวินัยร้ายแรงของข้าราชการพลเรือนกระทำโดยคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการสอบสวนมีหน้าที่ค้นหาความจริง โดยในการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหา ให้คณะกรรมการสอบสวนแจ้งข้อกล่าวหาตามที่มีผู้กล่าวหาหรือตามที่ปรากฏจากพยานหลักฐานให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบทุกข้อ ทุกประเด็น ตลอดจนให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่จะชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและนำพยานหลักฐานมาสืบแก้ข้อกล่าวหาได้ ทั้งนี้ในการสอบสวนห้ามมิให้คณะกรรมการสอบสวนยอมให้บุคคลอื่นนอกจากผู้กำลังถูกสอบสวนปากคำอยู่เข้าฟังการสอบสวนนั้น เว้นแต่บุคคลที่คณะกรรมการสอบสวนเรียกตัวมาเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน และห้ามมิให้บุคคลอื่นนอกจากกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนในฐานะกรรมการสอบสวน

กฎ ก.พ. ฉบับที่ 82 (พ.ศ. 2495) ดังกล่าวนั้น ต่อมาได้ถูกยกเลิกโดยกฎ ก.พ. ฉบับที่ 96 (พ.ศ. 2496) เมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2496 ซึ่งกฎ ก.พ. ฉบับที่ 96 (พ.ศ. 2496) นั้น ก็เป็นเรื่องกระบวนการสอบสวนทางวินัยข้าราชการพลเรือน และมีเนื้อหาสาระทางนองเดียวกันกับกฎ ก.พ. ฉบับที่ 82 (พ.ศ. 2495) ซึ่งถูกยกเลิกไป แต่ได้เพิ่มเติมกรณีการสอบสวนปากคำพยานที่อยู่ไกล ซึ่งหากไม่สะดวกแก่คณะกรรมการสอบสวนที่จะไปสอบสวนคณะกรรมการสอบสวนจะส่งคำถามไปให้พยานชี้แจงข้อเท็จจริงใด ๆ เป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ และถ้าผู้ถูกกล่าวหาจะมีคำถามเพิ่มเติมอย่างไร ก็ให้คณะกรรมการสอบสวนส่งคำถามเพิ่มเติมนั้นไปให้พยานชี้แจงด้วย

ในเรื่องการพิจารณาโทษทางวินัย ในกรณีที่ข้าราชการ
พลเรือนกระทำผิดวินัยร้ายแรงนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน
พ.ศ. 2495 ได้บัญญัติโทษไว้เป็น 3 สถานคือ ไล่ออก ปลดออกและให้ออก ซึ่ง
มีผู้มีอำนาจสั่งลงโทษไล่ออก และปลดออกคือรัฐมนตรีเจ้าสังกัดหรือผู้บังคับบัญชา
ผู้ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี โดยต้องได้รับความเห็นชอบจาก อ.ก.พ.
กระทรวงก่อน แต่การที่รัฐมนตรีเจ้าสังกัดหรือผู้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบหมายจะ
สั่งลงโทษข้าราชการพลเรือนผู้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงในสถานใดนั้นแล้วแต่
ความร้ายแรงแห่งการกระทำผิดวินัย ซึ่งถ้าข้าราชการพลเรือนกระทำผิดวินัย
อย่างร้ายแรงตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 82 ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ
พลเรือน พ.ศ. 2495 แล้วก็ต้องถูกสั่งลงโทษไล่ออกสถานเดียว แต่ถ้ามีเหตุ
อันควรลดหย่อนหรือทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงที่ยังไม่ถึงขั้นจะถูกไล่ออกแล้ว
ข้าราชการพลเรือนผู้นั้นก็ต้องถูกสั่งลงโทษเพียงปลดออก แต่หากผลการ
สอบสวนไม่ได้ความว่าข้าราชการพลเรือนผู้นั้นกระทำผิดวินัยที่จะถูกไล่ออกหรือ
ปลดออก แต่มีมลทินมัวหมองหรือถ้าจะให้รับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหาย
แก่ราชการ เมื่อ อ.ก.พ. กระทรวงพิจารณาเห็นสมควรให้ออกจากราชการ
แล้ว รัฐมนตรีเจ้าสังกัด ปลัดกระทรวง หรืออธิบดีผู้บังคับบัญชา หรือผู้ที่ได้รับ
มอบหมายจากผู้บังคับบัญชาดังกล่าวมีอำนาจสั่งให้ข้าราชการผู้นั้นออกจากราชการ
ได้ สำหรับกรณีที่ข้าราชการพลเรือนกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงนั้น พระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2495 ได้บัญญัติโทษไว้ 3 สถาน คือ ลดขั้น
เงินเดือน ตัดเงินเดือน และภาคทัณฑ์ ซึ่งผู้มีอำนาจสั่งลงโทษคือรัฐมนตรีเจ้า
สังกัด หรือผู้บังคับบัญชาของข้าราชการผู้ทำผิดวินัย ซึ่งผู้บังคับบัญชาดังกล่าวจะสั่ง
ลงโทษข้าราชการผู้กระทำผิดวินัยดังกล่าวสถานใดนั้นแล้วแต่ความหนักเบาของ
การกระทำผิดวินัย

แต่ในกรณีที่ข้าราชการพลเรือนผู้ใดกระทำผิดวินัยที่เป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ. ฉบับที่ 42 (พ.ศ. 2495) แล้วรัฐมนตรีเจ้าสังกัดมีอำนาจพิจารณาสั่งไล่ออกหรือปลดออกจากราชการได้โดยมิต้องทำการสอบสวน ซึ่งความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามกฎหมาย ก.พ. ดังกล่าวคือ

- (1) ทำความผิดต้องรับอาญาจำคุกหรืออาญาที่หนักกว่าจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้รับโทษจำคุกหรือโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีกำหนดโทษชั้นลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาทที่ไม่เสียหายแก่ราชการเกี่ยวกับหน้าที่ของตน
- (2) ต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเพราะเหตุหนี้สินด้วยความทุจริต
- (3) ทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการ และให้ถ้อยคำรับสารภาพต่อผู้บังคับบัญชาหรือต่อคณะกรรมการสอบสวน
- (4) ละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันในคราวเดียวกันเป็นเวลาเกินกว่าสิบห้าวันขึ้นไป และผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการสืบสวนแล้ว เห็นว่าไม่มีเหตุผลอันสมควร

7. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2497

ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2497 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2497 นั้น ก.พ. ได้ออกกฎ ก.พ. ฉบับที่ 60 (พ.ศ. 2497) ว่าด้วยการสอบสวน เพื่อใช้บังคับแก่ข้าราชการพลเรือน ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง โดยในกฎ ก.พ. ดังกล่าวได้กำหนดไว้ว่า คณะกรรมการสอบสวนที่ตั้งขึ้นนั้น ประธานกรรมการจะต้องเป็นข้าราชการที่อยู่ในชั้นหรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา และผู้ถูกกล่าวหาอาจคัดค้านกรรมการสอบสวนได้หากมีเหตุคัดค้านตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ. ฉบับนี้ สำหรับ

ในการสอบสวนต้องมีกรรมการนั่งสอบสวนอย่างน้อยสองคนจึงจะเป็นองค์คณะทำการสอบสวนได้ แต่ในการประชุมปรึกษาต้องมีประธานกรรมการและกรรมการประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวน แต่ไม่น้อยกว่าสามคนจึงจะเป็นองค์คณะดำเนินการประชุมปรึกษาได้ ทั้งนี้ในการสอบสวนนั้นให้คณะกรรมการสอบสวนแจ้งข้อกล่าวหาเท่าที่ปรากฏให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ และให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่จะชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ตลอดจนนำพยานหลักฐานมาสืบแก้ข้อกล่าวหาได้ แต่ห้ามมิให้บุคคลอื่นนอกจากผู้กำลังถูกสอบสวนอยู่ เข้าฟังการสอบสวน เว้นแต่ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกสอบสวนซึ่งมีตำแหน่งเหนือผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน หรือบุคคลที่คณะกรรมการสอบสวนเรียกตัวมาเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน อย่างไรก็ตามในกรณีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดชี้ขาดเกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหาคนใด ถ้าคณะกรรมการสอบสวนจะฟังข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษานั้น โดยจะไม่สอบสวนผู้ถูกกล่าวหาและพยานก็ได้ และสำหรับการสอบสวนที่ได้ดำเนินการมาทั้งหมดนั้น หากการสอบสวนตอนใดที่ไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามกฎหมาย ก.พ. ฉบับนี้ หากมิใช่เป็นส่วนที่เป็นสาระสำคัญอันจะทำให้เสียความเป็นธรรมแล้ว ก็ไม่ทำให้จำนวนการสอบสวนทั้งหมดเสียไป และจะดำเนินการเสียใหม่เฉพาะตอนที่ไม่ต้องนั้นก็ได้

ในเรื่องการพิจารณาโทษทางวินัยในกรณีข้าราชการพลเรือนกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2497 ได้บัญญัติโทษไว้เป็น 3 สถานเช่นกันคือ ไล่ออก ปลดออก และให้ออก ซึ่งผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ สำหรับราชการบริหารส่วนกลางได้แก่ รัฐมนตรีเจ้าสังกัด ปลัดกระทรวง ปลัดทบวง หรืออธิบดีผู้บังคับบัญชาแล้วแต่กรณีโดยเมื่อคณะกรรมการผู้สอบสวนก็ดี รัฐมนตรีเจ้าสังกัด ปลัดกระทรวง ปลัดทบวงหรืออธิบดี ผู้บังคับบัญชาที่ดี เห็นสมควรไล่ออกจากราชการ ก็ให้รายงาน อ.ก.พ.กระทรวง เมื่อ อ.ก.พ.กระทรวงพิจารณาเห็นสมควรให้ไล่ออกจากราชการแล้ว ก็ให้ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจดังกล่าวมา สั่งไล่ออกจากราชการพลเรือนผู้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงออกจากราชการ

ได้ แต่ถ้าเป็นในสวนภูมิภาคนั้นผู้มีอำนาจสั่งไล่ออกคือผู้ว่าราชการภาค หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แต่การที่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจจะสั่งลงโทษข้าราชการพลเรือนผู้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงในสถานใดนั้นแล้วแต่ความร้ายแรงแห่งการกระทำผิดวินัย ซึ่งถ้าเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 84⁶ ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2497 แล้ว

⁶พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2497 มาตรา 84 บัญญัติไว้ว่า "การลงโทษไล่ออกนั้น จะกระทำได้เมื่อข้าราชการพลเรือนผู้ใดกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงดังระบุไว้ต่อไปนี้

(ก) ทำความผิดต้องรับโทษจำคุกหรือโทษที่หนักกว่าจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก หรือได้รับโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีกำหนดโทษชั้นลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาทที่ไม่เสียหายแก่ราชการ เกี่ยวกับหน้าที่ของตน

(ข) ต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้นด้วยความทุจริต หรือต้องคำพิพากษาในคดีแพ่งอันแสดงว่าเป็นการเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งตำแหน่งหน้าที่อย่างร้ายแรง

(ค) ทุจริตต่อหน้าที่ราชการ

(ง) ขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาโดยชอบด้วยราชการและการขัดคำสั่งนั้นเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง

(จ) เปิดเผยความลับของราชการเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง

(ฉ) ประมาทเส้นเสื่อในหน้าที่ราชการเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง

(ช) ดูหมิ่นเหยียดหยามหรือกดขี่ข่มเหงราษฎร

(ซ) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ในกรณี เช่นว่านี้ให้ผู้บังคับบัญชาดังต่อไปนี้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นอย่างน้อยสามคนเพื่อทำการสอบสวน ฯลฯ"

ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจต้องสั่งไล่ออกสถานเดียว แต่ถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อนหรือเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงแต่ยังไม่ถึงขั้นจะต้องถูกไล่ออกแล้ว ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจก็ต้องสั่งเพียงปลดออก แต่ถ้าข้าราชการพลเรือนผู้ใดกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงแต่ยังไม่ถึงกับจะต้องปลดออกหรือมีเหตุอันควรลดหย่อนแล้ว ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจคงสั่งลงโทษเพียงให้ออก ส่วนกรณีที่ข้าราชการพลเรือนกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2497 ได้กำหนดโทษไว้ 3 สถานคือ ลดขั้นเงินเดือน ตัดเงินเดือน และภาคทัณฑ์ ซึ่งผู้มีอำนาจสั่งลงโทษคือผู้บังคับบัญชาซึ่งมีตำแหน่งเหนือข้าราชการผู้กระทำผิดวินัย ส่วนผู้บังคับบัญชาดังกล่าวจะมีคำสั่งลงโทษข้าราชการผู้กระทำผิดวินัยสถานใดนั้นแล้วแต่ความหนักเบาของการทำความผิด ซึ่งเมื่อผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจได้สั่งลงโทษข้าราชการผู้กระทำผิดวินัยไปประการใดแล้ว ถ้าผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกลงโทษซึ่งมีตำแหน่งเหนือผู้สั่งลงโทษไม่เห็นชอบด้วยกับคำสั่งลงโทษผู้บังคับบัญชาดังกล่าวผู้มีอำนาจที่จะสั่งเพิ่มโทษ ลดโทษ หรือยกโทษได้ ซึ่งในกรณีที่มีการเพิ่มโทษนั้น โทษที่เพิ่มใหม่เมื่อรวมกับโทษที่สั่งไว้เดิมแล้วต้องไม่เกินอำนาจของผู้ที่สั่งโทษนั้น และเมื่อสั่งลงโทษไปเป็นประการใดแล้วต้องรายงานการลงโทษนั้นเสนอตามลำดับจนถึงเจ้ากระทรวงที่ผู้ถูกลงโทษสังกัด

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2497 นั้นใช้เรื่อยมาจนกระทั่งวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2518 ก็ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) ทั้งนี้เพราะเดิมข้าราชการที่ปฏิบัติราชการให้แก่รัฐสภายังอยู่ภายใต้การควบคุมของหน่วยราชการฝ่ายบริหารเพราะมีฐานะเป็นข้าราชการพลเรือนแต่โดยสภาพของการปฏิบัติราชการควรจะอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐสภาโดยตรง เพราะจะทำให้รัฐสภาสามารถปรับปรุงระเบียบปฏิบัติราชการของข้าราชการในสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาให้มีประสิทธิภาพ จึงต้องมีกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภาขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อแยกข้าราชการฝ่ายรัฐสภาออกจาก

ข้าราชการพลเรือน ซึ่งกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการฝ่ายรัฐสภาที่ต้องยึดถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) โดยไม่ถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนอีกต่อไป ซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) นี้ได้เข้าบังคับแก่ข้าราชการฝ่ายรัฐสภามาจนถึงปัจจุบัน

ข. กระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญในปัจจุบัน

ในปัจจุบันกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติถึงกรณีการกระทำผิดทางวินัยของข้าราชการรัฐสภาสามัญเป็น 2 กรณี คือ กรณีกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง⁷ และกรณีกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง⁸ ซึ่งความผิดทั้งสองกรณีดังกล่าว มีกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษที่แตกต่างกันคือ

⁷มาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) บัญญัติไว้ว่า "ข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ใดกระทำผิดวินัยที่ยังไม่ถึงขั้นเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงให้ผู้บังคับบัญชาสั่ง... ฯลฯ"

⁸มาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) บัญญัติไว้ว่า "ข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ใดถูกกล่าวหาหรือมีกรณีเป็นที่สงสัยว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามที่กำหนดในกฎ ก.ร. ให้ผู้บังคับบัญชาตามมาตรา 28 แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ฯลฯ"

1. กรณีกระทาผิดวินัยไม่ร้ายแรง

กรณีกระทาผิดวินัยไม่ร้ายแรงนี้ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) มิได้บัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาต้องสอบสวนข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้กระทาผิดวินัยเสียก่อนจึงจะพิจารณาสั่งลงโทษได้ ดังนั้นเมื่อข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้กระทาผิดวินัยไม่ร้ายแรงผู้บังคับบัญชาจึงมีอำนาจสั่งลงโทษข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้นั้นได้โดยไม่จำเป็นต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นทำการสอบสวน แม้ว่ากฎหมายจะมีได้บัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาต้องทำการสอบสวนข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้กระทาผิดวินัยไม่ร้ายแรงก่อนพิจารณาสั่งลงโทษก็ตามแต่ในทางปฏิบัติผู้บังคับบัญชามักจะให้มีการสอบสวนข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้กระทาผิดวินัยไม่ร้ายแรงเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ทราบข้อเท็จจริงหรือเพื่อพิสูจน์เรื่องที่ถูกกล่าวหาว่าข้าราชการดังกล่าวกระทาผิดวินัยในกรณีใดตามมาตราใดหรือไม่อันจะเป็นการระวังมิให้มีการลงโทษผู้ที่มีได้กระทาผิดวินัย และเพื่อจะได้สั่งลงโทษผู้กระทาผิดวินัยให้ถูกต้องเหมาะสมตามกรณีความผิดและตามบทมาตราว่าด้วยวินัยด้วย

ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาสั่งให้มีการสอบสวนข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้กระทาผิดวินัยไม่ร้ายแรงนั้น ผู้บังคับบัญชาจะดำเนินการสอบสวนโดยวิธีใดอย่างไรก็ได้ เช่น อาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นทำการสอบสวนหรืออาจจะมอบหมายให้ผู้บังคับบัญชาเป็นผู้สอบสวน หรือผู้บังคับบัญชาอาจจะเป็นผู้สอบสวนเสียเองก็ได้ หรืออาจจะเพียงแต่ให้ข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเป็นลายลักษณ์อักษร หรืออาจจะใช้วิธีการอื่นใดอันจะทำให้ได้ข้อเท็จจริงพอที่จะวินิจฉัยว่าข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ถูกกล่าวหากระทาผิดวินัยจริงหรือไม่อย่างไร ถ้ากระทาผิดวินัยก็จะได้รับปรับและกำหนดโทษได้

เมื่อได้ความว่าข้าราชการรัฐสภาสามัญกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงแล้วก็ต้องมีการพิจารณาโทษทางวินัยแก่ข้าราชการผู้นั้น ซึ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) ได้กำหนดโทษไว้เป็น 3 สถานคือ ภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดขั้นเงินเดือน⁹ ซึ่งผู้บังคับบัญชาจะพิจารณาลงโทษทางวินัยแก่ข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้กระทำผิดวินัยสถานใดนั้นสุดแล้วแต่ความหนักเบาและพฤติการณ์ของการกระทำผิด และเมื่อผู้บังคับบัญชาได้พิจารณาสั่งลงโทษทางวินัยแก่ข้าราชการรัฐสภาสามัญ

⁹มาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535)

บัญญัติไว้ว่า "ข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ใดกระทำผิดวินัยที่ยังไม่ถึงขั้นเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ให้ผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดขั้นเงินเดือนตามควรแก่กรณีที่เหมาะสมกับความผิด ถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อนจะนำมาประกอบการพิจารณาลดโทษก็ได้ แต่สำหรับการลงโทษภาคทัณฑ์ให้ใช้เฉพาะกรณีกระทำผิดวินัยเล็กน้อยหรือมีเหตุอันควรลดหย่อน ซึ่งยังไม่ถึงกับจะต้องถูกลงโทษตัดเงินเดือน

ในกรณีกระทำผิดวินัยเล็กน้อยและเป็นความผิดครั้งแรก ถ้าผู้บังคับบัญชาเห็นว่ามิใช่เหตุอันควรลงโทษ จะงดโทษให้โดยวางกล่าวตักเตือน หรือทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือไว้ก่อนก็ได้

การลงโทษตามมาตรานี้ ผู้บังคับบัญชาใดจะมีอำนาจสั่งลงโทษผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้เพียงใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ร."

ไปสถานใดแล้ว ก็จะต้องส่งรายงานการลงโทษต่อผู้บังคับบัญชาของข้าราชการ
 รัฐสภาสามัญผู้นั้น ซึ่งมีตำแหน่งเหนือผู้สั่งลงโทษ ตามลำดับจนถึงประธานรัฐสภา
 และหากผู้บังคับบัญชาซึ่งมีตำแหน่งเหนือผู้สั่งดังกล่าว เห็นว่าการลงโทษนั้นไม่ถูกต้อง
 หรือไม่เหมาะสม ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวก็มีอำนาจที่จะสั่งลงโทษ เพิ่มโทษ ลดโทษ
 หรือยกโทษ ตามควรแก่กรณีได้¹⁰

2. กรณีกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง

ในกรณีที่ข้าราชการรัฐสภาสามัญกระทำผิดวินัยอย่าง
 ร้ายแรงซึ่งมิใช่ความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง¹¹

¹⁰พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518

(แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) มาตรา 58 วรรค 1 และวรรค 2

¹¹ตามกฎ ก.ร. ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2519) ข้อ 2 ความผิดที่
 ปรากฏชัดแจ้งคือ

(1) กระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุก หรือโทษที่หนักกว่า
 จำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือได้รับโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่เป็น
 โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(2) ละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันคราวเดียวกันเป็นเวลายาวเกินกว่า
 สิบห้าวัน และผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการสืบสวนแล้ว เห็นว่าไม่มีเหตุผลอันสมควร
 หรือเห็นว่ามีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทาง
 ราชการ

แล้ว มาตรา 53¹² แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) กำหนดให้ต้องมีการดำเนินการสอบสวนข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้นั้น ก่อนที่จะมีการพิจารณาสั่งลงโทษทางวินัยหรือไม่ลงโทษทางวินัย และการดำเนินการสอบสวนดังกล่าวต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการสอบสวนพิจารณาตามที่ ก.ร. กำหนดด้วย ซึ่ง ก.ร. ก็ได้ออกกฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ตามความในพระราชบัญญัติ-

¹²มาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535)

บัญญัติไว้ว่า "ข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ใดถูกกล่าวหาหรือมีกรณีเป็นที่สงสัยว่ากระทำผิดอย่างร้ายแรงตามที่กำหนดในกฎ ก.ร. ให้ผู้บังคับบัญชาตาม มาตรา 28 แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนโดยไม่ชักช้า ในการสอบสวนนี้จะต้อง ให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาด้วย เมื่อได้มีการสอบสวนแล้วและผู้บังคับบัญชาดังกล่าวพิจารณาเห็นว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามที่ กำหนดในกฎ ก.ร. ก็ให้สั่งลงโทษปลดออกหรือไล่ออก ตามความร้ายแรงแห่ง กรณี ถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อนจะนำมาประกอบการพิจารณาโทษให้ก็ได้แต่ห้าม มิให้ลดโทษลงต่ำกว่าปลดออก ผู้ถูกสั่งปลดออกตามมาตรานี้ ให้มีสิทธิได้รับ บำเหน็จบำนาญเสมือนว่าผู้นั้นลาออกราชการ

ในการสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้ตามมาตรา 46 ทวิ วรรคสองมาใช้ บังคับโดยอนุโลม

ให้ ก.ร. มีอำนาจออกกฎ ก.ร. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ เกี่ยวกับการสอบสวนพิจารณา ระยะเวลาสอบสวนพิจารณาและสั่งลงโทษ การ สั่งสอบสวน การมอบหมายให้สอบสวน การตั้งกรรมการสอบสวน ตลอดจนการ ส่งประเด็นไปสอบสวนพยานบุคคลซึ่งอยู่ต่างท้องที่ การรวบรวมพยานหลักฐาน และกิจการอื่นๆ เพื่อให้ได้ความจริง "

ระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณาแล้ว อันต่างจากกรณีกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง ซึ่งกฎหมายมิได้กำหนดถึงเรื่องกระบวนการดังกล่าวไว้แต่ประการใด แต่อย่างไรก็ดีในกรณีที่ข้าราชการรัฐสภาสามัญกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง และได้ถูกสั่งลงโทษทางวินัยแล้ว แต่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจเห็นว่าเป็นกรณีกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงอันมิใช่ความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งแล้ว มาตรา 58¹³ แห่งพระราช-

¹³มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535)

บัญญัติไว้ว่า "เมื่อผู้บังคับบัญชาได้สั่งลงโทษหรือการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ใดแล้วให้ส่งรายงานการลงโทษ หรือการดำเนินการทางวินัยนั้นต่อผู้บังคับบัญชาของข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้นั้น ตามลำดับจนถึงประธานรัฐสภา และให้ประธานรัฐสภารายงานต่อ ก.ร.

ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาของข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้นั้นซึ่งมีตำแหน่งเหนือผู้สั่งตามวรรคหนึ่งเห็นว่าการลงโทษหรือการดำเนินการทางวินัยนั้นไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ก็ให้ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวมีอำนาจที่จะสั่งลงโทษ เพิ่มโทษ ลดโทษ หรือยกโทษ ตามควรแก่กรณีได้ แต่ถ้าจะลงโทษหรือเพิ่มโทษแล้วโทษที่ลงหรือเพิ่มขึ้นรวมกับที่สั่งไว้แล้ว เดิมต้องไม่เกินอำนาจของผู้ซึ่งสั่งโทษนั้น

ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาได้สั่งลงโทษหรือดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ใดแล้ว แต่ผู้บังคับบัญชาตามมาตรา 28 แล้วแต่กรณี เห็นว่ากรณีเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ก็ให้ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวมีอำนาจดำเนินการตามมาตรา 53 ถ้าจะต้องสอบสวนตามมาตรา 53 ก่อน ก็ให้ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวมีอำนาจสอบสวนตามมาตรา 53 ในกรณีที่จะต้องลงโทษตามมาตรา 53 ถ้ามีการตัดเงินเดือน หรือลดขั้นเงินเดือนไปแล้วก็ให้เป็นอันพับใบ"

บัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) กำหนดให้ต้องมีการดำเนินการสอบสวนข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้นั้นก่อนที่จะมีการพิจารณาลงโทษทางวินัยหรือไม่ลงโทษทางวินัยเช่นกัน ซึ่งการสอบสวนตามมาตรา 58 ดังกล่าว นอกจากผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจจะเป็นผู้สอบสวนเองได้แล้วเมื่อพิจารณาถึงมาตรา 54¹⁴ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวและกฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 28¹⁵ แล้ว ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจยังมีอำนาจมอบหมายให้ข้าราชการที่เห็นสมควรเป็นผู้สอบสวนแทนได้ นอกจากนั้นแล้วผู้บังคับบัญชาอาจตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อทำการสอบสวนตามมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) ได้ด้วย เนื่องจากเป็นกรณีการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ซึ่งไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด กระบวนการสอบสวนข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงต้องถือปฏิบัติตามกฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ดังกล่าวคือ

¹⁴มาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) บัญญัติไว้ว่า "ข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ใดกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง และเป็นกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.ร. หรือได้ให้ถ้อยคำรับสารภาพเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาหรือต่อผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้สอบสวน หรือต่อคณะกรรมการสอบสวน ผู้บังคับบัญชาตามมาตรา 28 จะสั่งลงโทษโดยไม่สอบสวนต่อไปก็ได้"

¹⁵กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 28 กำหนดไว้ว่า "ในกรณีที่ผู้มีอำนาจตามมาตรา 28 หรือ มาตรา 58 สอบสวนเอง หรือมอบหมายให้ข้าราชการที่เห็นสมควรสอบสวนแทน ให้สืบสอบสวนและดำเนินการสอบสวนพิจารณาตามหลักเกณฑ์และวิธีการในกฎ ก.ร. นี้ ฯลฯ"

2.1 กรณีผู้บังคับบัญชาเป็นผู้สอบสวนเองหรือมอบหมายให้ข้าราชการที่เห็นสมควรเป็นผู้สอบสวน

กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 28 กำหนดไว้ว่า "ในกรณีที่ผู้มีอำนาจตามมาตรา 28¹⁶ หรือ

¹⁶มาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) บัญญัติไว้ว่า "การบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการรัฐสภาสามัญและการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ให้ผู้มีอำนาจดังต่อไปนี้ เป็นผู้สั่งบรรจุและแต่งตั้ง

(1) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งระดับ 10 และระดับ 11 ให้ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี ด้วยความเห็นชอบของ ก.ร. เป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุ และนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

(2) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งระดับ 9 ให้ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณีเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง

(3) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 8 ลงมา ให้หัวหน้าส่วนราชการระดับกรมเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง "

มาตรา 58¹⁷ สอบสวนเองหรือมอบหมายให้ข้าราชการที่เห็นสมควรสอบสวน แทน ให้สั่งสอบสวนและดำเนินการสอบสวนพิจารณาตามหลักเกณฑ์และวิธีการใน

17 มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535)

บัญญัติไว้ว่า "เมื่อผู้บังคับบัญชาได้สั่งลงโทษหรือดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ใดไปแล้ว ให้ส่งรายงานการลงโทษหรือการดำเนินการทางวินัยนั้นต่อผู้บังคับบัญชาของข้าราชการรัฐสภาสามัญนั้นตามลำดับจนถึงประธานรัฐสภา และให้ประธานรัฐสภารายงานต่อ ก.ร.

ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาของข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้หนึ่งซึ่งมีตำแหน่งเหนือผู้สั่งตามวรรคหนึ่งเห็นว่าการลงโทษหรือการดำเนินการทางวินัยนั้นไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ก็ให้ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวมีอำนาจที่จะสั่งลงโทษ เพิ่มโทษ ลดโทษ หรือยกโทษ ตามควรแก่กรณีได้ แต่ถ้าจะลงโทษหรือเพิ่มโทษแล้วโทษที่ลงหรือเพิ่มขึ้นรวมกับที่สั่งไว้แล้ว เดิมต้องไม่เกินอำนาจของผู้ซึ่งสั่งโทษนั้น

ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาได้สั่งลงโทษหรือดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ใดแล้ว แต่ผู้บังคับบัญชาตามมาตรา 28 แล้วแต่กรณี เห็นว่าการเป็นกรณีการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ให้ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวมีอำนาจดำเนินการตามมาตรา 53 ถ้าจะต้องสอบสวนตามมาตรา 53 ก่อน ก็ให้ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวมีอำนาจสอบสวนมาตรา 53 ในกรณีที่จะต้องลงโทษตามมาตรา 53 ถ้ามีการตัดเงินเดือนหรือลดขั้นเงินเดือนไปแล้วก็ให้เป็นอันพับไป"

กฎ ก.ร. นี้ โดยอนุโลมทั้งนี้โดยยกเว้นข้อ 3¹⁸ ข้อ 6¹⁹ ข้อ 7²⁰ และ
ข้อ 11²¹

18กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 3 กำหนดว่า "การตั้ง
คณะกรรมการสอบสวนให้ตั้งจากข้าราชการที่เห็นสมควรโดยตั้งประธานกรรมการ
และกรรมการมีจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่าสามคน และจะให้มีเลขานุการด้วยก็ได้
 ฯลฯ"

19กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 6 กำหนดว่า
"ผู้ถูกกล่าวหาอาจคัดค้านกรรมการหรือเลขานุการในคณะกรรมการสอบสวนที่มี
เหตุอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ได้

- (1) เป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ในเรื่องที่สอบสวน
- (2) เป็นผู้มิได้เสียใจในเรื่องที่สอบสวน
- (3) เป็นผู้มิได้เหตุโกรธเคืองกับผู้ถูกกล่าวหา
- (4) เป็นญาติโดยเกี่ยวข้องเป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดาน หรือพี่น้อง

ร่วมบิดาหรือมารดากับคู่กรณี

การคัดค้าน ให้คัดค้านต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนโดยทำเป็น
หนังสือแสดงเหตุที่คัดค้านนั้นยื่นต่อประธานกรรมการภายในเจ็ดวัน นับแต่วันทราบ
คำสั่งตั้งคณะกรรมการ ฯลฯ"

20กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 7 กำหนดว่า "กรรมการ
หรือเลขานุการคนใดในคณะกรรมการสอบสวน มีเหตุอันอาจถูกคัดค้านตามข้อ 6
วรรคหนึ่งให้ผู้นั้นรายงานต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ฯลฯ"

21กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 11 กำหนดว่า "ในการ
สอบสวนปากคำบุคคลต้องมีกรรมการนั่งสอบสวนอย่างน้อยสองคน จึงจะเป็นองค์
คณะทำการสอบสวนได้"

ดังนั้นเมื่อประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร เลขานุการวุฒิสภาหรือเลขานุการสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณีจะเป็นผู้สอบสวนข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงเองหรือมอบหมายให้ข้าราชการที่เห็นสมควรเป็นผู้สอบสวนแทนแล้ว ก็จะต้องดำเนินการสอบสวนและพิจารณาตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) เช่นเดียวกับในกรณีที่มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นทำการสอบสวน โดยยกเว้นไม่นำเรื่องดังต่อไปนี้มาใช้บังคับ คือ

การตั้งคณะกรรมการสอบสวนและองค์คณะกรรมการสอบสวน ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจดังกล่าวเป็นผู้สอบสวนเอง หรือมอบหมายให้ข้าราชการที่เห็นสมควรเป็นผู้สอบสวนนั้นเป็นการดำเนินการสอบสวนโดยบุคคลเพียงคนเดียว มิได้ตั้งเป็นคณะกรรมการสอบสวนขึ้นมา ดังนั้นข้อกำหนดในกฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 3 ในเรื่องการจัดตั้งคณะกรรมการสอบสวน และข้อ 6 ในเรื่ององค์คณะของกรรมการสอบสวนจึงไม่อาจนำมาใช้ในกรณีนี้ได้

การคัดค้านคณะกรรมการสอบสวน และคณะกรรมการสอบสวนซึ่งมีเหตุอันอาจถูกคัดค้านได้ รายงานเหตุดังกล่าวต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน สำหรับในสองเรื่องนี้จะได้นำไปกล่าวไว้ในเรื่องการคัดค้านคณะกรรมการสอบสวน ในกรณีที่มีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นมาทำการสอบสวนข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงต่อไป

2.2 กรณีตั้งคณะกรรมการสอบสวน

ดังที่ได้ศึกษามาแล้วในกรณีที่ข้าราชการรัฐสภาสามัญถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงนั้น ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจต้องตั้งคณะกรรมการสอบสวนดำเนินการสอบสวน และในกรณีที่ข้าราชการรัฐสภาสามัญถูกลงโทษเพราะได้กระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงแล้วแต่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจเห็นว่า เป็นกรณีการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง และตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นเพื่อดำเนินการสอบสวนโดยไม่สอบสวนเองหรือมอบหมายให้ข้าราชการที่เห็นสมควร เป็นผู้สอบสวนแทนแล้ว การตั้งคณะกรรมการสอบสวนและการดำเนินการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนทั้งสองกรณีดังกล่าว ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการในกฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ออกตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) ว่าด้วยการสอบสวนและพิจารณาคือ

2.2.1 การตั้งคณะกรรมการสอบสวน

1) ผู้มีอำนาจตั้งคณะกรรมการสอบสวน

ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) มาตรา 28 ประกอบกับพระราชบัญญัติจัดระเบียบปฏิบัติราชการฝ่ายรัฐสภา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 3 ผู้มีอำนาจสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ในกรณีที่ข้าราชการรัฐสภาสามัญถูกกล่าวหาหรือมีกรณีเป็นที่สงสัยว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ได้แก่

(1) ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎร ด้วยความเห็นชอบของ ก.ร. สำหรับ

ข้าราชการรัฐสภาสามัญในสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาและหรือในสำนักงาน
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่กรณี ซึ่งดำรงตำแหน่งระดับ 10 และดำรง
ตำแหน่งระดับ 11

(2) ประธานรัฐสภา ประธาน
วุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎร สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญใน
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาและหรือในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรแล้ว
แต่กรณี ซึ่งดำรงตำแหน่งระดับ 9

(3) เลขาธิการวุฒิสภา หรือ
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญในสำนักงาน
เลขาธิการวุฒิสภา หรือในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่กรณี ซึ่ง
ดำรงตำแหน่งระดับ 8 ลงมา

2) คำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520)

ข้อ 4 กำหนดให้ทำคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเป็นหนังสือตามแบบคำสั่งของ
ทางราชการ โดยต้องระบุชื่อและตำแหน่งของผู้ถูกกล่าวหา และเรื่องที่ถูกลกล่าวหา
พร้อมทั้งชื่อและตำแหน่งของผู้ได้รับแต่งตั้ง เป็นคณะกรรมการ

คำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนใน
กรณีข้าราชการรัฐสภาสามัญกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงนั้น จะต้องระบุเรื่องที่
กล่าวหาด้วย เพราะมีฉะนั้นแล้วทั้งผู้ถูกตั้งเป็นคณะกรรมการสอบสวนและ
ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาที่จะไม่ทราบว่ามีคำสั่งให้ทำการสอบสวนในเรื่องใด เมื่อ
เป็นดังนี้ก่อนจะมีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ใด จึง
ต้องมีการตั้งเรื่องกล่าวหาว่าข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้นั้นกระทำผิดวินัยอย่างไร
เสียก่อนจึงค่อยตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นทำการสอบสวน

การตั้งเรื่องกล่าวหา นั้น เป็นการตั้ง
เรื่องดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการรัฐสภาสามัญ ซึ่งถ้าเป็นกรณีถูกกล่าวหาว่า
กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงและผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจเห็นว่ามีมูลหรือเป็นกรณีที่
ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสงสัยว่าจะมีการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงแล้วก็จะต้อง
ตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นทำการสอบสวนตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ
ฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) ซึ่งการตั้งคณะกรรมการ
สอบสวนดังกล่าวขึ้นมาก็เป็นการตั้งเรื่องกล่าวหา ทั้งนี้โดยในคำสั่งดังกล่าวจะ
ระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหาและเรื่องที่ถูกกล่าวหาไว้ แต่ถ้าเป็นกรณีกล่าวหาว่ากระทำผิด
วินัยไม่ร้ายแรง กฎหมายมิได้บัญญัติให้ต้องตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นทำการ
สอบสวน ดังนั้นการตั้งเรื่องกล่าวหาอาจกระทำโดยบันทึกแจ้งให้ข้าราชการ
ผู้ถูกกล่าวหาทราบเป็นลายลักษณ์อักษรว่าถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยในเรื่องใด
สาระสำคัญที่จะต้องมีการตั้งเรื่องกล่าวหา ก็คือข้อความซึ่งบันทึกเป็นลายลักษณ์
อักษรระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหาและเรื่องที่กล่าวหา ซึ่งผู้ตั้งเรื่องกล่าวหา ก็คือผู้บังคับ-
บัญชาของผู้ถูกกล่าวหา

การตั้งเรื่องกล่าวหานี้ เป็นขั้นตอน
แรกที่จะดำเนินการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหา ไม่ว่าจะเป็น
กรณีกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงหรือกรณีการกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงก็ตาม โดย
จะต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบว่าถูกกล่าวหาว่าได้กระทำผิดวินัยในเรื่องใด
เพื่อผู้ถูกกล่าวหาจะได้รู้ตัวและมีโอกาสชี้แจงหรือแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่และ
จะได้เป็นหลักฐานของผู้บังคับบัญชาว่าได้ดำเนินการทางวินัยแก่ผู้นั้นแล้ว มิได้
ละเลยหน้าที่ของตนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ
ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) ดังนั้นการ
ตั้งเรื่องกล่าวหาจึงเป็นการที่จะดำเนินการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการ
ผู้ถูกกล่าวหา ไม่ว่าจะเป็นกรณีการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงหรือกรณีการกระทำ
ผิดวินัยไม่ร้ายแรง และการตั้งเรื่องกล่าวหาข้าราชการผู้ใดควรกระทำก็ต่อเมื่อ

ผู้บังคับบัญชาได้สืบสวนรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกล่าวหา หรือเรื่องที่มีความสงสัยนั้นจนเห็นว่ามีความสมควรจะดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการผู้นั้น ไม่ควรตั้งเรื่องกล่าวหาข้าราชการผู้ใดโดยมิได้สืบสวนให้เห็นว่าการผิดมูลเสียก่อน เพราะจะเป็นการเสียหายแก่ตัวข้าราชการผู้นั้นเอง และแก่ทางราชการเป็นส่วนรวมกล่าวคือ ข้าราชการผู้นั้นอาจถูกครหาในทางหรือถูกดูหมิ่นเกลียดชังจากเพื่อนข้าราชการด้วยกัน ตลอดจนสังคมทั่ว ๆ ไป ซึ่งกระทบกระเทือนขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ยิ่งการสอบสวนใช้เวลานานเท่าใดก็จะยิ่งก่อความเสียหายแก่ข้าราชการผู้นั้นมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านความดีความชอบ โอกาสที่จะเจริญก้าวหน้าและผลประโยชน์อื่น ๆ อันจะเป็นผลกระทบไปถึงการงานของทางราชการด้วย

3) การส่งคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

เมื่อได้มีคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว ให้ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนดำเนินการแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบพร้อมทั้งสำเนาคำสั่งให้ด้วยโดยพลัน เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบว่าตนถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงในเรื่องใดแล้ว จะได้มีเวลาเตรียมพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความจริงเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกล่าวหาดังกล่าว

แต่ถ้าไม่อาจแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบได้ ให้ปิดสำเนาคำสั่งไว้ ณ ที่ทำการของผู้ถูกกล่าวหา และแจ้งโดยหนังสือส่งสำเนาคำสั่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนไปให้ ณ ที่อยู่ของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการด้วย²² ในกรณีนี้หากต่อมาในภายหลังผู้ถูกกล่าวหา

²²กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 5 วรรคหนึ่ง

ได้แย้งว่ายังไม่ได้รับคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนดังกล่าวก็ไม่มีผลทำให้
 การสอบสวนซึ่งกระทำไปแล้ว เป็นการสอบสวนที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาอันจะ
 ทำให้การสอบสวนนั้นเสียไปแต่ประการใด ทั้งนี้ เพราะก่อนที่คณะกรรมการ
 สอบสวนจะเริ่มทำการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหา นั้นจะต้องมีการแจ้งและอธิบาย
 ข้อกล่าวหาให้ทราบเสียก่อน และหากผู้ถูกกล่าวหา ยังไม่พร้อมที่จะให้การและนำ
 พยานหลักฐานมาแสดงต่อคณะกรรมการสอบสวนในวันนั้นก็สามารที่จะขอให้การ
 ภายในภายหลังได้ ซึ่งคณะกรรมการสอบสวนก็ต้องอนุญาตเพื่อเปิดโอกาสให้
 ผู้ถูกกล่าวหาได้ให้การ และนำพยานหลักฐานมาแสดง เพื่อแก้ข้อกล่าวหาได้อย่าง
 เต็มที่ตามหลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่าย แต่การที่ผู้ถูกกล่าวหาได้แย้งดังกล่าวก็
 อาจมีปัญหาเกี่ยวกับการเริ่มนับเวลาการคัดค้านคณะกรรมการสอบสวน โดย
 ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องคัดค้านภายในเจ็ดวัน²³ นับแต่วันทราบคำสั่งตั้งคณะกรรมการ
 สอบสวนเมื่อผู้ถูกกล่าวหาอ้างว่าตนยังไม่ทราบคำสั่งดังกล่าวแล้ว ก็ไม่อาจเริ่มนับ
 เวลาการคัดค้านได้ ดังนั้นเพื่อมิให้เกิดปัญหาขึ้นในภายหน้า จึงน่าจะมีการกำหนด
 ไว้ในกฎ ก.ร. ข้อ 5 วรรคหนึ่งนี้ด้วยว่า เมื่อได้ส่งสำเนาคำสั่งตั้งคณะกรรมการ
 สอบสวนและหลักฐานอื่น ๆ ดังกล่าวทางไปรษณีย์ลงทะเบียนแล้ว เมื่อส่งพ้นไปก็
 วันก็ให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว ซึ่งหากมี
 การกำหนดไว้ดังกล่าวก็น่าจะแก้ปัญหาลักษณะข้างต้นทั้งสองประการได้

เมื่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนส่ง
 คำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนให้ผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ให้ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการ
 สอบสวนดำเนินการส่งเรื่องกล่าวหาทั้งหมดพร้อมทั้งสำเนาคำสั่งตั้งคณะกรรมการ
 สอบสวนและหลักฐานการแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน
 ไปให้ประธานกรรมการ เพื่อที่จะได้แจ้งให้กรรมการทราบและทำการสอบสวนให้

²³กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 6 วรรคสอง

แล้วเสร็จโดยเร็ว ประธานกรรมการทราบคำสั่งวันใดให้บันทึกไว้ในสำนวนด้วย²⁴ การที่กำหนดให้ผู้ส่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนส่งสำเนาคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนพร้อมทั้งเรื่องที่กำลังหาทั้งหมดไปให้ประธานกรรมการ แล้วให้ประธานกรรมการสอบสวนส่งให้กรรมการอื่น ๆ อีกทอดหนึ่งนั้น น่าจะเป็นการยื่นเยื่อเสียเวลา น่าจะให้ผู้ส่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเป็นผู้ส่งให้กรรมการอื่น ๆ ด้วย เพื่อคณะกรรมการสอบสวนจะได้ทราบเรื่องและดำเนินการสอบสวนโดยเร็วต่อไป ส่วนการที่กำหนดให้ประธานกรรมการบันทึกวันรับทราบคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเป็นหลักฐานไว้ในสำนวนก็เพื่อประโยชน์ในการเริ่มต้นนับเวลาตามกำหนดเวลารวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหา ซึ่งคณะกรรมการสอบสวนจะต้องดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ประธานกรรมการได้รับทราบคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน²⁵

2.2.2 คณะกรรมการสอบสวน

ในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาถึงองค์ประกอบและคุณสมบัติของคณะกรรมการสอบสวน การเปลี่ยนตัวคณะกรรมการสอบสวนตลอดจนฐานะอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนด้วยดังนี้ คือ

1) องค์ประกอบและคุณสมบัติของ

คณะกรรมการสอบสวน

กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2520)

ข้อ 3 กำหนดไว้ว่า

²⁴กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 5 วรรคสอง

²⁵กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 10 วรรคหนึ่ง

"การตั้งคณะกรรมการสอบสวน ให้ตั้งจากข้าราชการที่เห็นสมควรโดยตั้งประธานกรรมการ และกรรมการมีจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่าสามคน และจะให้ให้มีเลขานุการด้วยก็ได้

ประธานกรรมการต้องดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่า หรือดำรงตำแหน่งระดับไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา "

การที่กฎ ก.ร. ได้กำหนดองค์ประกอบและคุณสมบัติของคณะกรรมการสอบสวนไว้ดังกล่าว น่าจะก่อให้เกิดปัญหา คือ

(1) การให้ตั้งข้าราชการที่เห็นสมควรเป็นคณะกรรมการสอบสวน เนื่องจากข้าราชการฝ่ายรัฐสภามี 2 ประเภท คือ ข้าราชการรัฐสภาสามัญ ได้แก่ผู้ซึ่งรับราชการในตำแหน่งประจำ และข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมือง ซึ่งก็ได้แก่ผู้ซึ่งรับราชการในตำแหน่งการเมืองของรัฐสภา ดังนั้นหากมีการตั้งข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองเข้ามาเป็นกรรมการสอบสวนแล้ว อาจจะส่งผลให้การสอบสวนเป็นไปโดยอคติและไม่เป็นธรรมต่อผู้ถูกกล่าวหา เพราะข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองมีฐานะเป็นข้าราชการตามวาระของรัฐสภาไม่ได้มีฐานะเป็นข้าราชการประจำดังเช่นข้าราชการรัฐสภาสามัญ จึงอาจมีการใช้อิทธิพลทางการเมืองเข้ามาครอบงำการสอบสวน เพื่อให้ผลการสอบสวนเป็นไปดังที่ต้องการได้ เพื่อมิให้เกิดปัญหาดังกล่าว จึงน่าจะมีการกำหนดไว้ในกฎ ก.ร. ว่า การตั้งคณะกรรมการสอบสวนให้ตั้งจากข้าราชการรัฐสภาสามัญเท่านั้น มิใช่ตั้งจากข้าราชการที่เห็นสมควร ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

(2) การที่จะให้มีเลขานุการในคณะกรรมการสอบสวนด้วยก็ได้ โดยที่การสอบสวนทางวินัยเป็นเรื่องที่สำคัญ มีผลกระทบต่อตัวข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาเองและต่อทางราชการด้วย การสอบสวน

จึงจำเป็นต้องดำเนินการไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ซึ่งเลขานุการจะเป็นผู้มีส่วนสำคัญที่จะทำให้การสอบสวนบรรลุผลดังกล่าว ทั้งนี้ก็เนื่องจากเลขานุการเป็นผู้มีบทบาทต่าง ๆ ในการสอบสวน คือนัดแนะหรือจัดวันเวลาสอบสวน เตือนกรรมการสอบสวนให้มาทำการสอบสวน จัดหาข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการสอบสวน ตลอดจนเป็นผู้ตรวจสอบและสรุปข้อมูล จึงเห็นได้ว่าเลขานุการมีบทบาทมาก หากกำหนดไว้ในกฎ ก.ร. ว่าจะให้มีเลขานุการด้วยก็ได้แล้ว ในทางปฏิบัติก็มักจะไม่มีการตั้งเลขานุการ เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญของเลขานุการ จึงเป็นผลให้การสอบสวนขาดความคล่องตัวและล่าช้าได้ เพื่อมิให้เกิดปัญหาดังกล่าว จึงน่าจะมีการกำหนดไว้ในกฎ ก.ร. ว่าให้มีเลขานุการด้วย มิใช่จะให้มีเลขานุการด้วยก็ได้ ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

(3) การให้ประธานกรรมการต้อง

ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา กรณีนี้อาจก่อให้เกิดการเข้าใจผิดในคำ "ตำแหน่งไม่ต่ำกว่า" ว่าหมายถึงตำแหน่งในทางบริหาร อันมีผลทำให้มีปัญหาว่าการตั้งข้าราชการตำแหน่งหัวหน้างานระดับ 6 เป็นประธานกรรมการสอบสวน ข้าราชการตำแหน่งหัวหน้างานระดับ 7 หรือข้าราชการตำแหน่งผู้อำนวยการกองระดับ 7 เป็นประธานกรรมการสอบสวน ข้าราชการตำแหน่งผู้อำนวยการกองระดับ 8 ได้หรือไม่ ซึ่งดูตามเจตนารมณ์แล้วน่าจะต้องการให้ประธานกรรมการมีทั้งตำแหน่งและระดับไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา จึงน่าจะมีการตัดข้อกำหนด ก.ร. ที่ว่าประธานกรรมการต้องดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา ออก แล้วกำหนดใหม่ว่าประธานกรรมการต้องดำรงตำแหน่งระดับไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา

นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้ว

กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 3 ยังน่าจะกำหนดเรื่องดังต่อไปนี้ลงในกฎ ก.ร. ข้อดังกล่าวด้วยคือ

(1) ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลง

แปลงตำแหน่งของประธานกรรมการหรือของผู้ถูกกล่าวหาแล้วทำให้ประธานกรรมการมีตำแหน่งระดับต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือมีตำแหน่งเทียบได้ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ย่อมไม่กระทบกระเทือนกับฐานะการเป็นประธานกรรมการ ทั้งนี้หากไม่ได้กำหนดไว้แล้ว หากมีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งดังกล่าวมาข้างต้น ก็อาจจะต้องมีการเปลี่ยนตัวประธานกรรมการบ่อย ๆ ซึ่งจะทำให้เสียเวลาการสอบสวน หากการขาดประธานกรรมการจะเป็นผลให้การประชุมสอบสวน หรือพิจารณาของคณะกรรมการสอบสวนไม่ครบองค์ประชุมบ่อย ๆ นอกจากนี้แล้ว ประธานกรรมการคนเดิมยังเป็นผู้ทำการสอบสวนมาก่อนย่อมทราบเรื่องราวที่สอบสวนเป็นอย่างดี การตั้งประธานกรรมการคนใหม่อาจจะทำให้การสอบสวนเป็นไปโดยล่าช้าและอาจไม่ได้ผลดีเท่าที่ควรในบางกรณีก็ได้

(2) ให้คณะกรรมการสอบสวน

ต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกรหรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย เป็นกรรมการอย่างน้อยหนึ่งคน ทั้งนี้หากไม่ได้กำหนดให้กรรมการมีความรู้ทางด้านกฎหมายแล้ว ก็จะทำให้การสอบสวนเป็นไปโดยล่าช้า การสอบสวนไม่ถูกต้องตามประเด็น การปรับบทความผิดไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และการกำหนดโทษก็ไม่ได้มาตรฐานระดับโทษหรือไม่เหมาะสมกับการกระทำผิด ทั้งนี้เพราะการสอบสวนเป็นงานที่ต้องใช้ผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านนี้มาปฏิบัติโดยเฉพาะการที่จะกำหนดไว้เพียงว่า คณะกรรมการสอบสวนต้องมาจากข้าราชการ เพียงเท่านั้นยังไม่เป็นการเพียงพอที่จะให้ได้คณะกรรมการสอบสวนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับภาระหน้าที่ในการสอบสวนทางวินัย

2) การเปลี่ยนตัวคณะกรรมการสอบสวน

เมื่อได้มีการตั้งคณะกรรมการสอบสวน

แล้ว ถ้าผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่ามีเหตุอันควรหรือจำเป็นจะต้อง

เปลี่ยนตัวกรรมการ หรือเลขานุการคนใดในคณะกรรมการสอบสวน หรือเปลี่ยน
ทั้งคณะ หรือตั้งเพิ่ม หรือลดให้น้อยลง ก็ให้ดำเนินการได้²⁶ แต่การดำเนินการ
ดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือตามแบบคำสั่งของทางราชการ ซึ่งถ้าเป็นการตั้ง
กรรมการหรือเลขานุการใหม่แล้วก็ต้องมีการระบุชื่อและตำแหน่งของผู้ได้รับ
แต่งตั้งนั้นด้วยและผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต้องแจ้งเรื่องดังกล่าวให้
ผู้ถูกกล่าวหาทราบตามวิธีการแจ้งคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนให้ผู้ถูกกล่าวหา
ทราบ

3) ฐานะและอำนาจของกรรมการสอบสวน

ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ

ฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) มาตรา 55 ได้บัญญัติ
ให้ผู้บังคับบัญชาผู้สอบสวน ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้สอบสวนและกรรมการสอบสวน
มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้มีอำนาจเช่นเดียวกับ
พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพียงเท่าที่เกี่ยว
กับอำนาจและหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาผู้สอบสวน ผู้ซึ่งรับมอบหมายให้สอบสวน
และกรรมการสอบสวนและโดยเฉพาะให้มีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย

(1) เรียกร้องกระทรวง ทบวง กรม

หน่วยราชการ หรือ รัฐวิสาหกิจ ที่แจ้งข้อเท็จจริง ส่งเอกสารและหลักฐาน ส่ง
ผู้แทนหรือบุคคลในสังกัด มาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวน

(2) เรียกผู้ถูกกล่าวหาหรือบุคคล

ใด ๆ มาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารและหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องสอบสวน

²⁶กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 8

(3) ส่งประเด็นไปที่พนักงาน

สอบสวนทำการสอบสวน เพื่อการนี้ให้พนักงานสอบสวน ผู้ทำการสอบสวนเป็น
กรรมการสอบสวน และให้ถือว่าการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเป็นการสอบสวน
ของคณะกรรมการสอบสวน เมื่อได้สอบสวนเสร็จแล้วให้เป็นหน้าที่ของพนักงาน
สอบสวนดังกล่าวส่งรายงานที่จำเป็นและพยานหลักฐานต่าง ๆ ทั้งหมดไปยัง
คณะกรรมการสอบสวน

โดยที่พระราชบัญญัติระเบียบ

ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) มาตรา
58 วรรคสาม ได้บัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาตามมาตรา 28 ซึ่งก็คือ ประธานรัฐสภา
ประธานวุฒิสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร เลขาธิการวุฒิสภา หรือเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี เป็นผู้มื่ออำนาจสอบสวนข้าราชการรัฐสภาสามัญ
ผู้กระทำความผิดวินัยเป็นกรณีความผิดวินัยอย่างร้ายแรงได้ หรือมอบหมายให้
ข้าราชการที่เห็นสมควรเป็นผู้สอบสวนแทนได้ นอกเหนือไปจากการตั้งคณะ-
กรรมการสอบสวนขึ้นทำการสอบสวนแล้ว ดังนั้นผู้บังคับบัญชาดังกล่าว หรือผู้ซึ่ง
ได้รับมอบหมายให้สอบสวน จึงมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานเช่นเดียวกันกับ
คณะกรรมการสอบสวนด้วย การขัดคำสั่งของผู้บังคับบัญชา หรือผู้รับมอบหมายให้
สอบสวนและคณะกรรมการสอบสวน ซึ่งสั่งการเกี่ยวกับในเรื่องที่สอบสวน หรือ
การให้การเท็จต่อบุคคลดังกล่าว จึงย่อมมีความผิดทางอาญาเพราะบุคคลดังกล่าว
มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

4) หน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวน

คณะกรรมการสอบสวนมีหน้าที่รวบรวม

รวมพยานหลักฐานเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับ
เรื่องดังกล่าวหา²⁷ การรวบรวมพยานหลักฐานนั้นอาจทำได้โดยการสอบสวนปากคำ

²⁷กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 9

ผู้ถูกกล่าวหาและพยานบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับในเรื่องที่กล่าวหา ซึ่งในการสอบสวนปากคำบุคคล ต้องมีกรรมการนั่งสอบสวนอย่างน้อยสองคน จึงจะเป็นองค์คณะกรรมการสอบสวนได้²⁸ และคณะกรรมการสอบสวนอาจเรียกพยานเอกสารหรือวัตถุพยานเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวนจากหน่วยราชการหรือเอกชนที่ครอบครองพยานหลักฐานดังกล่าวมาได้ด้วย เมื่อรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จแล้วก็ต้องทำรายงานการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นเสนอผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต่อไป

2.2.3 การประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา

โดยที่การสอบสวนข้าราชการทางวินัยเป็นการกระทำทางปกครองของรัฐต่อข้าราชการผู้ถูกสอบสวนและเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การลงโทษทางวินัยข้าราชการผู้นั้นด้วย ซึ่งข้าราชการผู้นั้นอาจถูกตัดเงินเดือน ลดขั้นเงินเดือน หรือถูกออกจากราชการได้ การลงโทษทางวินัยดังกล่าวจึงเป็นการกระทบต่อสิทธิผลประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของข้าราชการผู้นั้นที่จะได้รับจากรัฐ กล่าวคือ ข้าราชการควรจะได้รับเงินเดือนเต็มตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือคาดหมายว่าจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนหากเขาได้ทำงานต่อไป แต่เมื่อถูกลงโทษทางวินัยแล้ว เป็นผลให้ข้าราชการผู้นั้นได้รับเงินเดือนน้อยกว่าที่ควรจะได้หรือถูกให้พ้นจากราชการทำให้ไม่ได้รับเงินเดือนอันเป็นผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้ การลงโทษข้าราชการดังกล่าวจึงเป็นการกระทำทางปกครองที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับการตัดสินใจของศาล ดังนั้นการลงโทษทางวินัยข้าราชการดังกล่าวจึงต้องเป็นไปโดยยุติธรรมตามหลักความยุติธรรมตาม

²⁸กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 11

ธรรมชาติ เช่นเดียวกับการวินิจฉัยตัดสินคดีของศาลด้วย²⁹ กล่าวคือต้องให้โอกาสแก่ข้าราชการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางวินัยทำการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และการวินิจฉัยลงโทษก็จะต้องกระทำโดยผู้ไม่มีส่วนได้เสียในเรื่องที่ตนทำการวินิจฉัย อีกทั้งการวินิจฉัยนั้นจะต้องเป็นไปโดยชอบ โดยวางอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงของเรื่องที่ถูกฟ้อง อันจะทำให้ข้าราชการผู้ถูกลงโทษเห็นว่าตนถูกลงโทษโดยยุติธรรมและมีได้สูญเสียสิทธิอย่างใด ๆ จากการถูกลงโทษดังกล่าว เพราะตนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการสอบสวนโดยมีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเต็มที่แล้ว อีกทั้งเป็นหลักประกันแก่ผู้ถูกลงโทษด้วยว่า ตนจะไม่ถูกลงโทษโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรหรือถูกลงโทษตามอำเภอใจ ซึ่งทำให้ไม่กระทบกระเทือนต่อขวัญและกำลังใจของผู้ถูกลงโทษ อันส่งผลโดยตรงต่อความมีประสิทธิภาพในราชการ ดังนั้นเมื่อคำสั่งลงโทษทางวินัยจะต้องเป็นไปโดยชอบธรรมตามหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติแล้ว กระบวนการสอบสวนทางวินัยอันเป็นกระบวนการก่อนที่จะมีการสั่งลงโทษก็จะต้องเป็นไปตามหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติด้วย

สำหรับกฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520)

ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณาเมื่อพิเคราะห์แล้ว จะเห็นว่ากฎ ก.ร. ฉบับนี้ถูกตราขึ้นโดยมีเนื้อหาวางอยู่บนพื้นฐานของหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติอันเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาตั้งนี้คือ

²⁹Z.M. and J.E. Trice Negjati, Englist and Continental of administrative law (Amsterdam : North-Holland Publishing Company, 1978), p.115.

1) หลักบุคคลไม่อาจเป็นผู้พิพากษาใน

คดีของตนเองหรือหลักปราศจากอคติ

ตามกฎ ก.ร. ฉบับที่ 10

(พ.ศ. 2520) มีการประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในอันที่จะไม่ถูกสอบสวนโดยคณะกรรมการสอบสวนซึ่งมีอคติหรืออาจมีอคติในเรื่องที่สอบสวน ไว้ในข้อ 6 วรรคหนึ่งดังนี้

"ผู้ถูกกล่าวหาอาจคัดค้านกรรมการหรือเลขานุการในคณะกรรมการสอบสวนที่มีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) เป็นผู้ที่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ในเรื่องที่สอบสวน

(2) เป็นผู้ที่มีประโยชน์ได้เสียในเรื่องที่สอบสวน

(3) เป็นผู้ที่มีเหตุโกรธเคืองกับผู้ถูกกล่าวหา

(4) เป็นญาติโดยเกี่ยวข้องเป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานหรือพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดากับคู่กรณี"

โดยที่เหตุคัดค้านคณะกรรมการสอบสวนดังกล่าวมา เป็นเหตุที่ทำให้คณะกรรมการสอบสวนมีส่วนได้เสียหรืออคติในเรื่องที่ตนเองทำการสอบสวน ซึ่งจะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาในเรื่องนั้นไม่ได้รับความเป็นธรรมจากคณะกรรมการสอบสวน ดังนั้นคณะกรรมการสอบสวนที่มีเหตุอันอาจถูกคัดค้านได้ดังกล่าว จึงไม่มีสิทธิเข้าร่วมทำการสอบสวนในเรื่องนั้นได้อันเป็นไปตามหลักปราศจากอคติ เพื่อประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในอันที่จะถูกสอบสวนโดยคณะกรรมการสอบสวนที่ไม่มีส่วนได้เสีย ปราศจากอคติและมีความเป็นธรรม ซึ่งรายละเอียดในเหตุแห่งการคัดค้านดังกล่าว มีดังนี้

(1) เป็นผู้ที่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ในเรื่องที่สอบสวน หมายความว่ากรรมการสอบสวนเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์เกี่ยวกับการกระทำผิดวินัยตามเรื่องที่ถูกกล่าวหา ซึ่งการรู้เห็นเหตุการณ์นั้นอาจเป็นเพียงตอนใดตอนหนึ่งของการกระทำที่ถูกกล่าวหา มิได้รู้เรื่องราวทั้งหมด หรือรู้เห็นโดยเป็นผู้สืบสวนข้อเท็จจริงหรือเป็นผู้ตรวจสอบจำนวนการสืบสวนก่อนเสนอให้ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจพิจารณาสั่งการก็ได้ ซึ่งการรู้เห็นดังกล่าวผู้รู้เห็นอาจไม่ทราบเหตุผลที่แท้จริงของการกระทำของผู้ถูกกล่าวหา และอาจทำให้เกิดการเข้าใจผิดและบิดเบือนเชื่อว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยตามที่ตนรู้เห็นมา นั่นจริง

(2) เป็นผู้ที่มีประโยชน์ได้เสียในเรื่องที่สอบสวน หมายความว่าประโยชน์ได้เสียนั้นอาจเป็นประโยชน์ได้เสียในทางทรัพย์สินเงินทอง หรือผลประโยชน์อื่นใด ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ได้เสียโดยตรง หรืออาจจะเป็นแต่เพียงการมีพฤติการณ์ที่ก่อให้เกิดถึงความมีประโยชน์ได้เสียแล้ว ก็ถือว่าเป็นผู้ที่มีประโยชน์ได้เสียแล้ว แม้ว่าผู้ที่มีประโยชน์ได้เสียนั้นจะมีเหตุผลที่ดี และมิได้ปล่อยให้เกิดประโยชน์ได้เสียนั้นครอบงำการวินิจฉัยคดีก็ตาม ดังนั้นความสำคัญในเรื่องประโยชน์ได้เสียนั้นมิได้อยู่ที่การที่จะทำให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาเท่านั้น แต่ยังคงต้องให้ทุกคนไม่เคลือบแคลงว่าการสอบสวนได้เป็นไปโดยยุติธรรมหรือไม่ จึงเห็นได้ว่าการพิจารณาว่าอย่างไรเป็นประโยชน์ได้เสีย นั้น มิได้ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้วินิจฉัยจำนวนการสอบสวน แต่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของวิญญูชนว่าพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นผลมาจากการผู้ใดเป็นผู้มีประโยชน์ได้เสียในเรื่องที่สอบสวนหรือไม่ หากวิญญูชนเห็นว่ากรรมการผู้หนึ่งน่าจะมิได้เสียและการสอบสวนไม่อาจดำเนินไปอย่างยุติธรรมแล้วกรรมการผู้หนึ่งก็ไม่ควรจะร่วมสอบสวนด้วย

(3) เป็นผู้ที่มีเหตุโกรธเคืองกับผู้ถูกกล่าวหา เมื่อกรรมการสอบสวนมีเหตุโกรธเคืองกับผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ย่อมไม่อาจทำใจให้เป็นกลางและดำเนินการสอบสวนให้เป็นไปโดยยุติธรรมได้ เนื่องจากมีอคติในใจกับผู้ถูกกล่าวหา จึงไม่สมควรเป็นผู้สอบสวนผู้ถูกกล่าวหา

(4) เป็นญาติโดยเกี่ยวข้องเป็น
 บุพการีหรือผู้สืบสันดาน หรือพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดากับคู่กรณี เมื่อกรรมการ
 สอบสวนเป็นญาติกับคู่กรณีของผู้ถูกกล่าวหาแล้วยอมเป็นที่เห็นได้ชัดเจนว่า การ
 สอบสวนที่มีกรรมการดังกล่าวร่วมอยู่ด้วยไม่อาจดำเนินไปโดยยุติธรรมได้สำหรับ
 คำว่า "บุพการี" และ "ผู้สืบสันดาน" นั้น น่าจะหมายรวมถึงบุพการีและผู้สืบ
 สันดานโดยพฤตินัยด้วยมิใช่หมายความว่าเฉพาะบุพการีและผู้สืบสันดานโดยนิตินัย
 เพียงประการเดียว เพราะเมื่อกรรมการเป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานของคู่กรณี
 ของผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ย่อมเสี่ยงเห็นได้ว่ากรรมการผู้นั้นอาจมีอคติต่อผู้ถูกกล่าวหา
 ได้ผู้ถูกกล่าวหาจะไม่ได้รับความเป็นธรรมในการสอบสวนเรื่องที่ถูกกล่าวหา
 เมื่อกรรมการในคณะกรรมการ

สอบสวนผู้ใดมีเหตุอันอาจถูกคัดค้านได้ดังกล่าวแล้ว หากผู้ถูกกล่าวหาจะคัดค้าน
 กรรมการผู้นั้น ผู้ถูกกล่าวหาต้องดำเนินการดังนี้³⁰

- ทูลคัดค้านต่อผู้สั่งตั้ง

คณะกรรมการสอบสวน เป็นหนังสือโดยแสดง เหตุที่คัดค้านนั้นในหนังสือคัดค้านด้วย

- หนังสือคัดค้านต้องยื่นต่อประธาน

กรรมการ

- ต้องยื่นหนังสือคัดค้านภายในเจ็ด

วันนับแต่วันทราบคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

การที่ผู้ถูกกล่าวหาต้องยื่นหนังสือคัด
 ค้านภายในเจ็ดวันนับแต่วันทราบคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนนั้น อาจจะทำให้
 เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาได้ ทั้งนี้ เพราะภายในกำหนดเวลา
 ดังกล่าวผู้ถูกกล่าวหาอาจจะยังไม่ทราบเหตุแห่งการคัดค้านคณะกรรมการสอบสวน

³⁰กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 6 วรรคสอง

ได้ ต่อมาภายหลังเมื่อพ้นกำหนดเจ็ดวัน ปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหาเพิ่งทราบเหตุที่จะ
 คัดค้านคณะกรรมการสอบสวนได้ ผู้ถูกกล่าวหาก็ไม่อาจยื่นคำคัดค้านได้ เพราะมี
 ได้คัดค้านภายในกำหนดเวลาตามกฎหมาย ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 6
 วรรคสอง ดังนั้นเพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา จึงน่าจะมีการกำหนดไว้ใน
 กฎ ก.ร. ดังกล่าวด้วยว่าให้ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิยื่นคำคัดค้านคณะกรรมการสอบสวน
 ภายในเจ็ดวันนับวันทราบเหตุแห่งการคัดค้านดังกล่าวด้วย

เมื่อประธานกรรมการได้รับหนังสือ
 คัดค้านจากผู้ถูกกล่าวหาแล้วประธานกรรมการต้องส่งหนังสือคัดค้านนั้นไปยังผู้สั่ง
 ตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อพิจารณาสั่งการโดยด่วน ถ้าผู้สั่งตั้งคณะกรรมการ
 สอบสวนพิจารณาเห็นว่าการคัดค้านนั้นมีเหตุอันควรฟังได้ ก็ให้สั่งเปลี่ยนแปลงกรรมการ
 หรือเลขานุการที่ถูกคัดค้าน แต่ถ้าเห็นว่าการคัดค้านนั้นไม่มีเหตุอันควรรับฟังหรือ
 เห็นว่าแม้จะให้ผู้ที่ถูกคัดค้านนั้นร่วมเป็นคณะกรรมการสอบสวน ก็ไม่ทำให้เสียความ
 เป็นธรรมจะสั่งยกคำคัดค้านนั้นเสียก็ได้ แล้วแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาที่คัดค้านทราบ
 และส่งเรื่องให้คณะกรรมการสอบสวนรวมสำนวนไว้³¹

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาคัดค้านกรรมการ
 หรือเลขานุการในคณะกรรมการสอบสวน และผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนยังมิได้
 สั่งการตามวรรคสาม ห้ามมิให้ผู้ที่ถูกคัดค้านนั้นร่วมในการสอบสวน³²

31, 32 กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 6 วรรคสามและ
 วรรคสี่

กรรมการหรือเลขานุการคนใดใน

คณะกรรมการสอบสวนมีเหตุอันอาจถูกคัดค้านตามข้อ 6 วรรคหนึ่ง ให้ผู้นั้นรายงาน
ต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน³³

ตามหลักการในกฎ ก.ร. ฉบับที่ 10

(พ.ศ. 2520) นี้ มิได้กำหนดว่าผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต้องพิจารณาสั่งคำ
คัดค้านภายในระยะเวลาเท่าไรจึงอาจทำให้การพิจารณาสั่งคำคัดค้านเป็นไปโดย
ล่าช้า เป็นผลให้การสอบสวนต้องล่าช้าไปด้วย เพราะกฎ ก.ร. ดังกล่าวห้ามมิ
ให้ผู้ที่ถูกคัดค้านนั้นเข้าร่วมในการสอบสวน หากผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนยัง
ไม่มีคำสั่งในเรื่องคำคัดค้านนั้น

ในกรณีที่ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

เห็นว่าคำคัดค้านนั้นมีเหตุอันควรรับฟังและมีคำสั่งให้เปลี่ยนตัวกรรมการหรือ
เลขานุการที่ถูกคัดค้านตั้งนี้แล้ว การสอบสวนที่กรรมการหรือเลขานุการได้ร่วมกัน
ดำเนินมาก่อนที่จะถูกคัดค้านนั้น น่าจะเสียไปเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรรมการ
หรือเลขานุการที่ถูกคัดค้าน ทั้งนี้เพราะว่าการสอบสวนที่ดำเนินไปโดยกรรมการ
หรือเลขานุการดังกล่าว เป็นการสอบสวนที่ดำเนินไปโดยผู้มีส่วนได้เสียในเรื่องที่
สอบสวน จึงเป็นการขัดต่อหลักปราศจากอคติ เพราะเป็นสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่
จะถูกสอบสวนจากคณะกรรมการสอบสวนที่ปราศจากอคติใด ๆ และไม่มีส่วนได้เสีย
ในเรื่องนั้น

แม้ว่ากฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ.

2520) ข้อ 6 จะได้กำหนดหลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในอันที่จะไม่ถูกสอบสวน
โดยคณะกรรมการสอบสวนซึ่งมีอคติหรืออาจมีอคติในเรื่องที่สอบสวนดังกล่าวแล้วก็ตาม

³³กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 7

ตาม แต่ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจ เป็นผู้สอบสวนเองหรือมอบหมายให้ข้าราชการที่เห็นสมควรสอบสวนนั้น กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 28 กลับกำหนดไว้ว่า

"ในกรณีที่ผู้มีอำนาจตามมาตรา 28³⁴

หรือมาตรา 58³⁵ สอบสวนเองหรือมอบหมายให้ข้าราชการที่เห็นสมควรสอบสวน แทน ให้ส่งสอบสวนและดำเนินการสอบสวนพิจารณาตามหลักเกณฑ์และวิธีการในกฎ ก.ร. นี้ โดยอนุโลม ทั้งนี้โดยยกเว้นข้อ 3³⁶ ข้อ 36³⁷ ข้อ 7³⁸ และข้อ 11³⁹

การมอบหมายให้สอบสวนตามวรรคหนึ่ง ต้องมอบหมายให้ข้าราชการรัฐสภาสามัญซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าหรือดำรงตำแหน่งระดับไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา "

ดังที่ได้ศึกษามาแล้วว่า ในกรณีที่

ข้าราชการรัฐสภาสามัญถูกลงโทษเพราะได้กระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงแล้ว แต่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจ เห็นว่าเป็นกรณีกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงนั้น ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจมีอำนาจสอบสวนได้เองหรือมอบหมายให้ข้าราชการที่เห็นสมควรสอบสวนแทนหรือตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นทำการสอบสวนก็ได้ ซึ่งในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจ เป็นผู้สอบสวนเองหรือมอบหมายให้ข้าราชการที่เห็นสมควรสอบสวนนั้น กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 28 ได้กำหนดมิให้นำข้อ 6 คือ เรื่องการคัดค้านคณะกรรมการสอบสวนของกฎ ก.ร. ดังกล่าวมาใช้ ดังนั้นหากผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจ หรือข้าราชการผู้รับมอบหมายเป็นผู้มีเหตุอันอาจถูกคัดค้านได้ตาม

ข้อ 6 ของกฎ ก.ร. ดังกล่าวแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาที่ไม่อาจคัดค้านบุคคลดังกล่าวได้ จึงน่าจะก่อให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมแก่ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหา เนื่องจากผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจอาจใช้อำนาจลงโทษผู้ถูกกล่าวหาทางวินัยตามอำเภอใจได้ ทั้งนี้ เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจหรือข้าราชการผู้รับมอบหมายซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือมีอคติในเรื่องที่สอบสวนเข้ามาเป็นผู้สอบสวนในเรื่องดังกล่าวได้อันเป็นการขัดต่อหลักบุคคลไม่อาจเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเอง (Nemo Debet Esse Judex in Propria Causa) หรือหลักปราศจากอคติ (freedom from bias) ซึ่งเป็นหลักประกันสิทธิและประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของผู้ถูกกล่าวหาในอันที่จะได้รับการสอบสวนและพิจารณาในเรื่องที่ถูกกล่าวหาจากผู้วินิจฉัยที่มีความเป็นธรรม ไม่มีส่วนได้เสียและปราศจากความลำเอียง

สำหรับการที่กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10

(พ.ศ. 2520) ข้อ 28 ได้กำหนดมิให้นำข้อ 7 ของ กฎ ก.ร. ดังกล่าวมาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจหรือข้าราชการผู้รับมอบหมายเป็นผู้สอบสวนผู้ถูกกล่าวหาเองด้วยนั้น ย่อมเป็นที่เห็นได้ว่าในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจเป็นผู้สอบสวนผู้ถูกกล่าวหาเองนั้น ผู้บังคับบัญชามีอำนาจสอบสวนก็โดยบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้ มิได้มีผู้ใดเป็นผู้แต่งตั้งผู้บังคับบัญชาดังกล่าวให้เป็นผู้มีอำนาจสอบสวนแต่ประการใด ดังนั้นแม้ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวจะเป็นผู้มีเหตุอันอาจถูกคัดค้านได้ตามข้อ 6 ของกฎ ก.ร. ดังกล่าวก็ตาม ผู้บังคับบัญชาก็ไม่อาจรายงานเหตุดังกล่าวต่อบุคคลใดได้ กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 7 จึงไม่อาจนำมาอนุโลมใช้ในกรณีนี้ได้ แต่ถ้าเป็นในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจได้มอบหมายให้ข้าราชการที่เห็นสมควรเป็นผู้สอบสวนผู้ถูกกล่าวหาในข้าราชการผู้รับมอบหมายมีอำนาจสอบสวนก็โดยผู้บังคับบัญชาเป็นผู้มอบหมาย หากผู้รับมอบหมายมีเหตุอันอาจถูกคัดค้านได้เพราะมีส่วนได้เสียหรือมีอคติในเรื่องที่สอบสวน ผู้รับมอบหมายก็ย่อมรายงานเหตุดังกล่าวต่อผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจได้ เพื่อผู้บังคับบัญชาจะได้ใช้ดุลพินิจเปลี่ยนตัวผู้รับมอบหมายเสียใหม่ได้ จึงเป็นกรณี

ที่อำนาจกฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2520) ข้อ 7 มาใช้โดยอนุโลมได้ แต่ การที่กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2520) ดังกล่าว กำหนดมิให้นำข้อ 7 มา ใช้บังคับโดยอนุโลมนั้น จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ข้าราชการผู้รับมอบหมาย ซึ่งมี อกติหรือมีส่วนได้เสียในเรื่องที่สอบสวน มาเป็นผู้สอบสวนในเรื่องดังกล่าว ซึ่ง นำจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ถูกกล่าวหาและเป็นการขัดต่อหลักบุคคลไม่ อาจเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเองหรือหลักปราศจากอคติดังกล่าวมาข้างต้น

2) หลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่าย

ตามกฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ได้กำหนดหลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาตามหลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสอง ฝ่ายดังนี้

(1) สิทธิที่จะได้รับการแจ้งคำสั่ง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนกฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2520) ข้อ 5 วรรค หนึ่งกำหนดว่า "เมื่อได้มีคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว ให้ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนดำเนินการแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบพร้อมทั้งสำเนาคำสั่งให้ ด้วยโดยพลัน..."

การกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนนั้น ก็เพื่อที่จะให้ ผู้ถูกกล่าวหาทราบว่าขณะนี้ตนได้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงใน เรื่องใดแล้ว จะได้มีเวลาเตรียมตัวไปให้การต่อคณะกรรมการสอบสวนและ เตรียมพยานหลักฐานไปแสดงต่อคณะกรรมการสอบสวนทั้งกล่าวหาได้ อย่างเต็มที่

(2) สิทธิที่จะได้รับการแจ้งและ อธิบายข้อกล่าวหา กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 13 วรรคหนึ่ง กำหนดว่า "เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้รับเรื่องที่ถูกกล่าวหาทั้งหมดตามข้อ 5 แล้ว

ให้คณะกรรมการสอบสวนแจ้ง และอธิบายข้อกล่าวหาที่ปรากฏตามเรื่องที่ถูกกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ..."

การกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิจะได้รับแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหา นั้นก็เพื่อจะให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบและเข้าใจว่าตนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอะไร และอย่างไร ตามมาตราใด จะได้เตรียมตัวให้การแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่ โดยไม่มีการหลงประเด็นข้อต่อสู้ทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

(3) สิทธิที่จะได้รับแจ้งสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 13 วรรคหนึ่ง กำหนดว่า "ให้คณะกรรมการสอบสวนแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาที่ปรากฏตามเรื่องที่ถูกกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ รวมทั้งแจ้งให้ทราบด้วยว่า ในการสอบสวนนี้ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิที่จะได้รับแจ้งสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา..."

การกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิที่จะได้รับแจ้งสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา นั้น ก็เพื่อจะให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบว่า ข้อกล่าวหาที่ว่าตนเองกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงนั้น มีอะไร เป็นหลักฐานสนับสนุน จะได้มีเวลาเตรียมตัวแก้ข้อกล่าวหาตลอดจนอ้างหรือนำพยานหลักฐานมาหักล้างข้อกล่าวหาได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น

(4) สิทธิที่จะให้ถ้อยคำหรือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาโดยสมัครใจ กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 13 วรรคหนึ่ง กำหนดว่า "...ให้คณะกรรมการสอบสวนแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาที่ปรากฏตามเรื่องที่ถูกกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ รวมทั้งแจ้งให้ทราบด้วยว่า ในการสอบสวนนี้ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิ... ให้ถ้อยคำหรือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา... แล้วให้ถามผู้ถูกกล่าวหาเพียงว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่อย่างไร "

ข้อ 14 กำหนดว่า "ในการ
ชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาจะให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวนหรือทำ
คำชี้แจง เป็นหนังสือลงลายมือชื่อของผู้ถูกกล่าวหายื่นต่อคณะกรรมการสอบสวนก็ได้
ก่อนการสอบสวนเสร็จ

ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งได้ให้ถ้อยคำหรือยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาไว้แล้ว จะขอให้ถ้อยคำ
เพิ่มเติมหรือยื่นคำชี้แจงเพิ่มเติมหรือนำสืบแก้ข้อกล่าวหาเพิ่มเติมต่อคณะกรรมการ
สอบสวนอีกก็ได้"

ข้อ 16 กำหนดว่า "ถ้า
ผู้ถูกกล่าวหายื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวนต่อคณะกรรมการสอบสวน หรือต่อ
ผู้มีอำนาจพิจารณาในเวลาใด ๆ ก่อนมีคำสั่งลงโทษหรือไม่ลงโทษให้คณะกรรมการ
สอบสวนหรือผู้มีอำนาจพิจารณานั้นรับคำชี้แจงเข้าสำนวนไว้พิจารณาด้วย"

ในการสอบสวนทางวินัย
ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิที่จะให้ถ้อยคำหรือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่และโดย
สมัครใจ ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาจะให้ถ้อยคำหรือชี้แจงเช่นไรก็ได้ หรือจะไม่ยอมมาให้
ถ้อยคำหรือชี้แจงเลยก็ได้ ในกรณีที่ให้ถ้อยคำหรือชี้แจงแล้ว จะให้ถ้อยคำหรือ
ชี้แจงด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ จะให้ถ้อยคำหรือชี้แจงในขณะที่การ
สอบสวนยังไม่แล้วเสร็จหรือภายหลังการสอบสวนเสร็จแล้ว แต่ยังไม่มีการสั่งลง
โทษหรือไม่ลงโทษก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้ต่อสู้คดีได้อย่าง
เต็มที่นั่นเอง

(5) สิทธิในการอ้างพยานหลักฐาน
หรือนำพยานหลักฐานมาสืบแก้ข้อกล่าวหา กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520)
ข้อ 13 วรรคหนึ่งกำหนดว่า "...ให้คณะกรรมการสอบสวนแจ้งและอธิบายข้อ
กล่าวหาที่ปรากฏตามเรื่องที่ถูกกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ รวมทั้งแจ้งให้ทราบด้วย
ว่าในการสอบสวนนี้ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิ... อ้างพยานหลักฐานหรือนำพยานหลักฐาน
มาสืบแก้ข้อกล่าวหาได้ด้วย..."

การกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหา

สิทธิอ้างพยานหลักฐานหรือนำพยานหลักฐานมาสืบแก้ข้อกล่าวหา นั้น ก็เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหามีโอกาสต่อสู้คดีหักล้างข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่ แต่พยานหลักฐานที่ผู้ถูกกล่าวหาจะอ้างหรือนำสืบนั้น จะต้องเป็นพยานหลักฐานในประเด็นสำคัญด้วย เพราะหากมิใช่เป็นพยานหลักฐานในประเด็นสำคัญหรือจะทำให้การสอบสวนล่าช้าโดยไม่จำเป็น อันเป็นลักษณะของการประวิงคดีแล้ว ดังนั้นคณะกรรมการสอบสวนก็สามารถจะงดการสอบสวนพยานหลักฐานนั้นได้⁴⁰ ซึ่งไม่เป็นการขัดต่อหลักการรับฟังความทั้งสองฝ่ายแต่ประการใด

2.2.4 การสอบสวน

เมื่อประธานกรรมการสอบสวนได้รับแจ้งคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนและหลักฐานแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนรวมทั้งเรื่องกล่าวหาทั้งหมดจากผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว ประธานกรรมการสอบสวนต้องดำเนินการดังนี้

บันทึกวันรับทราบคำสั่งไว้วันสามวัน⁴¹

เพื่อจะได้ทราบว่ากำหนดเวลาการสอบสวนเริ่มเมื่อใด ทั้งนี้เพราะกำหนดเวลาการสอบสวนเริ่มต้นเมื่อประธานกรรมการได้ทราบคำสั่งดังกล่าว

⁴⁰กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 18 กำหนดว่า "ในกรณี
ที่คณะกรรมการสอบสวนเห็นว่า การสอบสวนพยานหลักฐานใดจะทำให้การสอบสวน
ล่าช้าโดยไม่จำเป็นหรือมิใช่เป็นพยานหลักฐานในประเด็นสำคัญ คณะกรรมการ
สอบสวนจะงดการสอบสวนพยานหลักฐานนั้นเสียก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุผลไว้วัน
สามวันการสอบสวน"

⁴¹กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 5 วรรคสอง

แจ้งคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนและ
เรื่องที่ถูกกล่าวหาทั้งหมดให้กรรมการทราบ⁴² เพื่อให้กรรมการอื่นทราบว่าตนได้รับการ
การตั้งเป็นคณะกรรมการสอบสวนและจะได้มีเวลาศึกษาเรื่องที่ถูกกล่าวหาก่อนที่จะ
ทำการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหา

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้รับเรื่อง
กล่าวหาทั้งหมดดังกล่าวมาแล้ว คณะกรรมการสอบสวนจะดำเนินการสอบสวน
สอบสวนดังต่อไปนี้

1) การแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหา

เมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้มาพบ

คณะกรรมการสอบสวนเพื่อให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวนแล้ว คณะกรรมการ-
สอบสวนจะแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาที่ปรากฏตามเรื่องที่ถูกกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหา
ทราบ รวมทั้งแจ้งให้ทราบด้วยว่าในการสอบสวนนี้ผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิจะได้รับแจ้ง
สรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา และให้ถ้อยคำหรือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา
ตลอดจนอ้างพยานหลักฐาน หรือนำพยานหลักฐานมาสืบแก้ข้อกล่าวหาได้ด้วย⁴³

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่มาให้ถ้อยคำ
หรือไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในเวลาที่คณะกรรมการสอบสวนได้แจ้งให้
ทราบล่วงหน้าตามสมควรแล้วและโดยไม่มีเหตุอันสมควร คณะกรรมการสอบสวน
จะดำเนินการสอบสวนไป โดยไม่สอบสวนตัวผู้ถูกกล่าวหาก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุ
นั้นไว้ในสำนวนการสอบสวน ในกรณีเช่นนี้ถ้าภายหลังผู้ถูกกล่าวหาขอให้ถ้อยคำ
หรือยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ก่อนสอบสวนเสร็จ ก็ให้คณะกรรมการสอบสวนให้
โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหา⁴⁴

⁴²กฏ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 5 วรรคสอง

⁴³กฏ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 13 วรรคหนึ่ง

⁴⁴กฏ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 15

การแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบนี้เป็นสาระสำคัญซึ่งหลักการสอบสวนเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยข้าราชการในรัฐสมัยใหม่ บังคับให้ต้องกระทำกฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 13 ก็ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนที่จะต้องแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบและเข้าใจในเรื่องราวที่ตนถูกกล่าวหา ตลอดจนเตรียมการให้การต่อสู้แก้ข้อกล่าวหาหรือให้การรับสารภาพได้ถูกต้องตรงตามประเด็นที่ถูกกล่าวหาโดยไม่มีการหลงประเด็น ซึ่งเป็นสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะต่อสู้แก้ข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่ตามหลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่าย

แม้ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะได้ทราบข้อกล่าวหาจากคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ที่ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนได้ส่งไปให้ ซึ่งในคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนได้ระบุเรื่องที่ถูกกล่าวหาแล้วก็ตามคณะกรรมการสอบสวนก็ยังคงมีหน้าที่แจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบอีกชั้นหนึ่ง ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบและเข้าใจในเรื่องที่ถูกกล่าวหาได้ชัดเจนกว่าที่อ่านคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพียงลำพัง เพราะอาจมีรายละเอียดบางประการซึ่งผู้ถูกกล่าวหาไม่อาจจะทราบได้จากคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนอันจะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างถูกต้องตรงประเด็นตามข้อกล่าวหา

ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนไม่แจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบนั้น ผู้ถูกกล่าวหาอาจจะไม่เข้าใจข้อกล่าวหา และอาจให้การไปโดยหลงประเด็นข้อต่อสู้ได้ จึงเป็นการไม่ยุติธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้นการแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาแก่ผู้ถูกกล่าวหาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะก่อให้เกิดความยุติธรรมในการสอบสวน ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบว่าตนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยร้ายแรงอย่างไร เพื่อมีโอกาสให้ถ้อยคำแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่ ซึ่งตามหลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่าย การไม่แจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาเป็นการขัดหลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่าย แต่กฎ ก.ร. ฉบับที่

10 (พ.ศ. 2520) มิได้กำหนดถึงผลของการไม่แจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาดังกล่าว แต่ทางแก้ไขตามกฎหมาย ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ที่อาจกระทำได้ คือ ถือว่าการไม่แจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาเป็นการทำไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ก.ร. ฉบับนี้ ซึ่งเป็นสาระสำคัญอันจะทำให้เสียความเป็นธรรม ซึ่งผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 หรือมาตรา 58 วรรคสามแห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) คือ ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร เลขาธิการวุฒิสภา หรือ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี มีอำนาจที่จะสั่งให้คณะกรรมการสอบสวนแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหา นั้นให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบโดยเร็วได้⁴⁵

2) การสอบถามปากคำผู้ถูกกล่าวหา

การสอบถามปากคำผู้ถูกกล่าวหา นั้น

คณะกรรมการสอบสวนจะกระทำภายหลังจากที่คณะกรรมการสอบสวนได้แจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบแล้ว⁴⁶ การสอบถามดังกล่าวเป็นการสอบสวนในเบื้องต้น เพื่อจะได้ทราบคำรับ คำปฏิเสธของผู้ถูกกล่าวหาว่ามีเช่นไร จะได้ เป็นข้อมูล เพื่อจะนำมาเปรียบเทียบกับข้อกล่าวหาว่าในข้อใดที่ผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำรับสารภาพ ก็ไม่เป็นประเด็นที่จะหยิบยกขึ้นมา เป็นประเด็นในการสอบสวน ส่วนข้อใดที่ผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำปฏิเสธก็เป็นประเด็นที่จะต้องหยิบยกขึ้นมาสอบสวนต่อไป นอกจากนั้นแล้วการสอบถามปากคำผู้ถูกกล่าวหาในเบื้องต้นยังเป็นการให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาในอันที่จะให้ถ้อยคำชี้แจงแก่ข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่ด้วย อันเป็นไปตามหลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ก่อนที่คณะกรรมการสอบสวนจะวินิจฉัยลงความเห็นว่าคุณถูกกล่าวหาได้กระทำผิดทางวินัยหรือไม่นั้น จะ

⁴⁵กฎหมาย ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 27

⁴⁶กฎหมาย ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 13 วรรคหนึ่ง

ต้องมีการรับฟังความจากทางฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาด้วยการสอบสวนหาข้อเท็จจริงของ คณะกรรมการสอบสวนจึงต้องกระทำทั้งสองทางคือ สอบสวนไปในทางที่จะพิสูจน์ ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาโดยหาพยานหลักฐานมายืนยัน และสอบสวนไปในทางที่ จะพิสูจน์ว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้กระทำผิดโดยหาพยานหลักฐานมายืนยันเช่นกัน เพื่อให้ ได้ความจริงและเป็นการยุติธรรมต่อผู้ถูกกล่าวหาด้วย

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้สอบ

ถามปากคำผู้ถูกกล่าวหาในเบื้องต้นดังกล่าวแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาอาจให้ถ้อยคำรับ สารภาพหรือไม่ให้ถ้อยคำรับสารภาพก็ได้

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำรับ

สารภาพว่าได้กระทำผิดจริงตามข้อกล่าวหา คณะกรรมการสอบสวนจะไม่ทำการ สอบสวนต่อไปก็ได้ หรือถ้าเห็นเป็นการสมควรที่จะได้รับทราบข้อเท็จจริงและ พฤติการณ์อันเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวนนั้นโดยละเอียดจะทำการสอบสวนต่อไปตาม ควรแต่กรณีก็ได้⁴⁷ ในกรณีเช่นนี้คณะกรรมการสอบสวนจะต้องประชุมปรึกษาเพื่อ พิจารณาและลงความเห็นว่าคุณถูกกล่าวหาได้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามที่ถูก กล่าวหาหรือไม่ ซึ่งในการประชุมของคณะกรรมการสอบสวนนั้นต้องมีกรรมการมา ประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด และต้องไม่น้อยกว่าสามคน จึงจะเป็นองค์คณะทำการประชุมปรึกษาได้แต่ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่เป็น ประธาน ซึ่งในการลงความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนว่าคุณถูกกล่าวหาได้ กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่นั้น ให้ถือเสียงข้างมากของ คณะกรรมการสอบสวนเป็นการตัดสินลงความเห็น แต่ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ประธานในที่ประชุมมีสิทธิออกเสียงเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด⁴⁸

⁴⁷กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 13 วรรคสอง

⁴⁸กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 23 วรรคสอง

การพิจารณาถึงความเห็นของ

คณะกรรมการสอบสวนในการประชุมปรึกษาว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดวินัยอย่างไร ร้ายแรงตามที่ผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งกฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 23 ได้ กำหนดให้ใช้ความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนฝ่ายข้างมากเป็นเกณฑ์ในการ พิจารณาถึงความเห็นนั้น น่าจะไม่ง้อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา ดังเช่น คณะกรรมการสอบสวนมีทั้งหมด 7 คน มาประชุมพิจารณา 5 คน ลงความเห็น ว่า ผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยร้ายแรง 3 คน ดังนี้ก็ถือว่าคณะกรรมการสอบสวนมีมติ ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดวินัยอย่างไรร้ายแรง ซึ่งเป็นการไม่ยุติธรรมหากจะถือว่า ความเห็น 3 ใน 7 เป็นความเห็นชี้ขาด

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหามิได้ให้ถ้อยคำรับ สารภาพว่ากระทำผิดตามข้อกล่าวหา กล่าวคือ ผู้ถูกกล่าวหาอาจให้ถ้อยคำปฏิเสธ หรือภาคเสธ หรือไม่ยอมให้ถ้อยคำก็ได้ ซึ่งกรณีนี้คณะกรรมการสอบสวนก็ต้อง ดำเนินการสอบสวนต่อไป โดยรวบรวมพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาทั้งหมด เสียก่อน⁴⁹ การรวบรวมพยานหลักฐานของคณะกรรมการสอบสวนนั้น เป็นสาระ สำคัญของการสอบสวน ซึ่งการสอบสวนจะได้ความจริงหรือไม่เพียงไรนั้น อยู่ที่ว่า คณะกรรมการได้รวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ มาโดยครบถ้วนบริบูรณ์หรือไม่ การรวบรวมพยานหลักฐานของคณะกรรมการสอบสวนนั้นจะต้องทำการรวบรวม ตั้งแต่เริ่มต้นทำการสอบสวนจนกระทั่งการสอบสวนได้เสร็จสิ้นกระแสความลง จน สามารถสรุปและทำรายงานการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นเสนอต่อผู้สั่งตั้ง คณะ กรรมการสอบสวนได้

การสอบถามปากคำผู้ถูกกล่าวหา

โดยคณะกรรมการสอบสวนดังกล่าวมาจะต้องมีกรรมการนั่งสอบสวนอย่างน้อยสอง คนจึงจะเป็นองค์คณะทำการสอบสวนได้⁵⁰

⁴⁹กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 13 วรรคสาม

⁵⁰กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 11

3) การรวบรวมพยานหลักฐาน

(1) พยานบุคคล สำหรับพยานบุคคล นั้น เป็นการสอบสวนถ้อยคำบุคคลซึ่งเป็นผู้ได้เห็น ได้ยินหรือทราบเรื่องราวหรือข้อความที่เกี่ยวกับเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง รายละเอียด ตลอดจนพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกล่าวหา ซึ่งคณะกรรมการสอบสวนสามารถนำไปประกอบการพิจารณาถึงความเห็นของผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดวินัย อย่างร้ายแรงจริงตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่อย่างไร ซึ่งเมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้สอบถามแล้วก็ต้องจัดบันทึกถ้อยคำดังกล่าวไว้เป็นหลักฐาน แล้วเก็บรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน

พยานบุคคลที่คณะกรรมการสอบสวนจะทำการสอบสวนนี้มีอยู่ 2 ประเภท คือ พยานบุคคลที่คณะกรรมการสอบสวนเรียกมาสอบสวนเพื่อเป็นพยานหลักฐานในการสนับสนุนข้อกล่าวหาประเภทหนึ่ง ส่วนอีกประเภทหนึ่งเป็นพยานบุคคลที่ผู้ถูกกล่าวหาอ้างมาเพื่อแก้ข้อกล่าวหา ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาจะนำมาเองหรือขอให้คณะกรรมการสอบสวนเรียกมาสอบสวนก็ได้ พยานประเภทหลังนี้ คณะกรรมการสอบสวนจะสอบถามปากคำได้เมื่อได้แจ้งสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ และผู้ถูกกล่าวหาได้ให้ถ้อยคำชี้แจงข้อกล่าวหาแล้ว⁵¹

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนเรียกพยานบุคคลใดมาให้การแล้วบุคคลนั้นไม่มา หรือไม่ยอมมาให้ถ้อยคำ หรือคณะกรรมการสอบสวนเรียกพยานไม่ได้ภายในเวลาอันสมควร คณะกรรมการสอบสวนจะไม่สอบสวนพยานบุคคลนั้นก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุนี้ไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย ทั้งนี้ เว้นแต่คณะกรรมการสอบสวนเห็นว่ามิได้เหตุผลสมควรที่พยานไม่สามารถมาได้

⁵¹กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 13

ตามกำหนด หรือได้ตัวพยานมาให้ถ้อยคำก่อนการสอบสวนพยานสิ้นสุดลง ก็ให้ผ่อนผันได้ตามควรแก่กรณี⁵²

ในการสอบสวนปากคำพยานบุคคลของ คณะกรรมการสอบสวนนั้นจะต้องมีกรรมการนั่งสอบสวนอย่างน้อยสองคน จึงจะเป็นองค์คณะทำการสอบสวนได้⁵³ เช่นเดียวกันกับกรณีการสอบสวนปากคำผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดให้การดำเนินงานของคณะกรรมการสอบสวนอยู่ในรูปองค์คณะเป็นกรรมการสอบสวนนั้น ก็เพื่อให้คณะกรรมการสอบสวนช่วยกันทำการสอบสวน และเพื่อให้การสอบสวนมีประสิทธิภาพด้วย

และในการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวน ห้ามมิให้บุคคลอื่นมาร่วมทำการสอบสวน และห้ามมิให้บุคคลอื่นนอกจากผู้กำลังถูกสอบสวนปากคำอยู่เข้าฟังการสอบสวน เว้นแต่บุคคลที่คณะกรรมการสอบสวนเรียกมาเพื่อประโยชน์ในการสอบสวน⁵⁴ การห้ามบุคคลอื่นเข้าร่วมทำการสอบสวนนั้น ก็เนื่องจากว่าบุคคลอื่นนั้นอาจมีส่วนได้เสียในเรื่องที่สอบสวนหรือมีอคติในเรื่องที่สอบสวน ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาไม่มีโอกาสที่จะคัดค้านบุคคลนั้นได้ เนื่องจากบุคคลนั้นมิได้เป็นคณะกรรมการสอบสวนด้วย ซึ่งหากให้บุคคลดังกล่าวเข้าร่วมทำการสอบสวนด้วยแล้วก็จะเป็นการขัดต่อหลักปราศจากอคติ และนอกเหนือจากนั้นโดยที่บุคคลอื่นดังกล่าวมิได้ถูกตั้งเป็นคณะกรรมการสอบสวนร่วมด้วย จึงย่อมไม่มีอำนาจใด ๆ ตามกฎหมายที่จะเข้าไปร่วมทำการสอบสวนด้วย ส่วนการห้ามมิให้บุคคลอื่นเข้าฟังการสอบสวนนั้น ก็เพื่อที่จะให้ผู้ถูกสอบสวนปากคำให้ถ้อยคำด้วยความสมัครใจ โดยปราศจากความเกรงใจหรือการถูกข่มขู่ที่อาจมีขึ้นได้จากผู้ที่เข้าฟังการสอบสวน

⁵²กฏ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 17

⁵³กฏ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 13

⁵⁴กฏ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 12 วรรคหนึ่งและ

และไม่ให้ผู้ที่จะให้ถ้อยคำผู้อื่นทราบว่ามีที่คณะกรรมการสอบสวนกำลังสอบปากคำ
 อยู่ นั้นให้ถ้อยคำอย่างไรบ้าง อันเป็นการป้องกันมิให้มีการให้ถ้อยคำช่วยเหลือ
 กัน แต่อย่างไรก็ดีคณะกรรมการสอบสวนอาจอนุญาตให้บุคคลอื่นซึ่งคณะกรรมการ
 สอบสวนเรียกมา เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนเข้าฟังการสอบสวนได้

การห้ามบุคคลอื่นนอกจากผู้กำลังถูก
 สอบสวนปากคำอยู่เข้าฟังการสอบสวนนั้น เมื่อพิจารณาตามหลักการรับฟังคู่กรณี
 ทั้งสองฝ่ายที่ต้องการให้ผู้ถูกกล่าวหามีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ซึ่งผู้ถูกกล่าวหา
 มีสิทธิจะเข้าฟังการให้ถ้อยคำของผู้กล่าวหาและพยานอื่น ๆ ได้ นั้นจะเห็นได้ว่าการ
 ห้ามดังกล่าวมาเป็นการขัดต่อหลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่ง แต่เมื่อพิจารณาถึงว่า
 ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิที่จะได้รับแจ้งสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา⁵⁵ อัน
 เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่แล้ว การห้ามบุคคลอื่น
 นอกจากผู้กำลังถูกสอบสวนปากคำอยู่เข้าฟังการสอบสวนนั้น ก็มิได้เป็นการทำให้
 ผู้ถูกกล่าวหาเสียสิทธิในการต่อสู้แก้ข้อกล่าวหาแต่ประการใด และนอกจากนั้นแล้ว
 หลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ซึ่งได้นำมาใช้ในการสอบสวนทางวินัยของ
 ข้าราชการนั้นก็เป็นเพียงนำมาจาลองใช้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการสอบสวน
 และให้ผู้ถูกกล่าวหา มีโอกาสต่อสู้แก้ข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่ มิใช่นำมาใช้โดย
 ลอกเลียนกระบวนการพิจารณาคดีในศาลมาจนครบทุกขั้นตอน

สำหรับในกรณีที่พยานที่คณะกรรมการ
 สอบสวนจะทำการสอบสวนอยู่ต่างท้องที่กับคณะกรรมการสอบสวน เช่น พยานอยู่ที่
 ต่างจังหวัด แต่คณะกรรมการสอบสวนอยู่ที่ส่วนกลางคือกรุงเทพมหานคร ดังนั้น
 คณะกรรมการสอบสวนจะส่งประเด็นไปสอบสวน โดยมอบหมายให้หัวหน้าส่วน
 ราชการ หรือหัวหน้าส่วนราชการในท้องที่นั้นทำการสอบสวนพยานนั้นก็ได้⁵⁶ ใน

55 กฏ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 13 วรรคหนึ่ง

56 กฏ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 19

กรณี que คณะกรรมการสอบสวนได้ส่งประเด็นไปสอบสวนนั้น คณะกรรมการสอบสวนควรระบุประเด็นหรือข้อสำคัญที่จะต้องสอบสวนไปให้ผู้รับมอบหมายทราบด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้รับมอบหมายจะได้สอบสวนพยานนั้น ๆ ให้ได้ตรงตามประเด็นที่คณะกรรมการสอบสวนต้องการทราบ ซึ่งการสอบสวนของผู้รับมอบหมายนั้นคงไม่ต้องทำในรูปแบบคณะกรรมการเพราะกฎ ก.ร. มิได้กำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ดีในการปฏิบัติหน้าที่ที่หัวหน้าส่วนราชการหรือหัวหน้าส่วนราชการในท้องถิ่น ซึ่งได้รับมอบหมายเพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรมนั้นน่าจะต้องถือและปฏิบัติตามกฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) เช่นเดียวกับคณะกรรมการสอบสวนด้วยโดยอนุโลม

(2) พยานเอกสาร สำหรับเอกสารที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในการสอบสวนนั้นให้ใช้ต้นฉบับที่แท้จริง แต่ถ้ามีความจำเป็นไม่อาจนำต้นฉบับมาได้ จะใช้สำเนาที่กรรมการหรือเลขานุการในคณะกรรมการสอบสวน หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบรับรองว่าเป็นสำเนาถูกต้องก็ได้⁵⁷ แต่ในกรณีที่ต้นฉบับเอกสารหาไม่ได้เพราะสูญหายหรือถูกทำลาย หรือเหตุประการอื่น และไม่อาจนำสำเนามาแสดงต่อคณะกรรมการสอบสวนได้นั้น กฎ ก.ร. มิได้กำหนดไว้ว่าคณะกรรมการสอบสวนต้องดำเนินการเช่นไร ซึ่งเห็นว่าคณะกรรมการสอบสวนน่าจะอนุญาตให้นำพยานบุคคลมาสืบแทนได้

ในส่วนเอกสารที่คณะกรรมการสอบสวนรับไว้และนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในส่วนของการสอบสวนนั้น คณะกรรมการสอบสวนน่าจะต้องบันทึกไว้ด้วยว่าเอกสารดังกล่าวได้มาอย่างไรจากผู้ใด และเมื่อใด ทั้งนี้ เพื่อจะได้ทราบที่มาของพยานหลักฐานนั้น ซึ่งจะเกี่ยวข้องถึงการรับฟังพยานหลักฐานและการชี้แจงหน้าหน้าพยานหลักฐานด้วย กล่าวคือถ้าเอกสารที่คณะกรรมการสอบสวนได้รับไว้ดังกล่าวเป็นเอกสารที่เกิดขึ้นภายหลังจากการกระทำผิดวินัยได้เกิดขึ้นแล้วหรือได้มาจากบุคคลที่ไม่น่าเชื่อถือแล้วดังนี้ ควรจะรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวได้หรือไม่เพียงไร

⁵⁷กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 9 วรรคสอง

4) การงดสอบสวนพยานหลักฐาน

ในการสอบสวนเพื่อรวบรวมพยาน

หลักฐานดังกล่าวหากคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่า การสอบสวนพยานหลักฐานใด จะทำให้การสอบสวนล่าช้าโดยไม่จำเป็น หรือมิใช่เป็นพยานหลักฐานในประเด็น สำคัญ คณะกรรมการสอบสวนจะงดการสอบสวนพยานหลักฐานนั้นเสียก็ได้ แต่ต้อง บันทึกลงเหตุอันไว้ในสำนวนการสอบสวน⁵⁸ เพื่อให้ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ทราบว่าคณะกรรมการสอบสวนได้งดการสอบสวนพยานหลักฐานใดเพราะเหตุใด แม้การงดสอบสวนพยานหลักฐานจะเป็นดุลพินิจของคณะกรรมการสอบสวนที่ดี แต่ การใช้ดุลพินิจดังกล่าว คณะกรรมการสอบสวนจะต้องใช้โดยสุจริตและเที่ยงธรรม ด้วย กล่าวคือ ควรจะงดสอบสวนเฉพาะพยานหลักฐานที่ไม่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้น เช่น พยานบอกเล่าที่ไกลเกินเหตุ เป็นต้น มิใช่จะไปตัดประจักษ์พยานซึ่งเป็นผู้ที่ ทราบเรื่องราวที่กล่าวหาานั้นเป็นอย่างดี อันจะทำให้ไม่ได้ความจริงและเสียความ เที่ยงธรรม

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนรวบรวม พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาเสร็จแล้ว คณะกรรมการสอบสวนต้องแจ้ง สรุปรูปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา ซึ่งคณะกรรมการสอบสวนได้รวบรวมมา ดังกล่าวทั้งหมดให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ⁵⁹ ซึ่งการแจ้งสรุปรูปพยานหลักฐานในขั้นนี้ย่อม มีข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกล่าวหามากกว่าการชี้แจงและ อธิบายข้อกล่าวหาในขั้นตอนแรก ซึ่งในขั้นนี้จะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบข้อกล่าวหา ทั้งหมดโดยละเอียดและมีโอกาสพิจารณาตรวจสอบเพื่อดำเนินการให้ถ้อยคำแก้ข้อ กล่าวหาได้อย่างเต็มที่และตรงตามประเด็นในเรื่องที่ถูกกล่าวหา อันเป็นไปตาม หลักการรับฟังความจากคู่กรณีทั้งสองฝ่าย

⁵⁸กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 18

⁵⁹กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 10 วรรคสาม

ภายหลังที่คณะกรรมการสอบสวนได้
แจ้งสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาแล้ว คณะกรรมการสอบสวนต้องให้
โอกาสผู้ถูกกล่าวหาที่จะให้ถ้อยคำหรือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ตลอดจนนำพยาน
หลักฐานมาสืบแก้ข้อกล่าวหาในเวลาอันควร⁶⁰

5) การสอบสวนผู้ถูกกล่าวหา

สำหรับการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาใน
ขั้นตอนนี้ เป็นการสอบสวนโดยละเอียดซึ่งต่างกับในขั้นตอนแรกซึ่งเป็นการสอบถาม
ปากคำ เพื่อต้องการทราบเพียงว่าผู้ถูกกล่าวหาจะให้ถ้อยคำรับสารภาพตามข้อกล่าวหา
หรือไม่เท่านั้น ในขั้นตอนนี้การที่ผู้ถูกกล่าวหาจะให้ถ้อยคำชี้แจงต่อคณะกรรมการ -
สอบสวนนั้น ผู้ถูกกล่าวหาจะให้ถ้อยคำด้วยวาจาหรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือลงลายมือ
ชื่อผู้ถูกกล่าวหายื่นต่อคณะกรรมการสอบสวนก็ได้⁶¹ แต่ในทางปฏิบัติคณะกรรมการ -
สอบสวนควรให้ผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำด้วยวาจา โดยตอบคำถามของคณะกรรมการ -
สอบสวน เพื่อที่จะได้บันทึกปากคำผู้ถูกกล่าวหาได้สิ้นกระแสความ ซึ่งเป็นการดีกว่า
จะให้ผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำชี้แจงเป็นหนังสือ เพราะหนังสือชี้แจงดังกล่าว
ผู้ถูกกล่าวหาอาจชี้แจงไม่ตรงประเด็นตามที่คณะกรรมการสอบสวนต้องการจะสอบสวน
และไม่สิ้นกระแสความก็ได้

ในการให้ถ้อยคำชี้แจงต่อคณะกรรมการ
สอบสวนเพื่อแก้ข้อกล่าวหาดังกล่าวหากผู้ถูกกล่าวหาประสงค์จะอ้างพยานหลักฐาน
มานำสืบประกอบคำชี้แจงของตนแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาที่อาจจะนำพยานหลักฐานนั้นมา
เอง หรือขอให้คณะกรรมการสอบสวนเรียกพยานหลักฐานนั้นมาก็ได้⁶²

⁶⁰กฏ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 10 วรรคสาม

⁶¹กฏ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 14 วรรคหนึ่ง

⁶²กฏ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 13 วรรคสี่

เมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้ให้ถ้อยคำชี้แจง และนำสืบพยานหลักฐานไปแล้ว ถ้าต่อมามีข้อเท็จจริงอื่นใดขึ้นมาใหม่หรือเพิ่มเติม จากเดิม ผู้ถูกกล่าวหาจะขอให้ถ้อยคำเพิ่มเติมหรือยื่นคำชี้แจงเพิ่มเติมหรือนำสืบ แก่ข้อกล่าวหาเพิ่มเติมต่อคณะกรรมการสอบสวนอีกก็ได้⁶³

ในระหว่างที่คณะกรรมการสอบสวน ดำเนินการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาอยู่นั้นหากปรากฏว่า

(1) ผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัย

ร้ายแรงอย่างอื่นด้วย ในกรณีที่น่าปรากฏว่ามีมูลกรณีว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัย อย่างร้ายแรงในเรื่องอื่น นอกจากที่ระบุไว้ในคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ประธานกรรมการต้องรายงานไปยังผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนโดยเร็ว ถ้า ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าควรให้คณะกรรมการสอบสวนที่ได้ตั้งไว้แล้ว ทำการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาในเรื่องอื่นที่เพิ่มขึ้นนั้นด้วย ก็ให้ทำเป็นคำสั่งเพิ่มเติม โดยทำคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามแบบที่ทางราชการกำหนด และต้องแจ้ง คำสั่งดังกล่าวให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ กับต้องแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบด้วย ซึ่งในกรณีเช่นนี้คณะกรรมการสอบสวนต้องทำการสอบสวน รวมเป็นสำนวนเดียวกัน แต่ถ้าผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าควรตั้ง คณะกรรมการสอบสวนขึ้นใหม่ เพื่อทำการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาในเรื่องที่ปรากฏ เพิ่มขึ้นนั้น ก็ให้เป็นไปตามที่ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนจะสั่ง⁶⁴

การกำหนดให้ประธานกรรมการ รายงานต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยอย่าง ร้ายแรงในเรื่องอื่นด้วยนั้น อาจเป็นเหตุให้การสอบสวนไม่แล้วเสร็จโดยเร็ว ทั้งนี้เพราะไม่มีการกลั่นกรองที่ดีพอ จึงอาจทำให้มีการสอบสวนในเรื่องอื่นอยู่

⁶³กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 14 วรรคสอง

⁶⁴กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 20

เนื่อง ๆ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว จึงควรจะกำหนดให้คณะกรรมการสอบสวนมีมติว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงในเรื่องอื่นหรือไม่ เพื่อให้เกิดความรอบคอบและมีให้มีการตั้งเรื่องกล่าวหาว่าข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ใดกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงได้โดยง่าย

(2) มีมูลกรณีพาดพิงถึง

ข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้อื่น ในกรณีที่การสอบสวนปรากฏกรณีมีมูลพาดพิงไปถึงข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้อื่นที่ไม่ได้ระบุตัว เป็นผู้ถูกกล่าวหาตามคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนว่ามีส่วนร่วมกระทำผิดในเรื่องที่สอบสวนนั้นด้วย ประธานกรรมการต้องรายงานไปยังผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน เพื่อดำเนินการตามควรแก่กรณีโดยไม่ชักช้า⁶⁵ กรณีนี้ก็เช่นเดียวกันคือ การกำหนดให้ประธานกรรมการสอบสวนรายงานไปยังผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนโดยตรงทีเดียวโดยไม่ต้องให้คณะกรรมการสอบสวนร่วมกันพิจารณาและมีมติในเบื้องต้นก่อนว่าข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้อื่นนั้นมีส่วนร่วมกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงในเรื่องที่สอบสวนนั้นด้วยหรือไม่นั้น จึงเป็นการไม่รอบคอบและเปิดโอกาสให้มีการกล่าวหาว่าข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ใดกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงได้โดยง่ายเช่นกัน

เมื่อประธานกรรมการสอบสวนได้รายงานไปยังผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้วว่าการสอบสวนปรากฏกรณีพาดพิงไปถึงข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้อื่น หากผู้มีอำนาจตั้งคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าควรให้คณะกรรมการสอบสวนที่ได้มีการตั้งไว้แล้วทำการสอบสวนผู้มีส่วนร่วมกระทำผิดนั้นด้วย ก็ให้ดำเนินการทำคำสั่งตั้งให้คณะกรรมการสอบสวนดังกล่าวทำการสอบสวนข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้นั้น โดยทำตามแบบคำสั่งที่ทางราชการกำหนดไว้ แล้วแจ้งคำสั่งนั้นให้ผู้ถูกกล่าวหาคนใหม่ทราบ ซึ่งใน

⁶⁵กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 21

กรณีเช่นนี้คณะกรรมการสอบสวนจะใช้พยานหลักฐานที่ได้ทำการสอบสวนมาแล้ว ประกอบการพิจารณากรณีของผู้มีส่วนร่วมกระทำผิดนั้นได้เท่าที่คณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าไม่ทำให้เสียความเป็นธรรมและคณะกรรมการสอบสวนสามารถทำการสอบสวนรวมเป็นส่วนหนึ่งเดียวกันได้⁶⁶

(3) การกระทำผิดทางวินัยของ

ผู้ถูกกล่าวหา เป็นความผิดทางอาญาด้วยในกรณีที่มีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นทำการสอบสวนข้าราชการรัฐสภาสามัญซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงแล้ว และปรากฏว่าการกระทำผิดวินัยดังกล่าวของผู้ถูกกล่าวหาเป็นความผิดทางอาญาอันมิใช่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษแล้ว คณะกรรมการสอบสวนก็คงมีหน้าที่ทำการสอบสวนไปตามปกติ⁶⁷ เพราะกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภาได้กำหนดกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากการดำเนินคดีทางอาญา ซึ่งถ้าผลการสอบสวนทางวินัยฟังได้ว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดทางวินัยแล้วผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจก็ควรสั่งลงโทษโดยไม่ชักช้า แต่ถ้าผลการสอบสวนทางวินัยยังฟังไม่ได้ว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัย ก็ควรรอไว้ก่อนจนกว่าจะทราบผลทางคดีอาญา

⁶⁶กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 21 วรรคสอง

⁶⁷กฎ ก.ร. ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2519) ข้อ 2 และข้อ 3 กำหนดว่า ข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ใดกระทำผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุกหรือโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษนั้น ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจจะสั่งลงโทษให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก โดยไม่สอบสวนก็ได้

ถ้าหากว่าศาลมีคำพิพากษาถึง

ที่สุดชี้ขาดเกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหาคนใดว่ากระทำผิดในเรื่องที่สอบสวน ถ้าคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามคำพิพากษาของศาลได้ความประจักษ์ชัดอยู่แล้ว คณะกรรมการสอบสวนจะถือเอาคำพิพากษานั้นเป็นพยานหลักฐานโดยไม่สอบสวนพยานหลักฐานอย่างอื่นที่สนับสนุนข้อกล่าวหาก็ได้ และถ้าผู้ถูกกล่าวหาไม่ติดใจที่จะนำสืบแก้ข้อกล่าวหา คณะกรรมการสอบสวนจะฟังข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามคำพิพากษานั้นโดยไม่ทำการสอบสวนพยานก็ได้⁶⁸

ข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลนั้น เป็นข้อเท็จจริงที่ได้ผ่านขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างดีมาแล้ว ซึ่งผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะให้การหรือนำพยานหลักฐานมาสืบต่อผู้คดีได้อย่างเต็มที่ตามหลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่ายแล้ว ข้อเท็จจริงที่ได้จึงถือว่าเป็นความจริงและเป็นที่ยุติแล้ว ดังนั้นการนำข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาใช้เป็นข้อเท็จจริงในการสอบสวนทางวินัยด้วยนั้น จึงต้องฟังข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นที่ยุติด้วยเช่นกัน

(4) มีการโยกย้าย โอน หรือ

แต่งตั้งผู้ถูกกล่าวหาไปดำรงตำแหน่งนอกบังคับบัญชาของผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ในระหว่างการสอบสวน หากมีการโยกย้าย โอนหรือแต่งตั้งผู้ถูกกล่าวหาไปดำรงตำแหน่งนอกบังคับบัญชาของผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน คณะกรรมการสอบสวนก็ต้องทำการสอบสวนต่อไปจนเสร็จ แล้วทำรายงานการสอบสวนและเสนอสำนวนการสอบสวนต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อพิจารณาส่งไปให้ผู้บังคับบัญชาใหม่ของผู้ถูกกล่าวหาพิจารณาดำเนินการต่อไป⁶⁹

⁶⁸กฏ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 22

⁶⁹กฏ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 24

6) กำหนดเวลาการสอบสวน

ตามกฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2520)

ข้อ 10 ได้กำหนดระยะเวลาเกี่ยวกับการสอบสวนไว้ ดังนี้

(1) กำหนดเวลาเบื้องต้น ในการแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาที่ปรากฏตามเรื่องที่ถูกกล่าวหา การรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหา การสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ การรวบรวมพยานหลักฐานฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาหรือพยานหลักฐานที่หักล้างข้อกล่าวหา การประชุมปรึกษาว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามข้อกล่าวหาหรือไม่ ตลอดจนการทำรายงานการสอบสวนและเสนอสำนวนการสอบสวนต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนนั้น คณะกรรมการสอบสวนจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ประธานกรรมการได้รับทราบคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

(2) กำหนดเวลาขยาย ในกรณีที่มีความจำเป็นซึ่งจะดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาเบื้องต้นไม่ได้ คณะกรรมการสอบสวนอาจขยายเวลาการสอบสวนได้อีกสองครั้ง แต่แต่ละครั้งเป็นเวลาไม่เกินสิบห้าวัน โดยคณะกรรมการสอบสวนต้องบันทึกแสดงเหตุความจำเป็นที่ต้องขยายเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนด้วย

(3) กำหนดเวลาเร่งรัด เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ขยายเวลาการสอบสวนสองครั้งแล้วยังสอบสวนไม่แล้วเสร็จ คณะกรรมการสอบสวนต้องเร่งทำการสอบสวนต่อไปให้เสร็จโดยเร็ว แต่ทั้งนี้ต้องรายงานเหตุที่ทำให้การสอบสวนไม่แล้วเสร็จต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนภายในสามวันนับแต่วันครบกำหนดเวลาที่ได้ขยายครั้งสุดท้ายและต่อไปทุกสิบห้าวัน และผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต้องติดตามเร่งรัดการสอบสวนให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

ตามกำหนดเวลาสอบสวนในกฎ ก.ร.

นี้ ได้กำหนดระยะเวลาสอบสวนในเบื้องต้นไว้ น้อยมาก โดยจะต้องดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งที่สนับสนุนข้อกล่าวหาและพยานหลักฐานของฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา ตลอดจนการทำรายงานการสอบสวนเสนอผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนให้แล้วเสร็จภายในกำหนด 30 วัน ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว เป็นเรื่องยากที่จะเป็นไปได้ แต่อย่างไรก็ดี กฎ ก.ร. ก็ได้กำหนดให้คณะกรรมการสอบสวนสามารถขยายระยะเวลาสอบสวนออกไปได้อย่างไม่มีกำหนด ซึ่งการกำหนดให้มีการขยายเวลาดังกล่าวได้ ก็อาจเป็นผลดีต่อคณะกรรมการสอบสวนซึ่งตั้งใจดำเนินการสอบสวน แต่ไม่อาจดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนด 30 วันได้ แต่ในทางตรงข้ามการกำหนดให้มีการขยายเวลาออกไปโดยไม่มีกำหนดดังกล่าว อาจเป็นผลร้ายต่อผู้ถูกกล่าวหาได้ หากคณะกรรมการสอบสวนไม่ตั้งใจดำเนินการสอบสวน โดยไม่ไปทำการสอบสวน บล่อยาให้การสอบสวนค้างไว้ เนื่องจากติดธุระหรือติดราชการ และหากผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนไม่เร่งรัดคณะกรรมการสอบสวนให้ดำเนินการสอบสวนให้แล้วเสร็จโดยเร็ว ก็จะทำให้การสอบสวนล่าช้าเกินความจำเป็น ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาเสียขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็น การบั่นทอนประโยชน์ของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือน เลื่อนระดับตำแหน่ง หรือเลื่อนตำแหน่ง ตลอดจนกระทบกระเทือนถึงประโยชน์ของทางราชการด้วย

7) การบันทึกถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหา

และพยานบุคคล

กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520)

ข้อ 12 วรรคสาม กำหนดให้ทำเป็นหนังสือ โดยต้องแสดง ชื่อ ที่อยู่ อายุ อาชีพ สัญชาติ และศาสนาของผู้ให้ถ้อยคำและชื่อของกรรมการผู้หนึ่งสอบสวนไว้ทุกคนด้วย และเมื่อได้สอบสวนบันทึกถ้อยคำแล้ว ให้อ่านให้ผู้ให้ถ้อยคำฟังหรือจะให้ผู้ให้ถ้อยคำอ่านเองก็ได้ เมื่อผู้ให้ถ้อยคำรับว่าถูกต้องแล้ว ก็ให้ผู้ให้ถ้อยคำและ

กรรมการผู้หนึ่งสอบสวนทุกคนลงลายมือชื่อไว้ เป็นหลักฐานท้ายบันทึกถ้อยคำนั้น กรรมการผู้ใดมิได้ร่วมหนึ่งสอบสวนด้วย ห้ามมิให้ลงลายมือชื่อในบันทึกถ้อยคำนั้น และถ้าบันทึกถ้อยคำมีหลายแผ่น ก็ให้ผู้ให้ถ้อยคำกับกรรมการผู้หนึ่งสอบสวนอย่างน้อยหนึ่งคนลงลายมือชื่อไว้ทุกแผ่นด้วย ในกรณีที่ผู้ให้ถ้อยคำไม่ยอมลงลายมือชื่อ ก็ให้กรรมการบันทึกเหตุผลไว้ ในบันทึกถ้อยคำนั้น

ในการบันทึกถ้อยคำ ห้ามมิให้บุคคลหรือบันทึกข้อความทับ ถ้าจะต้องแก้ไขข้อความที่ได้บันทึกไว้แล้ว ให้ใช้วิธีขีดฆ่าหรือตอกเติมและให้ผู้ให้ถ้อยคำกับกรรมการผู้หนึ่งสอบสวนอย่างน้อยหนึ่งคนลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกแห่งที่ขีดฆ่าหรือตอกเติม แต่ในกรณีที่ผู้ให้ถ้อยคำไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ก็ให้ใช้การพิมพ์ลายนิ้วมือหรือแสกนนิ้วมือหรือทำเครื่องหมายอื่นใดในทำนองนี้แทนการลงลายมือชื่อได้ โดยต้องมีพยานลงลายมือชื่อรับรองลายพิมพ์นิ้วมือ แสกนนิ้วมือหรือเครื่องหมายอื่นนั้นไว้ด้วยอย่างน้อยสองคน⁷⁰

8) การไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการ

สอบสวน

กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520)

ข้อ 27 กำหนดไว้ว่า ในกรณีที่ปรากฏว่าการตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือ การสอบสวนตอนใดทำไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามกฎ ก.ร. นี้ ในส่วนที่มีสาระสำคัญอันจะทำให้เสียความเป็นธรรม ไม่ทำให้สำนวนการสอบสวนทั้งหมดเสียไป ผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 หรือมาตรา 58 วรรคสาม⁷¹ แล้วแต่กรณีจะสั่งให้แก้ไขหรือดำเนินการเสียใหม่เฉพาะตอนที่ถูกต้องนั้นก็ได้

โดยที่กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ.

2520) ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินการสอบสวนไว้เป็น

⁷⁰กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 12 วรรคห้า

ขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่การตั้งคณะกรรมการสอบสวน การดำเนินการสอบสวน การสรุปพยานหลักฐานและทำรายงานการสอบสวนเสนอต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ซึ่งหลักเกณฑ์และวิธีการในขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น บ้างก็เป็นหลักเกณฑ์และวิธีการในส่วนที่เป็นสาระสำคัญอันจะทำให้เสียความเป็นธรรม บ้างก็เป็นหลักเกณฑ์และวิธีการในส่วนที่มีใช่เป็นสาระสำคัญอันจะทำให้เสียความเป็นธรรม ในกรณีที่ปรากฏว่ากระบวนการสอบสวนตอนใดทำไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการในส่วนที่เป็นสาระสำคัญอันจะทำให้เสียความเป็นธรรมแล้ว ก็จะทำให้ส่วนงานการสอบสวนทั้งหมดเสียไป เช่น ประธานกรรมการสอบสวนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในเรื่องที่สอบสวน และมีอคติในเรื่องที่สอบสวน ไม่ส่งหนังสือคัดค้าน ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาได้คัดค้านตนเองต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน และได้ร่วมดำเนินการสอบสวน จนกระทั่งกระบวนการสอบสวนได้เสร็จสิ้นลงดังนี้ การที่ประธานกรรมการสอบสวน ไม่ส่งหนังสือคัดค้านต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน จึงเป็นการทำไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 6 วรรคสาม ได้กำหนดไว้ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าว เป็นสาระสำคัญในการประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาและยังความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา ที่จะไม่ถูกสอบสวนโดยคณะกรรมการสอบสวนที่มีส่วนได้เสียและมีอคติในเรื่องที่สอบสวน ส่วนงานการสอบสวนดังกล่าวทั้งหมดจึงเสียไป ต้องเริ่มต้นดำเนินการสอบสวนใหม่

ถ้าหากการสอบสวนตอนใดที่ทำไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้นั้นมีใช่สาระสำคัญอันจะทำให้เสียความเป็นธรรมแล้ว ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนจะทำการแก้ไขหรือดำเนินการเสียใหม่เฉพาะตอนที่ไม่ต้องหรือไม่ก็ได้ เช่น คำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทำไม่ถูกต้องตามที่กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ได้กำหนดไว้ โดยมีได้

ระบุตำแหน่งของผู้ที่ได้รับแต่งตั้ง เป็นคณะกรรมการสอบสวน ดังนี้การทำไม่ถูกต้องดังกล่าวมิใช่สาระสำคัญอันจะทำให้เสียความเป็นธรรม ก็ไม่จำเป็นต้องสั่งให้มีการแก้ไขแต่อย่างใด หรือในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบแต่ไม่ได้อธิบายข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ถ้าหากผู้ถูกกล่าวหาให้การหรือนำเสนอพยานหลักฐานแก้ข้อกล่าวหาโดยไม่หลงประเด็นแล้ว การที่คณะกรรมการสอบสวนไม่อธิบายข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบก็มิใช่สาระสำคัญอันทำให้เสียความเป็นธรรม จึงไม่จำเป็นต้องมีการดำเนินการให้ถูกต้องแต่อย่างใด แต่ถ้าหากผู้ถูกกล่าวหาไม่เข้าใจข้อกล่าวหาและให้การหรือนำเสนอพยานหลักฐานแก้ข้อกล่าวหาไปโดยหลงประเด็นข้อต่อสู้ ดังนี้การไม่อธิบายข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบดังกล่าวก็เป็นสาระสำคัญอันจะทำให้เสียความเป็นธรรม ซึ่งจะต้องมีการสั่งให้คณะกรรมการสอบสวนอธิบายข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ให้เป็นการถูกต้องโดยเร็ว เป็นต้น

9) การทำรายงานการสอบสวน

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ทำการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เสร็จแล้ว คณะกรรมการสอบสวนต้องประชุมปรึกษาเพื่อทำรายงานการสอบสวนเสนอต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน โดยสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่าง ๆ พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัยอย่างไรหรือไม่ โดยอาศัยพยานหลักฐานและเหตุผลอย่างไร ถ้ากระทำความผิดเป็นความผิดตามกฎหมาย ก.ร. ฉบับใด ข้อใด และควรได้รับโทษสถานใด หากกรรมการสอบสวนคนใดมีความเห็นแย้งให้ทำความเห็นแย้งติดไว้กับรายงานการสอบสวนด้วย รายงานสอบสวนเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการสอบสวน และให้คณะกรรมการสอบสวนทำสารบาณสำนวนการสอบสวนติดสำนวนไว้ด้วย⁷²

⁷²กฏ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 23 วรรคหนึ่ง

การทำรายงานการสอบสวนของ

คณะกรรมการนั้น ก็คือ การทำรายงานสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวน พร้อมทั้งแสดงความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดวินัยตามมาตราใดหรือไม่ โดยอาศัยพยานหลักฐานและเหตุผลอย่างไร และควรได้รับโทษสถานใด ซึ่งเพียงการเสนอข้อเท็จจริงและความเห็นเท่านั้น มิใช่เป็นการฟังข้อเท็จจริงแล้วชี้ขาดความผิดและกำหนดโทษ ซึ่งเป็นเรื่องของผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ

ส่วนการสรุปข้อเท็จจริงก็คือ การสรุปว่าจากการสอบสวนเรื่องที่ถูกกล่าวหาว่าข้อเท็จจริงได้ความว่าอย่างไร คณะกรรมการสอบสวนฟังข้อเท็จจริงว่าผู้ถูกกล่าวหาได้ทำอะไรมากน้อย หรือไม่มี และอย่างไร ในเรื่องที่ถูกกล่าวหา นั้น โดยอาศัยพยานหลักฐานและมีเหตุผลอย่างไรในการรับฟังข้อเท็จจริงเช่นนั้น ซึ่งการฟังข้อเท็จจริงนั้น คณะกรรมการสอบสวนจะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เข้ามาสู่สำนวนการสอบสวนเท่านั้น ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าวอาจเข้ามาได้โดยต่าง ๆ เช่น โดยพยานหลักฐานโดยข้อสันนิษฐาน โดยผู้สอบสวนหรือผู้พิจารณาตรวจเห็นเอง และโดยผู้ถูกกล่าวหาได้รับ เป็นต้น

ส่วนการแสดงความเห็นว่า

ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดวินัยตามมาตราใดหรือไม่ นั้น ก็คือการพิจารณาปรับข้อเท็จจริงที่ได้จากการสอบสวนว่าจะเข้าบทมาตราว่าด้วยการกระทำผิดวินัยใดหรือไม่ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต้องกระทำภายหลังจากที่ได้พิจารณาสรุปข้อเท็จจริงแล้ว การแสดงความเห็นของคณะกรรมการดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดของผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยความผิดและกำหนดโทษ และทำให้การพิจารณาดำเนินการทางวินัยในขั้นต่อไปรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งความรวดเร็วของการดำเนินการทางวินัยนี้เป็นเป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่งของการดำเนินการทางวินัย

สำหรับการเสนอแนะโทษและระดับโทษที่จะลงแก่ผู้ถูกกล่าวหา นั้น คณะกรรมการสอบสวนจะกระทำเมื่อได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาเป็นความผิดทางวินัย ซึ่งโทษและระดับโทษที่เสนอแนะให้ลงแก่ผู้ถูกกล่าวหา นี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลจากพยานหลักฐานที่ได้สอบสวนรวบรวมไว้ นั้น ซึ่งต้องมีความเป็นภาวะวิสัย มิใช่อัตตวิสัย และควรคำนึงถึงระดับโทษตามที่กฎหมายกำหนด และแนวทางการลงโทษที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติกำหนด เป็นหลักปฏิบัติไว้ รวมทั้งระดับโทษที่เคยลงแก่ผู้ทำผิดอย่างเดียวกันมาแล้วด้วย ทั้งนี้ขอเสนอแนะดังกล่าวควรรวมทั้งข้อเสนอในการลดหย่อนโทษหรือยกโทษแล้วแต่กรณีด้วย

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ทำรายงานการสอบสวนเสร็จแล้วจะต้องเสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งสารบาญต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน และเมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้เสนอสำนวนการสอบสวนต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว จึงจะถือว่าการสอบสวนได้เสร็จ

2.2.5 การพิจารณาโทษทางวินัย

1) การพิจารณาสั่งสำนวนการสอบสวน

โดยทั่วไปแล้ว เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ส่งรายงานการสอบสวนให้ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจแล้วแต่กรณีแล้ว ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจก็มีหน้าที่ที่จะต้องพิจารณาสำนวนการสอบสวนและสั่งการว่าสมควรดำเนินประการใดกับผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งการสั่งการของผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาดังกล่าวอาจสั่งการเป็นไปตามนัยความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนหรือสั่งการเป็นอย่างอื่นก็ได้ เช่น คณะกรรมการสอบสวนเสนอความเห็นว่าการลงโทษผู้ถูกกล่าวหาในสถานเบาไม่ถึงขั้นปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ

แต่ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจอาจสั่งว่าเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงควรลงโทษในสถาน บลตออก หรือไล่ออกก็ได้ หรือถ้าคณะกรรมการสอบสวนเสนอความเห็นว่าการลงโทษสถานหนักถึงขั้นปลดออกหรือไล่ออก แต่ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจอาจสั่งว่ากรณียังไม่เป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ควรลงโทษสถานเบา หรือไม่สมควรลงโทษก็ได้

การที่ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจจะพิจารณาความผิดและกำหนดโทษได้นั้น ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจจะกระทำได้เมื่อได้ทราบข้อเท็จจริงของเรื่องที่กำลังหาโดยกระจ่างชัดพอที่จะพิจารณาความผิดและกำหนดโทษได้ ซึ่งหากสำนวนการสอบสวนยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจแล้ว หากผู้ถูกกล่าวหายื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวนต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจแล้ว ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจต้องรับคำชี้แจงเข้าสำนวนไว้พิจารณาด้วย⁷³ เพื่อให้จะได้ความจริงยิ่งขึ้นและเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ต่อสู้แก้ข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่ตามหลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่าย สำหรับการพิจารณาสั่งสำนวนการสอบสวนของผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนนั้น แยกเป็น

(1) กรณีที่ผู้ถูกกล่าวหามิได้ให้

ถ้อยคำรับสารภาพต่อคณะกรรมการสอบสวนว่าได้กระทำผิดตามข้อกล่าวหา ซึ่งคณะกรรมการสอบสวนได้ดำเนินการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานจนเสร็จสิ้นกระแสความแล้วหากปรากฏว่า

⁷³กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 16

กรณีที่ยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

กับข้อกล่าวหาในสำนวนการสอบสวนไม่มีน้ำหนักพอสนับสนุนข้อกล่าวหาว่า

ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงแล้ว ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน หรือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจจะพิจารณาสั่งการอย่างหนึ่งอย่างใดดังนี้

ถ้าพิจารณาเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหา ไม่ได้กระทำผิดวินัยตามข้อกล่าวหาแต่อย่างใดเลย ก็จะสั่งยุติเรื่องที่สอบสวนเสีย

ถ้าพิจารณาเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหา ได้กระทำผิดวินัย แต่ยังไม่ถึงขั้นเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ก็จะพิจารณาสั่งการตามควรแก่กรณี ซึ่งอาจจะสั่งลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดขั้นเงินเดือน อย่างใดอย่างหนึ่งให้เหมาะสมกับกรณีความผิดแต่ถ้ามีเหตุผลหย่อนจะนำมาประกอบการพิจารณาลดโทษก็ได้⁷⁴ หรือหากเป็นกรณีกระทำผิดวินัยเล็กน้อย และเป็นความผิดครั้งแรกซึ่งผู้บังคับบัญชาเห็นว่ามิเหตุอันควรลงโทษ จะงดโทษให้โดยว่ากล่าวตักเตือนหรือให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือไว้ก่อนก็ได้⁷⁵

ถ้าเห็นว่ากรณีมีเหตุอันควร สงสัยอย่างยิ่งว่าผู้ถูกสอบสวนนั้นได้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง แต่การสอบสวนไม่ได้ความแน่ชัดพอที่จะพึงลงโทษตามมาตรา 53 ถ้าให้รับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการก็จะสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาออกจากราชการเพราะมีมลทินหรือมัวหมองในกรณีที่ถูกลงโทษได้⁷⁶

74, 75 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2536) มาตรา 52 วรรคหนึ่งและวรรคสอง

76 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) มาตรา 46 ตรี

ถ้าเห็นสมควรให้สอบสวนเพิ่ม

เต็มประการใด ก็จะกำหนดประเด็นพร้อมทั้งส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องไปให้ประธานกรรมการเพื่อดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม ซึ่งคณะกรรมการสอบสวนจะต้องสอบสวนให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ประธานได้รับเรื่องที่จะต้องสอบสวนเพิ่มเติม⁷⁷ ซึ่งเมื่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจได้รับพยานหลักฐานเพิ่มเติมแล้ว ก็จะพิจารณาสั่งการต่อไป

ในกรณีที่พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

กับข้อกล่าวหา มีน้ำหนักพอสนับสนุนว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงแล้ว ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจก็จะพิจารณาสั่งลงโทษ ปลดออก หรือไล่ออก ตามความร้ายแรงแห่งกรณี แต่ถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อนจะนำมาประกอบการพิจารณาลดโทษให้ก็ได้ แต่จะลดโทษลงต่ำกว่าปลดออกมิได้⁷⁸

(2) กรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำ

รับสารภาพต่อคณะกรรมการสอบสวนว่าได้กระทำผิดตามข้อกล่าวหา นั้น ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจจะพิจารณาสั่งลงโทษโดยไม่สอบสวนต่อไปก็ได้⁷⁹

⁷⁷กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ข้อ 26 วรรคหนึ่งและวรรคสอง

⁷⁸พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) มาตรา 53 วรรคหนึ่ง

⁷⁹พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) มาตรา 54

การสอบสวน2) กำหนดเวลาการพิจารณาสำนวน

กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520)

ข้อ 25 ได้กำหนดไว้ดังนี้

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้เสนอ
สำนวนสอบสวนแล้ว ให้ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจ
แล้วแต่กรณี พิจารณาสั่งการให้เสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำนวน
การสอบสวนนั้น ถ้ายังพิจารณาสั่งการไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้
ขยายเวลาหนึ่งครั้งเป็นเวลาไม่เกินสิบห้าวัน และให้เร่งพิจารณาสั่งการให้เสร็จ
ภายในเวลาดังกล่าว ถ้าขยายเวลาแล้วยังพิจารณาสั่งการไม่เสร็จ ให้รายงาน
เหตุที่ทำให้พิจารณาสั่งการไม่เสร็จนั้นต่อผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจของผู้ถูกกล่าวหา
ระดับเหนือขึ้นไปภายในสามวันนับแต่วันครบกำหนดเวลาที่ได้ขยายนั้น และให้
ผู้บังคับบัญชาที่ได้รับรายงานนั้นติดตามเร่งรัดการพิจารณาให้แล้วเสร็จโดยเร็ว 80

ตามหลักการนี้ได้กำหนดเวลาในการ
พิจารณาสำนวนการสอบสวนของผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาผู้มี
อำนาจไว้ถึงสี่สิบห้าวัน และยังสามารถขยายเวลาได้อีก ซึ่งหากผู้บังคับบัญชา
ระดับเหนือขึ้นไปไม่เห็นความสำคัญของการเร่งรัดคณะกรรมการสอบสวนหรือ
ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจให้พิจารณาสำนวนการสอบสวนให้แล้วเสร็จโดยเร็วแล้ว
การดำเนินการทางวินัยก็จะล่าช้าอยู่ในขั้นนี้เป็นอย่างมาก

2.2.6 การนับเวลาในการดำเนินการต่าง ๆ

กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520)

ข้อ 29 กำหนดไว้ว่า "การนับเวลาตามกฎ ก.ร. นี้ สำหรับเวลาเริ่มต้นนับ

วันถัดจากวันแรกแห่งเวลานั้นเป็นวันเริ่มนับเวลา แต่ถ้าเป็นกรณีขยายเวลาให้นับวันต่อจากวันสุดท้ายแห่งเวลาเดิมเป็นวันเริ่มเวลาที่ขยายออกไป ส่วนเวลาสุดสิ้นนั้น ถ้าวันสุดท้ายแห่งเวลาตรงกับวันหยุดราชการ ให้นับวันเริ่มเปิดราชการใหม่เป็นวันสุดท้ายแห่งเวลา" โดยที่กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ได้กำหนดการนับเวลาในการดำเนินการต่าง ๆ ตามกฎ ก.ร. ดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้นจึงไม่น่าพบปัญหาตีความประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันว่าด้วยการนับเวลามาใช้ในการนับเวลาตามกฎ ก.ร. ฉบับนี้

2.2.7 การควบคุมการส่งลงโทษทางวินัยที่ไม่ชอบ

ด้วยกฎหมาย

คำสั่งลงโทษทางวินัยนั้น เป็นคำสั่งที่มีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและประโยชน์อันพึงมีพึงได้โดยชอบด้วยกฎหมายของข้าราชการผู้ถูกลงโทษ ดังนั้นคำสั่งลงโทษดังกล่าวจึงต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือคำสั่งดังกล่าวต้องมีพื้นฐานอยู่บนหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ ซึ่งหากคำสั่งลงโทษนั้นไม่เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ แล้วผู้ถูกลงโทษอาจได้รับการเยียวยาแก้ไขตามที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภาบัญญัติไว้ดังนี้

1) ก.ร. สั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมหรือ

สอบสวนใหม่

เมื่อผู้บังคับบัญชาได้สั่งลงโทษหรือดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการรัฐสภาสามัญในเรื่องใดไปแล้ว ถ้า ก.ร. พิจารณาเห็นเป็นการสมควรที่จะต้องสอบสวนเพิ่มเติม หรือสอบสวนใหม่ เพื่อประโยชน์ในการควบคุมดูแลให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) ก.ร. ก็มีอำนาจสอบสวนเพิ่มเติมหรือสอบสวนใหม่ในเรื่องนั้นได้ตามความจำเป็น ซึ่ง ก.ร. จะสอบสวนเองหรือแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือมอบหมายให้ข้าราชการที่เห็น

สมควรสอบสวนแทนก็ได้⁸¹

การพิจารณาเห็นเป็นการสมควรที่จะ
ต้องสอบสวนเพิ่มเติมหรือสอบสวนใหม่นี้ ก.ร. อาจพิจารณาเห็นเองจากรายงาน
การลงโทษหรือการดำเนินการทางวินัย ซึ่งผู้บังคับบัญชาผู้สั่งลงโทษได้เสนอต่อ
ผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปตามลำดับชั้นจนถึงประธานรัฐสภา แล้วประธานรัฐสภาจึง
รายงานต่อ ก.ร. ก็ได้⁸² หาก ก.ร. ไม่เห็นเองดังกล่าว ผู้ถูกลงโทษก็น่าจะ
ยื่นคำร้องต่อประธานรัฐสภาเพื่อประธานรัฐสภาเสนอต่อ ก.ร. เพื่อสั่งให้มีการ
สอบสวนเพิ่มเติมหรือสอบสวนใหม่ได้เช่นกัน

2) การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ
ฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) มาตรา 60 บัญญัติให้
ผู้ที่ถูกสั่งลงโทษทางวินัยมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งลงโทษดังกล่าวได้ โดยแยกเป็นการ
อุทธรณ์คำสั่งลงโทษในกรณีที่เป็นความผิดวินัยไม่ร้ายแรง และกรณีที่เป็นความผิด
วินัยร้ายแรง

กรณีที่เป็นความผิดวินัยไม่ร้ายแรง
การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ ภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดขั้นเงินเดือน ผู้ถูกลงโทษ
จะต้องอุทธรณ์ต่อเลขาธิการรัฐสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันทราบคำสั่ง⁸³ ในกรณี
ที่ประธานรัฐสภาเป็นผู้สั่งลงโทษให้อุทธรณ์ต่อ ก.ร.⁸⁴

⁸¹พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไข
เพิ่มเติม พ.ศ. 2535) มาตรา 59

⁸²พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไข
เพิ่มเติม พ.ศ. 2535) มาตรา 58

^{83,84}กฎ ก.ร. ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2519) ข้อ 4 วรรคหนึ่งและ
วรรคสอง

ในกรณีที่ผู้พิจารณาอุทธรณ์เห็นว่าการ
สั่งลงโทษสมควรแก่ความผิดแล้วก็ให้สั่งยกอุทธรณ์ หรือถ้าเห็นว่าการสั่งลงโทษนั้น
ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ก็ให้สั่งเพิ่มโทษ ลดโทษ หรือยกโทษ ตามควรแก่
กรณี⁸⁵ และในกรณีที่ผู้พิจารณาอุทธรณ์สั่งยกอุทธรณ์หรือสั่งลดโทษ ผู้ถูกลงโทษจะ
อุทธรณ์ต่อไปมิได้ แต่ถ้าสั่งเพิ่มโทษผู้ถูกลงโทษมีสิทธิอุทธรณ์ได้อีกชั้นหนึ่ง⁸⁶

กรณีที่เป็นการผิดวินัยอย่างร้ายแรง
การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ ผู้ถูกลงโทษจะต้อง
อุทธรณ์ต่อ ก.ร. ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่ง จะยื่นหนังสืออุทธรณ์ต่อ
ก.ร. โดยตรง หรือจะยื่นหนังสืออุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาเดิมก็ได้⁸⁷ ซึ่งผู้บังคับ-
บัญชาเดิมก็จะส่งหนังสืออุทธรณ์ดังกล่าวต่อไปยัง ก.ร. แล้ว ก.ร. จะเป็นผู้
พิจารณาวินิจฉัย หากเห็นว่าการสั่งลงโทษสมควรแก่ความผิดแล้ว ก็จะต้องเสนอ
ยกอุทธรณ์ แต่ถ้าเห็นว่าการสั่งลงโทษนั้นไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมก็จะเสนอ
ความเห็นว่าการควรสั่งเพิ่มโทษ หรือยกโทษตามควรแก่กรณี⁸⁸ เมื่อ ก.ร. ได้
พิจารณาวินิจฉัยแล้วจะต้องเสนอต่อประธานรัฐสภาเพื่อสั่งการตามมติของ ก.ร.
ต่อไป⁸⁹ คำสั่งของประธานรัฐสภาตามมติของ ก.ร. ดังกล่าวถือว่าเป็นที่สุด⁹⁰

85, 86 กฏ ก.ร. ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2519) ข้อ 7 วรรคหนึ่งและ
วรรคสาม

87 กฏ ก.ร. ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2519) ข้อ 8 วรรคหนึ่ง

88, 89, 90 กฏ ก.ร. ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2519) ข้อ 9 วรรคสองและ
วรรคสี่

ค. กระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการ
ตุลาการ และของข้าราชการอัยการ

1. กระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการ
ตุลาการ

กระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการ
ตุลาการ เป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521
ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติถึงกรณีการกระทำผิดทางวินัยของข้าราชการ
ตุลาการเป็น 2 กรณี คือ กรณีกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง⁹¹ และกรณีกระทำ
ผิดวินัยอย่างร้ายแรง⁹² ซึ่งความผิดทั้งสองกรณีดังกล่าวมีกระบวนการสอบสวน
และพิจารณาที่แตกต่างกันคือ

1.1 กรณีกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง

กรณีกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง พระราชบัญญัติระเบียบ
ข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 บัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาต้องดำเนินการ
สอบสวนขั้นต้นก่อน⁹³ ซึ่งการดำเนินการสอบสวนขั้นต้นผู้บังคับบัญชาจะ
ดำเนินการสอบสวนโดยวิธีการอย่างไรก็ได้ เช่นอาจจะเพียงแต่ให้ผู้มีกรณี
ที่เกี่ยวข้องชี้แจงเรื่องราวเป็นหนังสือ หรือโดยบันทึกเรื่องราวและความเห็นก็ได้⁹⁴

⁹¹พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521
มาตรา 73

⁹²พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521
มาตรา 63

^{93, 94}พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521
มาตรา 62

ส่วนการพิจารณาโทษนั้น เมื่อผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการสอบสวนขั้นต้นแล้วเห็นว่าเข้ากรณีกระทาศิตรีวิญญ์ไม่ร้ายแรง ก็ให้รายงานความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปตามลำดับ⁹⁵ เพื่อรัฐมนตรีหรือผู้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี จะได้พิจารณาสั่งลงโทษลดเบาเห็นจความชอบเป็นเวลาไม่เกินสามปี หรือถ้ามีเหตุสมควรปรานีจะลงโทษเพียงภาคทัณฑ์และจะให้ทำทัณฑ์บนไว้ด้วยก็ได้ ทั้งนี้ต้องได้รับความเห็นชอบของ ก.ต. ก่อน⁹⁶

เมื่อได้มีการสั่งลงโทษทางวินัยในกรณีกระทาศิตรีวิญญ์ไม่ร้ายแรงไปดังกล่าวแล้ว ภายในกำหนดเวลาสองปีนับแต่วันสั่งลงโทษ หากปรากฏว่าคำสั่งลงโทษทางวินัยดังกล่าวได้ส่งไปโดยผิดหลงประการใดก็ดี รัฐมนตรีมีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เป็นคุณแก่ผู้ถูกลงโทษได้ แต่การแก้ไขเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบของ ก.ต. ก่อน⁹⁷

⁹⁵พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521

มาตรา 62

⁹⁶พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521

มาตรา 73

⁹⁷พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521

มาตรา 75

1.2 กรณีกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง

ในกรณีที่ข้าราชการตุลาการถูกกล่าวหาหรือมีกรณีเป็นที่สงสัยว่ากระทำผิดวินัยและผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการสอบสวนขั้นต้นแล้ว ถ้าเห็นว่าข้าราชการตุลาการดังกล่าวได้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงแล้ว ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวต้องรายงานความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปตามลำดับ⁹⁸ จนถึงรัฐมนตรี ซึ่งรัฐมนตรีจะแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นอย่างน้อยสามคนเพื่อทำการสอบสวน โดยกรรมการดังกล่าวต้องเป็นข้าราชการตุลาการ⁹⁹ ด้วย

สำหรับในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการสอบสวนนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 ได้บัญญัติไว้แต่เพียงเรื่องดังนี้

1) สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาจากคณะกรรมการสอบสวน และสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานเข้าสืบแก้ข้อกล่าวหาด้วย

2) กำหนดเวลาสอบสวน คณะกรรมการสอบสวนจะต้องสอบสวนให้เสร็จภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง ถ้ามีความจำเป็นที่จะสอบสวนไม่เสร็จภายในกำหนดก็จะขยายเวลาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง แต่แต่ละครั้งเป็นเวลาไม่เกินสิบห้าวัน ซึ่งต้องแสดงเหตุที่ต้องขยายเวลาไว้ด้วยทุกครั้ง ถ้าขยายเวลาแล้วยังสอบสวนไม่เสร็จจะขยายเวลาต่อไปอีกได้ต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี¹⁰⁰

⁹⁸พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521
มาตรา 62 วรรคหนึ่งและวรรคสาม

⁹⁹พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521
มาตรา 63

¹⁰⁰พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521
มาตรา 64

3) ฐานะและอำนาจของคณะกรรมการสอบสวน
 คณะกรรมการสอบสวนมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายอาญา และมีอำนาจ
 เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพียง
 เท่าที่เกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของกรรมการสอบสวน และให้มีอำนาจดังนี้ด้วย
 คือ

(1) เรียกร้องให้กระทรวง ทบวง กรม
 หน่วยราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ ชี้แจงข้อเท็จจริงส่งเอกสารและหลักฐาน ส่ง
 ผู้แทนหรือบุคคลในสังกัด มาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวน

(2) เรียกผู้ถูกกล่าวหาหรือบุคคลใด ๆ มา
 ให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารและหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวน¹⁰¹

4) การทำรายงานการสอบสวนของคณะกรรมการ
 สอบสวน เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้ว ต้องทำรายงาน
 เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรี โดยต้องให้ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาตามลำดับและ
 ปลัดกระทรวงยุติธรรมได้แสดงความเห็นเสียก่อน¹⁰²

ส่วนในชั้นตอนอื่น ๆ อันเกี่ยวกับการดำเนิน
 กระบวนการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวน และในเรื่องการประกันสิทธิ
 ของผู้ถูกกล่าวหาเกี่ยวกับการคัดค้านคณะกรรมการสอบสวนผู้มีส่วนได้เสียหรือมีอคติ
 ในเรื่องที่สอบสวนนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521
 มิได้บัญญัติไว้ และมิได้บัญญัติให้มีการออกข้อกำหนด ก.ต. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และ

¹⁰¹พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521

มาตรา 65

¹⁰²พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521

มาตรา 64 วรรคสาม

วิธีการสอบสวนและพิจารณาไว้แต่ประการใดด้วย แต่โดยที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2477 มาตรา 30 ได้บัญญัติเรื่องวินัยของข้าราชการตุลาการไว้ให้เป็นไปตามบทบัญญัติว่าด้วยวินัยของข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2476 โดยอนุโลม และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2479 มาตรา 44 ได้บัญญัติเรื่องวินัยของข้าราชการตุลาการไว้ให้เป็นไปตามบทบัญญัติว่าด้วยวินัยของข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2479 โดยอนุโลม จึงเป็นเหตุให้มีการนำบทบัญญัติว่าด้วยวินัยที่ใช้แก่ข้าราชการพลเรือนมาใช้กับข้าราชการตุลาการด้วย และมีการนำกระบวนการที่ใช้ในการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการพลเรือนมาใช้กับข้าราชการตุลาการด้วยเช่นกัน ซึ่งแม้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการฉบับต่อ ๆ มาคือ ฉบับปี พ.ศ. 2482 ฉบับปี พ.ศ. 2485 ฉบับปี พ.ศ. 2497 และฉบับปี พ.ศ. 2521 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน จะได้มีบทบัญญัติว่าด้วยวินัยของข้าราชการตุลาการไว้โดยเฉพาะ และมีได้มีบทบัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วยวินัยของข้าราชการพลเรือนมาใช้โดยอนุโลมแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ คณะกรรมการสอบสวนซึ่งถูกตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินการสอบสวนข้าราชการตุลาการซึ่งถูกกล่าวหาหรือมีกรณีเป็นที่สงสัยว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงนั้น คณะกรรมการสอบสวนจะนำเอากระบวนการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการพลเรือนซึ่งกำหนดไว้ในกฎ ก.พ. มาใช้โดยอนุโลม โดยเฉพาะในเรื่องการประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาตามหลักบุคคลไม่อาจเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเองหรือหลักปราศจากอคติ และหลักการรับฟังความคู่กรณีทั้งสองฝ่ายอันเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ส่วนรายละเอียดในเรื่องอื่น ๆ อันเกี่ยวกับการดำเนินการกระบวนการสอบสวนและพิจารณาซึ่งกำหนดไว้ในกฎ ก.พ. นั้นจะนำมาอนุโลมมาใช้หรือไม่ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการสอบสวนในแต่ละคณะจะพิจารณาเห็นว่าการดำเนินการกระบวนการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนนั้นติดขัดหรือมีปัญหาในเรื่องใดแล้ว คณะกรรมการสอบสวนก็จะนำกฎ ก.พ. ว่าด้วยการสอบสวนและพิจารณาซึ่งกำหนดถึงเรื่องนั้น ๆ มาอนุโลมใช้ หากคณะกรรมการสอบสวนไม่ติดขัดหรือประสบปัญหาใดในการดำเนินการ

สอบสวน คณะกรรมการสอบสวนก็จะดำเนินการสอบสวนโดยรวม พยานหลักฐานไปตามปกติ ดังเช่นที่เคยปฏิบัติในการดำเนินกระบวนการพิจารณาใน ศาล 103

จึงอาจสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 ได้บัญญัติเรื่องการประกันสิทธิของ ผู้ถูกกล่าวหาไว้เฉพาะหลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่าย โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 64 ซึ่งให้ผู้ถูกกล่าวหาสิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อกล่าวหา และสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุน ข้อกล่าวหา กับสิทธิที่จะให้ถ้อยคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและนำพยานหลักฐานเข้าสืบ แก้ข้อกล่าวหาได้ แต่ในหลักบุคคลไม่อาจเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเองหรือหลัก ปราบจากอคตินั้น แม้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 จะมิได้มีบัญญัติรับรองไว้ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติของคณะกรรมการสอบสวนได้มีการ นำเอากฎ ก.พ. ฉบับที่ 18 (พ.ศ. 2528) ออกตามความในพระราชบัญญัติ- ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณาในข้อ 9 อันว่าด้วยการคัดค้านกรรมการสอบสวนผู้มื่อคดีหรือมีส่วนได้เสียในเรื่องที่สอบสวน มาอนุโลมใช้ในการดำเนินกระบวนการสอบสวนข้าราชการตุลาการผู้ถูกกล่าวหาว่า กระทำผิดวินัยร้ายแรงเพื่อประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ทั้งนี้หากปรากฏว่า กรรมการสอบสวนดังกล่าวมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้คือ

- (1) เป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ในขณะกระทำผิด วินัยตามเรื่องที่ถูกกล่าวหา
- (2) เป็นผู้มิได้ประโยชน์ได้เสียในเรื่องที่ สอบสวน

103 สอบถาม สุณี ชลประดิษฐ, หัวหน้าฝ่ายวินัยและทะเบียนประวัติ กองงานคณะกรรมการตุลาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, 9 ธันวาคม 2535

(3) เป็นผู้มิเหตุโกรธเคืองกับผู้ถูกกล่าวหา

(4) เป็นคู่สมรสหรือญาติโดยเกี่ยวข้องเป็น

บุพการี หรือผู้สืบสันดานหรือพี่น้องร่วมบิดาและมารดาหรือร่วมบิดาหรือมารดากับผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาย่อมมีสิทธิคัดค้านกรรมการผู้มิเหตุดังกล่าวได้

การพิจารณาโทษทางวินัย

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ทำการสอบสวนเสร็จ

แล้วต้องรายงานเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรี โดยต้องให้ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาตามลำดับและปลัดกระทรวงยุติธรรมได้แสดงความเห็นเสียก่อน ซึ่งคณะกรรมการสอบสวน ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาตามลำดับ ปลัดกระทรวงยุติธรรมและรัฐมนตรีอาจมีความเห็นอย่างหนึ่งอย่างใดดังนี้

คณะกรรมการสอบสวน ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาตามลำดับ ปลัดกระทรวงยุติธรรมหรือรัฐมนตรี เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัย แต่ไม่ถึงขั้นเป็นการกระทำผิดอย่างร้ายแรงถึงขนาดที่จะต้องไล่ออก ปลดออก หรือให้ออก รัฐมนตรีหรือผู้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีจะสั่งลงโทษลดบำเหน็จความชอบเป็นเวลาไม่เกินสามปี หรือถ้ามีเหตุสมควรปราณี จะลงโทษเพียงภาคทัณฑ์และจะให้ทำทัณฑ์บนไว้ด้วยก็ได้ ทั้งนี้ต้องได้รับความเห็นชอบของ ก.ต. ก่อน¹⁰⁴

¹⁰⁴พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521

คณะกรรมการสอบสวน ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหา ตามลำดับปลัดกระทรวงยุติธรรมหรือรัฐมนตรี เห็นว่าพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาในสำนวนการสอบสวนไม่มีน้ำหนักพอสนับสนุนข้อกล่าวหาว่า ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงที่จะต้องถูกสั่งลงโทษ ไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกแต่เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหามีมลทินหรือมัวหมอง หากให้รับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ทางราชการ รัฐมนตรีสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาดังกล่าวออกจากราชการได้ แต่ต้องได้รับความเห็นชอบของ ก.ต. ก่อน¹⁰⁵

คณะกรรมการสอบสวน ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหา ตามลำดับ ปลัดกระทรวงยุติธรรมหรือรัฐมนตรี เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงแล้ว ปลัดกระทรวงต้องรายงานไปยัง ก.ต. เมื่อ ก.ต. พิจารณาเห็นสมควรไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการได้แล้ว รัฐมนตรีหรือผู้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีจึงสั่งไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการต่อไป¹⁰⁶

ในกรณีที่ข้าราชการตุลาการถูกลงโทษทางวินัยเพราะได้กระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงไปแล้ว ภายในกำหนดเวลาสองปีนับแต่วันที่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นถูกลงโทษ หากปรากฏว่าคำสั่งลงโทษทางวินัยได้สั่งไปโดยผิดพลาดประการใดก็ดี รัฐมนตรีมีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เป็นคุณแก่ผู้ถูกลงโทษได้ แต่การแก้ไขเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบของ ก.ต. ก่อน¹⁰⁷

¹⁰⁵พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521
มาตรา 33(1)

¹⁰⁶พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521
มาตรา 64 วรรคสาม

¹⁰⁷พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521
มาตรา 75

2. กระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการ

อัยการ

กระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการอัยการ เป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติถึงกรณีการกระทำผิดทางวินัยของข้าราชการอัยการเป็น 2 กรณี คือ กรณีกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง¹⁰⁸ และกรณีกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง¹⁰⁹ ซึ่งความผิดทั้งสองกรณิดังกล่าวมีกระบวนการสอบสวนและพิจารณาที่แตกต่างกันคือ

2.1 กรณีกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง

กรณีกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 บัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาต้องดำเนินการสอบสวนขั้นต้นก่อน ซึ่งการดำเนินการสอบสวนขั้นต้นผู้บังคับบัญชาจะดำเนินการสอบสวนโดยวิธีการอย่างไรก็ได้ เช่นอาจจะเพียงแต่ให้ผู้มีกรณีที่เกี่ยวข้องชี้แจงเรื่องราวเป็นหนังสือ หรือโดยบันทึกเรื่องราวและความเห็นก็ได้¹¹⁰

ส่วนการพิจารณาโทษนั้น เมื่อผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการสอบสวนขั้นต้นแล้วเห็นว่าเข้ากรณีกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง และเห็นว่าควรลงโทษเพียงงดบำเหน็จความชอบเป็นเวลาไม่เกินสามปี หรือมีเหตุควรบราซิลควรลงโทษภาคทัณฑ์ โดยจะให้ทำทัณฑ์บนไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้แล้ว ก็ต้องรายงาน

^{108, 109}พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521

มาตรา 53

¹¹⁰พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521

มาตรา 53

ความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปตามลำดับจนถึงอัยการสูงสุด เพื่อเสนอ ก.อ. เมื่อ ก.อ. พิจารณาเห็นสมควรลงโทษสถานใด ก.อ. ต้องรายงานไปยัง ประธาน ก.อ. เพื่อสั่งลงโทษ¹¹¹ ซึ่งในคำสั่งลงโทษดังกล่าวต้องระบุว่า ข้าราชการอัยการดังกล่าว กระทำผิดวินัยในกรณีใด มาตราใดด้วย¹¹²

ในกรณีที่ข้าราชการอัยการได้ถูกลงโทษทางวินัยเพราะ ได้กระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงไปดังกล่าวแล้ว ภายในกำหนดเวลาสองปีนับแต่วันที่ ข้าราชการอัยการผู้นั้นถูกลงโทษ หากปรากฏว่าคำสั่งลงโทษทางวินัยดังกล่าวได้ ลังไปโดยผิดหลงประการใดก็ดี ประธาน ก.อ. มีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เป็น คุณแก่ผู้ถูกลงโทษได้ แต่ต้องได้รับอนุมัติจาก ก.อ. ก่อน¹¹³

2.2 กรณีกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง

เมื่อข้าราชการอัยการผู้ใดถูกกล่าวหาหรือมีกรณี เป็น ที่สงสัยว่ากระทำผิดวินัยและผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการสอบสวนชั้นต้นดังกล่าวมา แล้ว ถ้าเห็นว่าข้าราชการอัยการผู้นั้นกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงแล้ว ในกรณีนี้ หากผู้บังคับบัญชาผู้สอบสวนดังกล่าวมิใช่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจตั้งคณะกรรมการ สอบสวนแล้ว ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวต้องรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไป ตามลำดับ จนถึงผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจตั้งคณะกรรมการสอบสวน¹¹⁴

¹¹¹พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521
มาตรา 53 และมาตรา 63

¹¹²พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521
มาตรา 64

¹¹³พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521
มาตรา 65

¹¹⁴พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521
มาตรา 53

สำหรับผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจตั้งคณะกรรมการ
 สอบสวนเพื่อทำการสอบสวนข้าราชการอัยการผู้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงคือ
 ประธาน ก.อ. มีอำนาจตั้งคณะกรรมการสอบสวนสำหรับข้าราชการอัยการทุก
 ชั้น และอัยการสูงสุดมีอำนาจตั้งคณะกรรมการสอบสวนสำหรับข้าราชการอัยการ
 ซึ่งได้รับเงินเดือนชั้น 1 และชั้น 2 ส่วนกรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งดังกล่าวต้อง
 เป็นข้าราชการอัยการเท่านั้น¹¹⁵

เมื่อผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจได้ตั้งคณะกรรมการ
 สอบสวนขึ้นมาเพื่อทำการสอบสวนข้าราชการอัยการผู้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง
 แล้ว คณะกรรมการสอบสวนดังกล่าวต้องดำเนินการสอบสวนตามหลักเกณฑ์และ
 วิธีการเกี่ยวกับการสอบสวนตามที่ ก.อ. กำหนด¹¹⁶ ซึ่งในปัจจุบันนี้ ก.อ. ยังมี
 ได้ออกข้อกำหนดว่าด้วยการสอบสวนทางวินัยของข้าราชการอัยการไว้ แต่โดยที่
 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 3 บัญญัติไว้
 ว่า "ให้ยกเลิก (1) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ
 พ.ศ. 2503..." และในมาตรา 77 บัญญัติไว้ว่า "ในระหว่างที่ยังมิได้...
 ออก...ข้อกำหนด... เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ให้...ข้อกำหนด...
 ที่ใช้อยู่ในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษามาใช้บังคับโดย
 อนุโลม เพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้" ซึ่งในวันที่พระราช-
 บัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
 นั้น ข้อกำหนดว่าด้วยการสอบสวนที่ใช้อยู่ก็คือข้อกำหนด ก.อ. ออกตามความใน

¹¹⁵พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521
 มาตรา 54

¹¹⁶พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521
 มาตรา 54 วรรคห้า

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2503 ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย ดังนั้นในการตั้งคณะกรรมการสอบสวนและการดำเนินกระบวนการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวน จึงต้องถือปฏิบัติตามข้อกำหนด ก.อ. ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2503 ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัยดังกล่าวคือ

2.2.1 การตั้งคณะกรรมการสอบสวน

1) คำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

คำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ต้องทำเป็นหนังสือตามแบบของทางราชการโดยต้องระบุตัวผู้ถูกกล่าวหาทั้งกับเรื่องที่ได้สอบสวนในชั้นต้นด้วย¹¹⁷

การตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นเพื่อทำการสอบสวนข้าราชการอัยการผู้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงนั้น เป็นการตั้งหลังจากที่ผู้บังคับบัญชาได้สอบสวนรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในชั้นต้นเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกล่าวหาหรือเรื่องที่มีความสงสัยนั้นก่อนแล้ว จนเห็นว่ามิมูลที่ควรจะดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการอัยการผู้นั้นได้ จึงมีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนดังกล่าว

2) การส่งคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

ภายหลังจากที่ได้มีคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต้องส่งเรื่องที่ถูกกล่าวหาไปให้ประธานกรรมการสอบสวนโดยเร็ว¹¹⁸ ประธานกรรมการได้รับทราบคำสั่งตั้ง

¹¹⁷ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ.2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ข้อ 2

¹¹⁸ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ.2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ข้อ 3

คณะกรรมการสอบสวนแล้ว ต้องบันทึกวันที่ได้รับทราบคำสั่งนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวน¹¹⁹ สำหรับกรรมการอื่นนั้น ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัยมิได้กำหนดไว้ว่าให้ผู้ใดมีหน้าที่ส่งเรื่องที่ถูกกล่าวหาไปให้กรรมการ

เมื่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนได้ส่งเรื่องกล่าวหาไปให้ประธานกรรมการสอบสวนแล้ว ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบถึงคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนกับเรื่องที่ถูกสอบสวนนั้นด้วย แต่ถ้าผู้สั่งตั้งคณะกรรมการไม่อาจแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบเรื่องดังกล่าวได้ ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต้องปิดสำเนาคำสั่งไว้ ณ ที่ทำการของผู้ถูกกล่าวหา พร้อมทั้งแจ้งโดยหนังสือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนไปยังผู้ถูกกล่าวหา ณ ที่อยู่ของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งปรากฏหลักฐานของทางราชการด้วย¹²⁰

2.2.2 คณะกรรมการสอบสวน

1) องค์ประกอบและคุณสมบัติของ

คณะกรรมการสอบสวน

คณะกรรมการสอบสวนที่ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนจะตั้งนั้น ต้องเป็นข้าราชการอัยการเท่านั้น และมีจำนวนอย่างน้อยสามคน¹²¹ โดยประธานกรรมการจะตั้งจากข้าราชการอัยการซึ่งเป็น

¹¹⁹ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย
ข้อ 8

¹²⁰ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย
ข้อ 3 วรรคหนึ่ง

¹²¹พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 54

ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหา หรือข้าราชการอัยการที่ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา หรือจะตั้งผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเป็นประธานกรรมการก็ได้ สำหรับกรรมการอื่น ต้องตั้งจากข้าราชการอัยการที่ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหาแต่ถ้ามีความจำเป็นจะตั้งกรรมการจากข้าราชการอัยการที่ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหาก็ได้¹²²

องค์ประกอบของคณะกรรมการ

สอบสวนดังกล่าว กฎหมายมิได้กำหนดว่าต้องมีเลขานุการด้วย ส่วนในเรื่องคุณสมบัติของกรรมการนั้น กฎหมายให้อำนาจผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนที่จะตั้งกรรมการจากข้าราชการอัยการที่ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหาได้ในกรณีที่มีความจำเป็น

2) การเปลี่ยนแปลงตัวคณะกรรมการ

สอบสวน

เมื่อได้มีการตั้งคณะกรรมการ

สอบสวนขึ้นแล้ว ถ้าผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่า มีเหตุสมควรหรือจำเป็น ต้องเปลี่ยนตัวประธานกรรมการหรือกรรมการบางคน หรือตั้งกรรมการเพิ่มเติมขึ้นก็สามารถดำเนินการได้ แต่การดำเนินการดังกล่าว ต้องทำเป็นหนังสือตามแบบของทางราชการ และผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต้องแจ้งเรื่องดังกล่าว ให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบตามวิธีการแจ้งคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ¹²³

¹²²ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ข้อ 1

¹²³ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ข้อ 7

3) ฐานะและอำนาจของคณะกรรมการสอบสวน

คณะกรรมการสอบสวนมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และมีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่าที่เกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวน และยังมีอำนาจดังต่อไปนี้คือ

(1) เรียกร้องกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานราชการ หรือรัฐวิสาหกิจชี้แจงข้อเท็จจริงส่งเอกสารและหลักฐาน ส่งผู้แทนหรือบุคคลในสังกัดมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวน

(2) เรียกผู้ถูกกล่าวหาหรือบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งเอกสารและหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวน¹²⁴

4) หน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวน

คณะกรรมการสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา¹²⁵ การรวบรวมพยานหลักฐานนั้น คณะกรรมการสอบสวนทำโดยสอบสวนปากคำผู้ถูกกล่าวหาและพยานบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในการสอบสวนปากคำบุคคลต้องมีกรรมการหนึ่งสอบสวนอย่างน้อยสองคนจึงจะเป็นองค์คณะทำการสอบสวนได้¹²⁶

¹²⁴พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 55

¹²⁵ข้อกำหนด ก.อ.(พ.ศ.2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ข้อ 10

¹²⁶ข้อกำหนด ก.อ.(พ.ศ.2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ข้อ 9

2.2.3 การประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา

ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย ได้มีข้อกำหนดอันเป็นการประกันสิทธิของข้าราชการอัยการผู้ถูกกล่าวหาตามหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติดังนี้คือ

1) หลักบุคคลไม่อาจเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเองหรือหลักปราศจากอคติ

ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย ได้ประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาตามหลักบุคคลไม่อาจเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเองหรือหลักปราศจากอคติ โดยให้ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิในการคัดค้านกรรมการในคณะกรรมการสอบสวนซึ่งมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้คือ 127

- (1) เป็นพยานที่ได้รู้ได้เห็นเหตุการณ์ในเรื่องที่สอบสวนนั้น
- (2) เป็นผู้มิบระโยชน์ได้เสียในเรื่องที่สอบสวนนั้น
- (3) เป็นผู้มีส่วนเหตุเกรงเคืองกับผู้ถูกกล่าวหา

เหตุดังกล่าวเป็นเหตุที่ทำให้กรรมการสอบสวนเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือมีอคติในเรื่องที่สอบสวน ซึ่งจะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกรรมการสอบสวนผู้นั้น กรรมการสอบสวนที่มีเหตุอันอาจถูกคัดค้านดังกล่าว จึงไม่มีสิทธิเข้าทำการสอบสวนในเรื่องที่ตนมีส่วนได้เสียหรือมีอคติดังกล่าวได้

127 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย
ข้อ 5 วรรคหนึ่ง

การคัดค้านกรรมการสอบสวนซึ่งมีเหตุอัน
อาจถูกคัดค้านได้ดังกล่าว กระทำได้โดยผู้ถูกกล่าวหาต้องทำหนังสือแสดงเหตุที่
คัดค้านนั้น ยื่นต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนนั้นภายในกำหนดเวลาสิบห้าวัน
นับแต่วันทราบคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน¹²⁸

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบเหตุแห่ง
การคัดค้าน ภายหลังจากกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503)
ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย มิได้กำหนดว่าผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิคัดค้านได้อีก
หรือไม่อย่างไร

เมื่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการการสอบได้รับ
หนังสือคัดค้านจากผู้ถูกกล่าวหาแล้ว พิจารณาเห็นว่า การคัดค้านนั้นมีเหตุฟังได้ก็จะ
สั่งเปลี่ยนแปลงตามควรแก่กรณี แต่ถ้าเห็นว่า การคัดค้านนั้นไม่มีเหตุอันควรฟังได้
หรือเห็นว่าแม้จะให้กรรมการผู้ถูกคัดค้านนั้นร่วมสอบสวน ก็ไม่ทำให้เสียความเป็น
ธรรมแต่ประการใดจะสั่งยกคำคัดค้านนั้นก็ได้ ซึ่งในการนี้ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการ-
สอบสวนต้องบันทึกเหตุผลนั้นติดสำนวนการสอบสวนไว้ด้วย¹²⁹

ในระหว่างที่ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน
ยังมิได้สั่งคำคัดค้านของผู้ถูกกล่าวหาดังกล่าว ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503)
ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย มิได้กำหนดว่ากรรมการที่ถูกคัดค้านดังกล่าวจะเข้า
ร่วมในการสอบสวนได้หรือไม่

¹²⁸ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย
ข้อ 5 วรรคสอง

¹²⁹ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย ข้อ 5
วรรคสาม

¹³⁰ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย ข้อ 6

สำหรับในกรณีที่กรรมการผู้ใดมีเหตุอันอาจถูกคัดค้านได้ดังกล่าวมาแล้ว กรรมการผู้หนึ่งต้องรายงานต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาและสั่งการดังกล่าวมาข้างต้น¹³⁰

2) หลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่าย

ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503)

ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัยได้ประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาตามหลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่าย โดยให้ผู้ถูกกล่าวหาสิทธิในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ดังต่อไปนี้คือ

(1) สิทธิที่จะได้รับการแจ้งคำสั่งตั้ง

คณะกรรมการสอบสวน เมื่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นแล้ว ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนจะต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนกับข้อที่ถูกสอบสวนนั้นด้วย¹³¹ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบว่าขณะนี้ตนได้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงในเรื่องใด เพื่อจะได้เตรียมตัวต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

(2) สิทธิที่จะได้รับการแจ้งข้อ

กล่าวหาคณะกรรมการสอบสวนต้องแจ้งข้อกล่าวหาที่ปรากฏให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ¹³² เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาจะได้ทราบว่าตนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอะไร และอย่างไร ตามมาตราใด จะได้ไม่หลงประเด็นข้อต่อสู้ทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

สิทธิที่จะชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา คณะกรรมการสอบสวนต้องให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่จะชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา¹³³ ซึ่ง

¹³¹ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย ข้อ 3 วรรคหนึ่ง

^{132, 133}ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย ข้อ 11 วรรคหนึ่ง

ในการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาอาจให้ถ้อยคำหรือทาคำชี้แจงเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อยื่นต่อคณะกรรมการสอบสวนได้¹³⁴ และผู้ถูกกล่าวหาอาจชี้แจงแก้ข้อ กล่าวหาเพิ่มเติมได้เมื่อคณะกรรมการสอบสวนเห็นสมควร¹³⁵ นอกจากนี้แล้ว ผู้ถูกกล่าวหายังอาจยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวนนั้นต่อคณะกรรมการสอบสวน หรือต่อผู้มีอำนาจพิจารณาหรือต่อ ก.อ. เพื่อพิจารณาได้¹³⁶ ทั้งนี้ก็เพื่อเปิดโอกาส ให้ผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้ต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

(4) สิทธิในการนำพยานหลักฐานมา

สืบแก้ข้อกล่าวหา คณะกรรมการสอบสวนต้องให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหานำพยานมา สืบแก้ข้อกล่าวหา¹³⁷ แต่พยานหลักฐานที่ผู้ถูกกล่าวหาจะนำสืบจะต้องเป็นพยาน หลักฐานในประเด็นสำคัญด้วย เพราะหากมิใช่เป็นพยานหลักฐานในประเด็นสำคัญ หรือจะทำให้การสอบสวนล่าช้าโดยไม่จำเป็นแล้ว คณะกรรมการสอบสวนจะงดการ สอบสวนพยานหลักฐานนั้นเสียก็ได้¹³⁸ ซึ่งไม่เป็นการขัดต่อหลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่ายแต่ประการใด

แต่อย่างไรก็ดีข้อกำหนด ก.อ.

(พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย มิได้กำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิ ที่จะได้รับแจ้งสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา อันเป็นสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา อีกประการหนึ่งตามหลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่าย

134, 135 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ข้อ 12

136 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ข้อ 20

137 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ข้อ 11

138 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ข้อ 15

2.2.4 การสอบสวน

1) การรวบรวมพยานหลักฐาน

พยานหลักฐานซึ่งคณะกรรมการสอบสวนจะต้องรวบรวมเพื่อทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา นั้น ตามข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย มีพยานบุคคลและพยานเอกสาร ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับพยานหลักฐานดังกล่าวคือ

(1) พยานบุคคล สำหรับพยานบุคคลนั้นมี 2 ประเภทคือ พยานบุคคลที่คณะกรรมการสอบสวนเรียกมาสอบสวนเพื่อเป็นพยานหลักฐานในการสนับสนุนข้อกล่าวหาประเภทหนึ่ง ส่วนอีกประเภทหนึ่งเป็นพยานบุคคลที่ถูกกล่าวหาอ้างมาเพื่อแก้ข้อกล่าวหา ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาจะนำมาเองหรือขอให้คณะกรรมการสอบสวนเรียกมาสอบสวนก็ได้¹³⁹

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนเรียกพยานบุคคลมาให้ถ้อยคำแล้ว ถ้าพยานไม่มาหรือไม่ยอมมาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวนหรือคณะกรรมการสอบสวนเรียกพยานไม่ได้ภายในกำหนดเวลาอันสมควร คณะกรรมการสอบสวนจะไม่สอบสวนพยานนั้นก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุนี้ไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย ทั้งนี้ เว้นแต่คณะกรรมการสอบสวนเห็นว่ามิใช่เหตุผลสมควรที่พยานไม่สามารถมาได้ตามที่กำหนดหรือได้ตัวพยานมาให้ถ้อยคำก่อนการสอบสวนพยานสิ้นสุดลง ก็ให้ผ่อนผันได้ตามควรแก่กรณี¹⁴⁰

¹³⁹ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย
ข้อ 11 วรรคสอง

¹⁴⁰ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย
ข้อ 14

ในการสอบสวนปากคำบุคคล

ดังกล่าวต้องมีกรรมการนั่งสอบสวนอย่างน้อยสองคนจึงจะเป็นองค์คณะทำการสอบสวนได้¹⁴¹ ซึ่งในการสอบสวนดังกล่าวห้ามมิให้บุคคลอื่นนอกจากคณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวน เว้นแต่กรณีส่งประเด็นไปสอบสวนพยานซึ่งอยู่ต่างท้องที่¹⁴² และในการสอบสวนห้ามมิให้บุคคลอื่นเข้าฟังการสอบสวน เว้นแต่ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งมีตำแหน่งเหนือผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน¹⁴³

ในกรณีที่พยานอยู่ต่างท้องที่กับ

คณะกรรมการสอบสวน คณะกรรมการสอบสวนจะส่งประเด็นไปสอบสวน โดยมอบหมายให้หัวหน้าพนักงานอัยการแห่งท้องที่นั้นทำการสอบสวนพยานนั้นแทนก็ได้¹⁴⁴

(2) พยานเอกสาร สำหรับเอกสาร

ที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในการสอบสวนให้ใช้ต้นฉบับที่แท้จริง หรือสำเนาที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบหรือประธานกรรมการรับรองว่าเป็นสำเนาที่ถูกต้องก็ได้¹⁴⁵

141 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย
ข้อ 9 วรรคหนึ่ง

142 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย
ข้อ 18

143 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย
ข้อ 19

144 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย
ข้อ 16

145 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย
ข้อ 10 วรรคสอง

แต่ในกรณีที่ดินฉบับเอกสารหาไม่ได้ เพราะสูญหายหรือถูกทำลายหรือเหตุประการอื่น และไม่อาจนำสำเนามาแสดง ต่อคณะกรรมการสอบสวนได้นั้น ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการ สอบสวนทางวินัยมิได้กำหนดไว้ว่าคณะกรรมการสอบสวนต้องดำเนินการเช่นไร

2) การงดสอบสวนพยานหลักฐาน

ในการสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานของคณะกรรมการสอบสวนนั้น หากคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่า การสอบสวนพยานหลักฐานใดจะทำให้การสอบสวนล่าช้าโดยไม่จำเป็น หรือมิใช่ ประเด็นสำคัญ คณะกรรมการสอบสวนจะงดการสอบสวนพยานหลักฐานนั้นเสียก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย¹⁴⁶

นอกจากนั้นแล้วในกรณีที่การกระทำผิดทางวินัยของผู้ถูกกล่าวหา นั้นเป็นความผิดทางอาญาด้วยและคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษานั้นถึงที่สุด ซึ่งได้ชี้ขาดเกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหาคนใดได้ความประจักษ์ชัดอยู่แล้ว คณะกรรมการสอบสวนจะฟังข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษานั้นโดยจะไม่สอบสวนพยานหลักฐานก็ได้¹⁴⁷

3) การสอบสวนผู้ถูกกล่าวหา

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งสนับสนุนข้อกล่าวหาเสร็จแล้ว คณะกรรมการสอบสวนก็จะเรียกผู้ถูกกล่าวหา มาสอบสวน แต่ถ้าการกระทำผิดทางวินัยของผู้ถูกกล่าวหา นั้นเป็นความผิดทางอาญา ซึ่งมีคำพิพากษาชี้ขาดถึงที่สุดแล้ว และข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาได้ความประจักษ์ชัดอยู่แล้ว คณะกรรมการสอบสวนจะฟังข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษานั้นโดยจะไม่สอบสวนผู้ถูกกล่าวหาและพยานหลักฐานก็ได้

¹⁴⁶ ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ได้¹⁴⁸ ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนเรียกผู้ถูกกล่าวหามาสอบสวน คณะกรรมการจะต้องแจ้งข้อกล่าวหาเท่าที่ปรากฏให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ และให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่จะชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ตลอดจนนำพยานหลักฐานมาสู้แก้ข้อกล่าวหาได้ตามควรแก่กรณีภายในเวลาอันสมควร¹⁴⁹ การชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกกล่าวหา นั้น ผู้ถูกกล่าวหาอาจให้ถ้อยคำหรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือลงลายมือชื่อยื่นต่อคณะกรรมการสอบสวนได้¹⁵⁰ ส่วนพยานหลักฐานที่ผู้ถูกกล่าวหาจะนำมาสู้แก้ข้อกล่าวหา นั้นผู้ถูกกล่าวหาจะนำพยานหลักฐานเอง หรือจะขอให้คณะกรรมการสอบสวนเรียกพยานหลักฐานนั้นมาก็ได้¹⁵¹

เมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้ให้ถ้อยคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาไปแล้ว คณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร¹⁵²

148 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ข้อ 22

149 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ข้อ 11 วรรคหนึ่ง

150 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ข้อ 12 วรรคหนึ่ง

151 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ข้อ 11 วรรคสอง

152 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ข้อ 12 วรรคสอง

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในเวลาที่คณะกรรมการสอบสวนกำหนด คณะกรรมการสอบสวนก็จะดำเนินการสอบสวนต่อไปโดยไม่ต้องสอบสวนตัวผู้ถูกกล่าวหา แต่ต้องบันทึกเหตุนี้ไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย 153

ในระหว่างที่คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการสอบสวนอยู่นั้น หากปรากฏว่า

(1) ผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงในเรื่องอื่นอีก คณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจทำการสอบสวนในเรื่องนั้นอีกด้วย แต่ทั้งนี้ต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบเพื่อแก้ข้อกล่าวหา นั้น เมื่อได้มีการดำเนินการไปแล้ว คณะกรรมการสอบสวนต้องรายงานไปยังผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนโดยมิชักช้า ถ้าผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนอนุมัติก็ให้เป็นอันใช้ได้ แต่ถ้าผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าควรตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นดำเนินการสอบสวนใหม่ ก็ต้องเป็นไปตามที่ผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนจะสั่ง 154

(2) มีมูลกรณีพาดพิงถึงข้าราชการอัยการผู้อื่น ในกรณีที่การสอบสวนมีมูลพาดพิงถึงข้าราชการอัยการผู้อื่นที่มีได้ระบุตัวเป็นผู้ถูกกล่าวหาตามคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนนั้นว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมกระทำผิดในเรื่องนี้ด้วย ให้ประธานกรรมการรายงานไปยังผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนนั้นเพื่อดำเนินการต่อไปตามควรแก่กรณี 155

153 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย
ข้อ 13

154 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย
ข้อ 3 วรรคสอง

155 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย
ข้อ 4

ถ้าผู้มีอำนาจตั้งคณะกรรมการ

สอบสวนเห็นว่าควรให้คณะกรรมการสอบสวนที่ได้ตั้งไว้แล้วทำการสอบสวนผู้ที่มีส่วนร่วมกระทำผิดในเรื่องนั้นด้วย ทั้งประธานกรรมการนั้นเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้มีส่วนร่วมกระทำผิด หรือเป็นข้าราชการอัยการที่ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้มีส่วนร่วมกระทำผิด ส่วนกรรมการอื่นเป็นข้าราชการอัยการที่ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้มีส่วนร่วมกระทำผิดแล้ว ก็ให้ดำเนินการทูลเกล้าฯตั้งคณะกรรมการสอบสวนดังกล่าวทำการสอบสวนข้าราชการอัยการผู้นั้น โดยทำเป็นหนังสือตามแบบของทางราชการ แล้วแจ้งคำสั่งนั้นให้ผู้ถูกกล่าวหาคณาหม่อมทราบ ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้ คณะกรรมการสอบสวนจะใช้พยานหลักฐานที่ได้ดำเนินการสอบสวนมาแล้วนั้น ประกอบการพิจารณาความผิดของผู้มีส่วนร่วมกระทำผิดนั้น ได้เท่าที่คณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าไม่ทำให้เสียความเป็นธรรม และการสอบสวนที่จะดำเนินการต่อไปก็ให้ดำเนินการสอบสวนร่วมกันได้ ทั้งนี้ให้คณะกรรมการสอบสวนแจ้งข้อกล่าวหาตามที่ปรากฏจากการสอบสวนมาแล้วนั้นให้ผู้ถูกกล่าวหาที่ร่วมกระทำผิดนั้นทราบ¹⁵⁶

ถ้าผู้มีอำนาจตั้งคณะกรรมการสอบสวน

ได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนคณะใหม่ขึ้นทำการสอบสวนผู้ที่มีส่วนร่วมกระทำผิดในเรื่องนั้นด้วย ทั้งนี้ เพราะประธานกรรมการมิได้เป็นผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหา และเป็นข้าราชการอัยการที่ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าผู้ที่มีส่วนร่วมกระทำผิด หรือกรรมการอื่นเป็นข้าราชการอัยการที่ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าผู้ที่มีส่วนร่วมกระทำผิดแล้ว คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นใหม่สามารถใช้พยานหลักฐานที่คณะกรรมการสอบสวนคณะเดิมได้ดำเนินการสอบสวนมาแล้วนั้น ประกอบการพิจารณาความผิดของผู้มีส่วนร่วมกระทำผิดนั้นได้ เท่าที่คณะกรรมการสอบสวนจะใช้ดุลพินิจเห็นว่าไม่ทำให้เสียความเป็นธรรม¹⁵⁷

156, 157 ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

4) กำหนดเวลาสอบสวน

คณะกรรมการสอบสวนต้องดำเนินการสอบสวนให้เสร็จโดยเร็ว กำหนดอย่างช้าไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันได้รับแต่งตั้ง ถ้ามีความจำเป็นซึ่งจะสอบสวนไม่ทันภายในกำหนดนั้น ก็ให้ขยายเวลาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง แต่ละครั้งเป็นเวลาไม่เกินสิบห้าวัน และต้องแสดงเหตุที่ต้องขยายเวลาไว้ด้วยทุกครั้ง แต่ถ้าขยายเวลาแล้วยังสอบสวนไม่เสร็จจะขยายเวลาต่อไปอีกได้ต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากผู้แต่งตั้ง 158

5) การบันทึกถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหาและพยานบุคคล

การสอบสวนปากคำผู้ถูกกล่าวหาหรือพยานนั้น คณะกรรมการสอบสวนต้องบันทึกถ้อยคำเป็นหนังสือแล้วอ่านให้ผู้ให้ถ้อยคำฟัง เมื่อรับว่าถูกต้องแล้วก็ให้ลงลายมือชื่อไว้และกรรมการผู้นั่งสอบสวนทุกคนลงลายมือชื่อกำกับไว้ด้วย ถ้าผู้ให้ถ้อยคำไม่สามารถหรือไม่ยอมลงลายมือชื่อให้บันทึกเหตุนั้นไว้ 159

ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนจะต้องแก้ไขเพิ่มเติมข้อความที่ได้บันทึกไว้แล้วข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัยมิได้มีข้อกำหนดว่าคณะกรรมการสอบสวนจะต้องดำเนินการอย่างไร

158พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521

มาตรา 54 วรรคสี่

159ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

6) การไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวน

ในกรณีที่มีการสอบสวนตอนใดที่ไม่

ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย ในส่วนที่มีใช้สาระสำคัญอันจะทำให้เสียความเป็นธรรม ไม่ทำให้สำนวนการสอบสวนทั้งหมดเสียไป ในกรณีเช่นนี้ผู้มีอำนาจตั้งคณะกรรมการสอบสวนจะสั่งให้ดำเนินการเสียใหม่ เฉพาะตอนที่ไม่ต้องนั้นก็ได้¹⁶⁰

7) การทำรายงานการสอบสวน

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ทำการ

รวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เสร็จแล้วคณะกรรมการสอบสวนต้องประชุมปรึกษาทำรายงานการสอบสวนสรุปข้อเท็จจริงพร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นว่า ผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยตามเรื่องที่ถูกกล่าวหาฐานใด มาตราใด และควรลงโทษสถานใดหรือไม่ เสนอต่อผู้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนพร้อมทั้งสำนวนการสอบสวน ซึ่งในการประชุมปรึกษาดังกล่าวต้องมีประธานกรรมการและกรรมการมาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวน แต่ไม่น้อยกว่าสามคนจึงจะเป็นองค์คณะดำเนินการประชุมปรึกษาได้ โดยความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ประธานกรรมการออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด¹⁶¹ ถ้ากรรมการสอบสวนคนใดมีความเห็นแย้ง จะทำความเห็นแย้งติดไว้กับสำนวนการสอบสวนก็ได้¹⁶²

¹⁶⁰ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ข้อ 23

¹⁶¹ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย ข้อ 9

¹⁶²ข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย

ข้อ 21

ภายหลังที่คณะกรรมการสอบสวนได้
ทำรายงานการสอบสวนเสร็จ และได้เสนอสำนวนการสอบสวนต่อผู้สั่งตั้งคณะ-
กรรมการสอบสวนแล้ว การสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนดังกล่าวถือได้ว่า
เสร็จสิ้นลงแล้ว

2.2.5 การพิจารณาโทษทางวินัย

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ทำการสอบสวน
เสร็จแล้ว ต้องรายงานเสนอความเห็นต่ออัยการสูงสุด โดยต้องให้ผู้บังคับบัญชา
ของผู้ถูกกล่าวหาตามลำดับได้แสดงความเห็นเสียก่อนด้วย ซึ่งคณะกรรมการสอบสวน
ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหา และอัยการสูงสุดอาจมีความเห็นอย่างหนึ่งอย่างใด
ดังนี้

คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชา
ของผู้ถูกกล่าวหาตามลำดับ หรืออัยการสูงสุด เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัย แต่
ยังไม่ถึงขั้นเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง และเห็นว่าสมควรลงโทษเพียง
สถานงดบำเหน็จความชอบเป็นเวลาไม่เกินสามปี หรือถ้ามีเหตุสมควรปราณีควร
ลงโทษเพียงภาคทัณฑ์โดยจะให้ทำทัณฑ์บนไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้ ก็ให้อัยการสูงสุดทำ
ความเห็นรายงานไปยัง ก.อ. เมื่อ ก.อ. พิจารณาเห็นสมควรลงโทษสถานใด
ก็ให้รายงานไปยังประธาน ก.อ. เพื่อสั่ง¹⁶³

¹⁶³พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521

มาตรา 54 วรรคหกและมาตรา 63 แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะรักษาความ
สงบเรียบร้อยแห่งชาติฉบับที่ 49 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 ข้อ 7 และ
ข้อ 8

คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาของ

ผู้ถูกกล่าวหาตามลำดับหรืออัยการสูงสุดเห็นว่าพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับ
ข้อกล่าวหาในสำนวนการสอบสวน ไม่มีน้ำหนักพอสนับสนุนข้อกล่าวหาว่าผู้ถูกกล่าวหา
ได้กระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง แต่เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาที่มีมลทินหรือมีหมองในกรณี
ถูกสอบสวนนั้น หากให้รับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการ ก็ให้อัยการ
สูงสุดทําความเห็นรายงานไปยัง ก.อ. เมื่อ ก.อ. พิจารณาเห็นชอบแล้ว ก็ให้
เสนอไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อสั่ง¹⁶⁴ให้ผู้ถูกกล่าวหาออกจากราชการ

คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาของ

ผู้ถูกกล่าวหาตามลำดับหรืออัยการสูงสุด เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดวินัยอย่าง
ร้ายแรง ก็ให้อัยการสูงสุดทําความเห็นรายงานไปยัง ก.อ. เมื่อ ก.อ. ได้
พิจารณาเห็นสมควรลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ จึงให้
ประธาน ก.อ. สั่งไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการต่อไป¹⁶⁵ สำหรับ
คำสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดวินัยนั้น ต้องแสดงว่าผู้รับโทษนั้นกระทำความผิดวินัยในกรณีใด
ตามมาตราใดด้วย¹⁶⁶

¹⁶⁴พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521

มาตรา 54 วรรคหกและมาตรา 39(1) แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะรักษาความ
สงบเรียบร้อยแห่งชาติฉบับที่ 49 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 ข้อ 7 และ
ข้อ 8

¹⁶⁵พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521

มาตรา 54 วรรคหก แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อย
แห่งชาติฉบับที่ 49 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 ข้อ 7 และข้อ 8

¹⁶⁶พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521

มาตรา 64

ในกรณีที่ข้าราชการอัยการอุทธรณ์โทษทางวินัย เพราะได้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงไปแล้ว ภายในกำหนดเวลาสองปีนับแต่วันที่ข้าราชการอัยการผู้นั้นถูกสั่งลงโทษ หากปรากฏว่าคำสั่งลงโทษทางวินัยดังกล่าว ได้สั่งไปโดยผิดหลงประการใดก็ดี ประธาน ก.อ. มีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เป็นคุณแก่ผู้ถูกลงโทษได้แต่ต้องได้รับอนุมัติจาก ก.อ. ก่อน¹⁶⁷

ง. วิจารณ์กระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของ
ข้าราชการรัฐสภาสามัญ

จากการที่ได้ศึกษากระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการรัฐสภาสามัญ กระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการตุลาการ และกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการอัยการดังกล่าวมานั้น อาจวิจารณ์กระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการรัฐสภาสามัญได้ดังนี้

1. กรณีกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง

ในกรณีข้าราชการรัฐสภาสามัญถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) มิได้บัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาต้องดำเนินการสอบสวนข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาเสียก่อน จึงจะพิจารณาสั่งลงโทษได้ ดังนั้นเมื่อข้าราชการรัฐสภาสามัญถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงแล้ว ผู้บังคับบัญชาจึงมีอำนาจสั่งลงโทษข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาได้ โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินการสอบสวนหรือตั้ง

¹⁶⁷พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 65 แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติฉบับที่ 49 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 ข้อ 7

คณะกรรมการสอบสวนขึ้นเพื่อทำการสอบสวนเสียก่อน ซึ่งการลงโทษของผู้บังคับบัญชาโดยไม่ต้องมีการสอบสวนหรือตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นเพื่อทำการสอบสวนดังกล่าวในบางครั้งอาจทำให้ผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจลงโทษข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาไปโดยโมฆะจริต หรือมีอคติต่อข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาได้ โดยผู้บังคับบัญชาไม่ได้ทราบข้อเท็จจริงว่าข้าราชการผู้ถูกกล่าวหา นั้นได้กระทำผิดวินัยหรือไม่ เนื่องจากไม่มีการดำเนินการสอบสวนเสียก่อน จึงอาจเกิดกรณีการลงโทษข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้มีได้กระทำผิดทางวินัยได้ ซึ่งจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาได้ อันแตกต่างไปจากพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่ข้าราชการตุลาการหรือข้าราชการอัยการแล้วแต่กรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง ผู้บังคับบัญชาของข้าราชการผู้ถูกกล่าวหา จะต้องดำเนินการสอบสวนขั้นต้นเสียก่อน ซึ่งการที่กฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าว กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาต้องดำเนินการสอบสวนข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาเสียก่อนนั้น ย่อมจะทำให้ผู้บังคับบัญชาและผู้มีอำนาจพิจารณาสั่งลงโทษได้ทราบข้อเท็จจริง และเป็นการพิสูจน์เรื่องที่ถูกกล่าวหาว่าข้าราชการดังกล่าวกระทำผิดวินัยในกรณีใด ตามมาตราใดหรือไม่ เพื่อป้องกันมิให้มีการลงโทษข้าราชการผู้ที่มีได้กระทำผิดวินัย และเพื่อผู้มีอำนาจพิจารณาสั่งลงโทษ จะได้พิจารณาสั่งลงโทษข้าราชการผู้กระทำผิดวินัยให้ถูกต้องเหมาะสมตามกรณีความผิด และบทมาตราว่าด้วยวินัยอันก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ข้าราชการผู้กระทำผิดวินัยดังกล่าว

2. กรณีกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง

กรณีข้าราชการรัฐสภาสามัญถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงนี้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) บัญญัติให้ต้องมีการดำเนินการสอบสวนข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ถูกกล่าวหาเสียก่อน จึงจะพิจารณาสั่งลงโทษได้ เช่นเดียวกันกับกรณีที่ข้าราชการตุลาการและข้าราชการอัยการถูกกล่าวหาว่ากระทำ

ผิดวินัยอย่างร้ายแรง ซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 แล้วแต่กรณี ๑ ได้บัญญัติให้ต้องมีการสอบสวนข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาดังกล่าว เสียก่อน แต่สำหรับกระบวนการสอบสวนของข้าราชการรัฐสภาสามัญนั้น มีเรื่องที่สามารถพิจารณาได้ 3 เรื่อง คือ

- 1) คณะกรรมการสอบสวน
- 2) คุณสมบัติของคณะกรรมการสอบสวน
- 3) การประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา

1) คณะกรรมการสอบสวน

การที่กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) กำหนดให้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนจากข้าราชการที่เห็นสมควรได้นั้น จึงอาจมีการตั้งข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองเข้ามาเป็นคณะกรรมการสอบสวนได้ ทั้งนี้เพราะข้าราชการฝ่ายรัฐสภา มี 2 ประเภทคือ ข้าราชการรัฐสภาสามัญ ซึ่งได้แก่ ผู้รับ

ราชการในตำแหน่งประจำ และข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมือง¹⁶⁸ ซึ่งหากมีการตั้งข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองเข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการสอบสวนแล้ว อาจส่งผลให้การสอบสวนเป็นไปโดยอคติและไม่เป็นธรรมแก่ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาได้ เพราะข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองมีฐานะเป็นข้าราชการตามวาระของรัฐสภา มิได้มีฐานะเป็นข้าราชการประจำดังเช่นข้าราชการรัฐสภาสามัญ จึงอาจใช้อิทธิพลทางการเมืองเข้าครอบงำการสอบสวนให้ผลการสอบสวนเป็นไปดังที่ต้องการได้ อันต่างจากการตั้งคณะกรรมการสอบสวนของข้าราชการ

¹⁶⁸ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) มาตรา 61 ตำแหน่งข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองมีดังนี้

- (1) ที่ปรึกษาประธานรัฐสภา
- (2) ที่ปรึกษารองประธานรัฐสภา
- (3) ที่ปรึกษาประธานวุฒิสภา
- (4) ที่ปรึกษาประธานสภาผู้แทนราษฎร
- (5) ที่ปรึกษารองประธานวุฒิสภา
- (6) ที่ปรึกษารองประธานสภาผู้แทนราษฎร
- (7) เลขานุการประธานรัฐสภา
- (8) เลขานุการรองประธานรัฐสภา
- (9) เลขานุการประธานวุฒิสภา
- (10) เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร
- (11) เลขานุการรองประธานวุฒิสภา
- (12) เลขานุการรองประธานสภาผู้แทนราษฎร
- (13) เลขานุการผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ตุลาการและของข้าราชการอัยการ ซึ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 ได้กำหนดไว้ว่าการตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อสอบสวนข้าราชการตุลาการหรือข้าราชการอัยการแล้วแต่กรณี ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยร้ายแรงนั้น ให้ตั้งจากข้าราชการตุลาการหรือข้าราชการอัยการแล้วแต่กรณีเท่านั้น ซึ่งการที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 ได้กำหนดไว้ดังกล่าว จึงไม่ก่อให้เกิดปัญหาการตั้งคณะกรรมการสอบสวนจากข้าราชการประเภทอื่น ดังเช่น กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ดังกล่าว

2) คุณสมบัติของคณะกรรมการสอบสวน

การที่กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) กำหนดให้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนจากข้าราชการ โดยมีได้ระบุไว้ว่าให้ตั้งนิติกรหรือผู้ที่ได้รับปริญญาทางกฎหมายเป็นกรรมการสอบสวนร่วมด้วยอย่างน้อย 1 คนนั้น จึงอาจมีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนจากข้าราชการในตำแหน่งอื่น ซึ่งไม่มีความรู้ในทางกฎหมายและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนเข้ามาเป็นคณะกรรมการสอบสวนได้ โดยไม่มีผู้ที่มีความรู้ทางด้านกฎหมายร่วมอยู่ด้วย ซึ่งอาจจะทำให้การสอบสวนเป็นไปโดยลำช้า สอบสวนไม่ถูกต้องตรงประเด็น และผิดไปจากระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน นอกจากนั้นแล้วยังมีผลทำให้การแสวงหาพยานหลักฐาน การสอบสวนพยานและข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาไม่รัดกุมและไม่ได้ผล ดังนั้นโอกาสที่ผลการสอบสวนทางวินัยจะล้มเหลวและไม่ได้ตัวผู้กระทำผิดจึงสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเป็นคดีเกี่ยวกับการทุจริตพยานหลักฐานไม่ปรากฏชัดเจนและหากข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาไม่ประสงค์ กระทำผิดไปโดยปกปิดร่องรอยและพยานหลักฐาน อันต่างไปจากการตั้งคณะกรรมการสอบสวนของข้าราชการตุลาการและข้าราชการอัยการ ซึ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 และตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ

ฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 กำหนดไว้ว่าให้ตั้งจากข้าราชการตุลาการหรือข้าราชการอัยการแล้วแต่กรณี ซึ่งข้าราชการทั้งสองประเภทดังกล่าวเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในด้านกฎหมายและระเบียบกฎหมายเป็นอย่างดี จึงทำให้การสอบสวนเป็นไปโดยถูกต้องรัดกุม และได้ผลเป็นอย่างดี

3) การประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา

โดยที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) ได้บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่ข้าราชการรัฐสภาสามัญถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงนั้น ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจต้องตั้งคณะกรรมการขึ้นทำการสอบสวน และในกรณีที่ข้าราชการรัฐสภาสามัญถูกลงโทษเพราะได้กระทำความผิดวินัยไม่ร้ายแรงแล้ว แต่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจเห็นว่า เป็นกรณีกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงนั้น ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจมีอำนาจสอบสวนเองหรือมอบหมายให้ข้าราชการที่เห็นสมควร เป็นผู้สอบสวนแทนหรือจะตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นทำการสอบสวนแทนก็ได้ ดังนั้นในเรื่องการประกันสิทธิในหัวข้อนี้จะแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี คือ

(1) กรณีตั้งคณะกรรมการสอบสวน

(2) กรณีผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจเป็นผู้สอบสวนเองหรือมอบหมายให้ข้าราชการที่เห็นสมควร เป็นผู้สอบสวนแทน

(1) กรณีตั้งคณะกรรมการสอบสวน

ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นเพื่อทำการสอบสวนข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงนั้น กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ได้กำหนดข้อกำหนดอันเป็นการประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาไว้ โดยให้ผู้ถูกกล่าวหาได้มีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ตามหลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่าย และเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหา

ได้คัดค้านคณะกรรมการสอบสวนที่มีอคติหรือมีส่วนได้เสียในเรื่องที่สอบสวนตามหลักบุคคลไม่อาจเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเองหรือหลักปราศจากอคติ เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 และข้อกำหนด ก.อ. (พ.ศ. 2503) ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัยก็ได้กำหนดข้อกำหนดอันเป็นการประกันสิทธิของข้าราชการอัยการผู้ถูกกล่าวหา ตามหลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่าย และตามหลักบุคคลไม่อาจเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเองหรือหลักปราศจากอคติไว้ด้วย แต่สำหรับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 นั้น แม้จะได้บัญญัติรับรองการประกันสิทธิของข้าราชการตุลาการผู้ถูกกล่าวหา ตามหลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่ายไว้แต่เพียงประการเดียวก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติเมื่อมีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อดำเนินการสอบสวนข้าราชการตุลาการนั้นก็มีการรับรองสิทธิของข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาตามหลักบุคคลไม่อาจเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเองหรือหลักปราศจากอคติ โดยมีการนำข้อกำหนดในกฎ ก.พ. ฉบับที่ 18 (พ.ศ. 2528) ในเรื่องการคัดค้านคณะกรรมการสอบสวนผู้มีอคติหรือมีส่วนได้เสียในเรื่องที่สอบสวนมาอนุโลมไว้ด้วย

(2) กรณีผู้บังคับบัญชาเป็นผู้สอบสวนเองหรือมอบหมายให้ข้าราชการที่เห็นสมควรเป็นผู้สอบสวนแทน

กรณีผู้บังคับบัญชาเป็นผู้สอบสวนเองหรือมอบหมายให้ข้าราชการที่เห็นสมควรเป็นผู้สอบสวนแทนนั้น กรณีนี้เป็นกรณีที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) ได้กำหนดไว้เป็นพิเศษโดยเฉพาะ ซึ่งในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มิได้กำหนดกรณีเช่นนี้ไว้แต่ประการใด

กรณีผู้บังคับบัญชาเป็นผู้สอบสวนเองหรือมอบหมายให้ข้าราชการที่เห็นสมควรเป็นผู้สอบสวนแทนนั้น กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ได้กำหนดข้อกำหนดอันเป็นการประกันสิทธิของข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ถูกกล่าวหาตามหลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่ายไว้เพียงหลักการเดียวเท่านั้น ส่วนในหลักบุคคลไม่อาจเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเองหรือหลักปราศจากอคตินั้น กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) กลับกำหนดข้อกำหนดอันเป็นการตัดสิทธิดังกล่าวของข้าราชการผู้ถูกกล่าวหา โดยไม่ให้ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาคัดค้านผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจซึ่งเป็นผู้สอบสวนเองหรือข้าราชการผู้รับมอบหมายให้เป็นผู้สอบสวนแทนแล้วแต่กรณี แม้ว่าบุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้มีอคติหรือมีส่วนได้เสียในเรื่องที่สอบสวนก็ไม่อาจคัดค้านได้ อันเป็นการขัดต่อหลักบุคคลไม่อาจเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเองหรือหลักปราศจากอคติ ซึ่งเป็นหลักประกันสิทธิและประโยชน์อันถึงคาดหมายได้ของผู้ถูกกล่าวหา ในอันที่จะได้รับการสอบสวนและพิจารณาในเรื่องที่ถูกกล่าวหาจากผู้วินิจฉัยที่มีความเป็นธรรมไม่มีส่วนได้เสีย และปราศจากความลำเอียง การที่กฎ ก.ร. ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2520) ได้กำหนดไว้ดังกล่าว จึงน่าจะก่อให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมแก่ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหา เนื่องจากผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจใช้อำนาจสอบสวนและพิจารณาลงโทษข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาทางวินัยตามอำเภอใจได้